Adrian Vasiliu

STEAUA SNAGOV ULUI

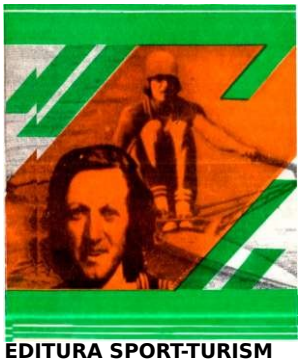

EDITURA SPORT-TURISM

STEAUA
SNAGOVULU
IADRIAN VASILIU

STEAUA

STEAUA SNAGOVULUI

Editura
SPORT-TURISM
Bucureşti,198
3Coperta de NICOLAE SÎRBU

Visul oricărui sportiv este să participe la Olimpiadă?

...Moscova, duminică 26 iulie 1980. În satul olimpic, la primele ore ale dimineţii, e linişte deplină. începe o nouă zi, a şaptea, a celei de a XXII-a Olimpiade de vară. În blocul pe al cărui pavilion flutură tricolorul românesc, la etajul şase, rezervat canotoarelor, se simte forfota. în toate camerele. Obişnuite de la Snagov să se trezească cu noaptea în cap, fetele nu fac excepţie de la regulă tocmai în această atît de mult visată zi a finalelor. îşi fac toaleta, zăbovind parcă mai mult în faţa oglinzii decît în zilele precedente, îşi verifică echipamentul necesar în aceste ore ale ultimului asalt. Apoi, coboară grăbite pentru micul dejun.

Sînt cele 24 de canotoare pe care antrenorii le-au înscris în listele de concurs cu cinci zile. înainte, la preliminarii. Este, dealtfel, un prim succes al flotilei noastre, prezentă cu toate cele şase echipaje în finale, pentru prima oară în istoria Jocurilor Olimpice. Fetele' din „opt", majoritatea debutante, sînt vesele, glumesc. Olga Homeghi şi Vali Răcilă par îngînd urate. Antrenorul şef, Victor Mo-

ciani, şi-a pus cele mai mari speranţe în dubloui lor şi ele ştiu acest lucru.

Sanda s-a aşezat la masă, dar nu poate înghiţi mai nimic. Bea un pahar cu lapte şi se ridică. Nici în zilele precedente nu a mîn- cat prea mult. Evită pe toţi cei din jur, ştiinciu-se urmărită de toate privirile. Fetele nu insistă. O cunosc şi ştiu cît de taciturnă este înaintea unei finale.

Autobuzul a sosit la timp şi fiecare pare grăbită să ajungă mai repede la hangarele de la KrîlatsKoe pentru a-şi lua barca în primire. Lacul, de fapt o pistă artificială lungă de doi kilometri şi jumătate, le întîm- pînă cu un cer înnorat.

Sanda zîmbeşte. Pare mulţumită. Vremea îi convine de minune. „Mă simt excelent pe ploaie şi vînt, cîncl înaintez printre valuri. Pe calm plat, toată lumea ştie să concureze. Cînd sînt valuri e mai greu. Tehnica, echilibrul... Şi apoi, cei mai grei sînt avantajaţi".

Nimeni nu-i adresează vreun cuvînt, deşi poate că acum ar fi fost momentul. Dar antrenorii sînt preocupaţi de

bărcile mai grele. Sanda îl caută din priviri pe profesorul Lupu, şi Fănică nu întîrzie să apară. O ultimă verificare a schifului, un *Stämpfli* din lemn. Nu mai era *Empacher*-ul, din plastic, pe care campioana cîştigase cu un an în urmă, la Bled. „Am renunţat la

ea — spunea
Sanda tuturor.
Am observat că
pe vreme capri-
cioasă şi mai ales
cînd vîntul este
lateral, barca
înaintează greu.
Cunoşteam pista
de la Krîlatskoe.
Concurasem cu
un an înainte pe
ea şi ştiam că mă
pot aştepta la
vînt lateral sau
contra. Şi m-am

decis pentru *Stămpfli ;*
schiful era puţin
mai greu, dar
sigur.

"„Hai fetiţo, să nu mă faci de rîs tocmai azi !"

Fănică nu pierde din vedere nici un amănunt şi, după ce constată că totul este în regulă, mîngîie barca, vrînd parcă să-i spună : „hai fetiţo, să nu mă faci de rîs tocmai azi !" Apoi, o glumă şi încă una... Aşa este Fănică ; nu te lasă nici un moment să te gîndeşti la ce va urma. între timp Sanda şi-a pus la punct echipamentul. Are acelaşi tricou albastru care-i poartă noroc şi nelipsita pălăriuţă albă. Pun împreună schiful pe apă, dar acesta nu vrea să stea locului o clipă...

„Gata fetelor, începe încălzirea — se aude vocea baritonală a lui Mociani. Are cineva vreo problemă ?"

Nici un răspuns. Bărcile pleacă pe rînd, în ordinea... intrării în scenă. Sanda mai zăboveşte puţin. Aşteaptă totuşi un cuvînt, o încurajare. Nimic.

„Am început să vîslesc — îşi aminteşte campioana. Cu cît mă îndepărtam de mal, valurile deveneau tot mai ameninţătoare. Nu avea rost să mă agit prea tare. Pînă la cursă mai era timp berechet, aşa că am pornit într-o uşoară plimbare. Am întîlnit-o pe Maşina, despre care antrenorii sovietici nu se sfiau să spună că s-a pregătit special să mă întrecă. Vîslea viguros, clar avea probleme cu echilibrul. Apoi m-am încrucişat cu englezoaica Mitchell. Veselă ca-ntotdeauna, mi-a făcut semn cu mina : „good luck !"

La prima finală, practic, nici nu am privit. Vîsleam uşor şi mă gîndeam. Ce greu a fost în serie, cu Maşina, cu Schröter, care se anunţau principalele mele adversare. Atunci am pierdut pur şi simplu startul. Nu mi se mai întîmplase

niciodată şi am fost puţin descumpănită. Pînă mi-am revenit, celelalte aveau deja o barcă avans. Am pornit cu 36 de lovituri, în loc de 52 sau 54, cum obişnuiam. Pînă la urmă am reintrat în ritmul normal şi am început să vîslesc din toate puterile. Era prima mea cursă olimpică şi nu voiam s-o ratez. Le-am ajuns din urmă, iar la jumătatea pistei aveam deja un avans de vreo trei secunde. Dar cu ce preţ ?... Am plătit scump acest efort şi am terminat greu, cu numai jumătate de secundă înaintea celorlalte. Cînd am ajuns la mal şi am coborit din barcă era gata să leşin şi dacă nu era profesorul Lupu să mă sprijine, nu ştiu cum aş fi ajuns la vestiar...

„Slăbisem aproape 6 kilograme..."

Au urmat zile de coşmar. Dormeam foarte prost, nu mîncam mai nimic, deşi după serie slăbisem aproape şase kilograme. N-am spus nimănui vreun cuvînt; nu doream să creez panică. Doar profesorul Lupu ştia cît de greu mi-era să recuperez.

Noroc că în semifinală a fost mai uşor. Mi-am recăpătat încrederea şi am devenit mai optimistă la întrebările ziariştilor, care nu conteneau să mă descoasă : „cine va cîş- tiga, pe cine consider ca principală adversară ? etc.".

După cea de-a treia finală, nori grei, plumburii au prins să alerge deasupra bazei de la Krîlatskoe şi umbrelele au început să se deschidă în tribună. Exact în momentul cînd schiturile urmau să se alinieze la ordinul startului, s-a dezlănţuit ploaia, urmată de o veritabilă furtună.

Pe culoarul unu — Beryl Mitchell, din Anglia, pe al doilea — Martina

Schröter, din R. D: Germană. Culoarul trei — Sanda Torna, România. Apoi., în ordine, sovietica Antonina Maşina, bulgăroaica Rosita Spasova şi poloneza' Beata Dziadura.

„Êtes vous prêtes ? Partez !"

Cele şase schifuri au pornit în cursă ca nişte bolizi. Stropii de ploaie sînt tot mai deşi ; vîntul suflă în rafale. Dar cele şase fete curajoase îşi strunesc bărcile ce par să danseze pe valuri. Se desprinde încet, dar sigur, cea împinsă cu o forţă de-a dreptul incredibilă de tricoul albastru. Specialiştii din tribună privesc uimiţi cînd, la baliza în- dicînd primii 250 de metri, romînca trece cu o jumătate de barcă avans. Cei mai mulţi aşteptau s-o vadă în frunte pe Maşina, dar aceasta nu poate mai mult, deşi vîsleşte cum n~a făcut-o niciodată.

„To-ma, To-ma, San-da, San-da !"

Valurile încearcă tot mai mult să schimbe cursul schifurilor. Cel al Sandei însă înaintează vertiginos, parcă purtat pe aripi de un vînt miraculos. La jumătatea întrecerii, campioana României se află cu exact o barcă înaintea reprezentantelor Uniunii Sovietice şi R. D. Germane. Micul grup al compatrioţilor agită necontenit steagul tricolor : „To-ma, To-ma, San-da, San-da !" Dar greul abia începe.

Tribuna nu are ochi şi glas decît pentru Maşina. Sovietica simte şi măreşte cadenţa. O simte însă şi romînca, care nu acceptă replica. De cînd a urcat într-un schif, nu a cunoscut înfrîngerea şi acest lucru îi asigură un ascendent moral. A uitat parcă de zilele grele dinaintea finalei şi sfidează furtuna care nu slăbeşte. De unde oare are atîta forţă să vîslească mai repede, mai bine decît cele- laite valoroase adversare ? Aruncă în luptă ultimele

resurse şi priveşte în stingă, în dreapta. Schröter nu mai poate face faţă ritmului şi rămîne la o barcă distanţă ; în schimb Maşina a mai refăcut din handicap. S-a trecut şi de penultima balizã. Sanda mai are resurse, dar şi purtătoarea tricoului purpuriu este la fel de ambiţioasă. Un duel de toată frumuseţea. Se aude vocea crainicului televiziunii, Cristian Ţopescu : „hai Sanda, încă puţin !".
Au fost clipe greu de descris... „Şi linia aceea a sosirii care nu mai venea..." — spunea Sanda după cursă. Apoi, vocea lui Ţopescu, gîtuită de emoţie, a anunţat tuturor „Victorie ! Sanda noastră a trecut prima linia de sosire, cu mai mult de un metru avantaj !"
Campioană a lumii, campioană olimpică la 24 de ani ! Visul Sandei, visul oricărui sportiv, se împlinise. Cu preţul multor ani de muncă şi de sacrificii, al unor eforturi pe care nici un aparat nu le poate aprecia cu precizie.

Cum a ajuns ea la gloria supremă a sportului, cîntată de rapsozi încă din antichitate ? Este o poveste interesantă care merită să fie reţinută, pildă celor tineri şi curajoşi....C^am pe unde s*a născut luceafărul poeziei româneşti şi\ au răsunat strunele viorii ^ lui Enescu

\

Duminică 26 februarie 1956. „A fost o noapte cumplit de geroasă la Ştefăneşti" — îşi aminteşte Vasile Toma — cînd soţia lui, Emilia, a adus pe lume a doua fată, pe Sanda. „Aş fi vrut să fie un băiat, care să mă ajute cu timpul la aratul cîmpului, la creşterea vitelor. Dar n-a fost să fie aşa... Nu am prea avut timp să mă bucur în lege, aşa cum se întîmplă pe la noi la naşterea unui prunc. Nevastă-mea avea o infecţie pe care doctorii n-o depistaseră la timp şi aceasta s-a transmis şi fetiţei. Eram mai mult decît speriat şi lumea credea că vom pierde copilul. Dar pe lume se mai întîmplă şi minuni, iar «minunea» noastră s-a numit doctorul Sti- claru. El a fost singurul care nu s-a speriat şi a reuşit să salveze copilul. I-am mulţumit toată viaţa şi nu voi înceta s-o fac, căci ştiu că mai trăieşte, cu pensia lui, undeva, pe la Bucureşti."
Aşadar, Sanda a văzut lumina zilei la Ştefăneşti, în judeţul Botoşani, un ţinut cu

largi rezonanţe şi tradiţii în istorie, situat în nord- estul ţării, lîngă graniţa cu Uniunea Sovietică.
Istoria Botoşanilor vine din vremuri îndepărtate. Urme de viaţă, atestînd prezenţa omului pe aceste meleaguri datează din cele mai vecni timpuri. De numele Botoşanilor şi al altor localităţi din judeţ se leagă momente importante din lupta milenară a poporului român pentru independenţă, libertate şi dreptate socială. Oare nu de pe aceste meleaguri s-au aprins vîlvătăile marii răscoale ţărăneşti din 1907, una dintre cele mai/mari ridicări la luptă a ţărănimii, cunoscută în întreaga Europă în epoca modernă ?
Sub raportul dovezilor prezenţei omului pe aceste pămînturi întreg judeţul se constituie azi într-un uriaş muzeu în aer liber, care atestă urme ale unei culturi (Cucuteni) din perioada paleoliticului şi neoliticului. În documente oficiale, însă, Botoşanii sînt amintiţi abia în 1439, iar judeţul, ca unitate admi- nistrativ-teritorială, a luat fiinţă tocmai în 1741. Botoşanii se înscriu în istoria noastră naţională nu numai cu evenimente de profundă semnificaţie pentru trecutul neamului românesc, ci şi cu deosebita contribuţie pe care fiii acestor meleaguri şi-au adus-o la patrimoniul culturii naţionale şi universale. Să amintesc deci că prin aceste părţi se află Ipo- teştii, cu teii copilăriei luceafărului poeziei româneşti, Mihail Eminescu, că la Livenii lui George Enescu au răsunat prima dată strunele unei viori ce avea să farmece o lume întreagă.
Chiar din Ştefăneştii Sandei Toma a plecat Ştefan Luchian, zugravul sublim în pînzele căruia culorile nu-şi pierd niciodată uimitoarea frăgezime şi căldură.

Istoria culturii şi ştiinţei româneşti ne relevă că tot prin aceste locuri au făcut primii paşi Octav Băncilă, pictorul răscoalei din 1907, Nicolae Iorga, marele istoric al neamului nostru, savant de talie mondială, geologul de reputaţie universală loan Simionescu, matematicienii Dimitrie Pompei şi Octav Onicescu, naturalistul Grigore Antipa sau Horia Hulubei, fondatorul şcolii româneşti de fizică nucleară.

Se poate spune fără teamă de a greşi că nu există domeniu al ştiinţelor, artei şi culturii în care fiii Botoşanilor să nu~şi fi adus prinosul. Şi azi, se adaugă cel al sportului…

Cam prin 1476, cronicarul polon Dlugosz menţionează în scrierile sale Ştefăneştii ca unul din importantele tîrguri ale Moldovei, a cărui întemeiere este pusă pe seama lui Ştefan cel Mare, de unde şi-ar trage şi numele. Situată pe dealurile Prutului, la o răscruce de drumuri, la mai puţin de un kilometru şi jumătate de apa Prutului, comuna Ştefă- neşti — astăzi un mic orăşel în toată regula — număra la recensămîntul din 1930 peste 4 700 de locuitori. Climatul continental excesiv de prin părţile locului se caracterizează prin ierni geroase, cu viscole frecvente, cînd mercurul termometrelor coboară şi sub minus 30 de grade, ca şi prin veri deosebit de secetoase, în care valorile termice ating aproape 40 de grade. Agricultura, viti- cultura şi creşterea vitelor sînt principalele preocupări ale unor oameni harnici, robuşti şi rezistenţi la capriciile naturii.

„Cît de greu a început să meargă..."

„în curtea casei părintești aflată în mahalaua comunei, foarte aproape de apa Prutului — își amintește Sanda — iarna se ridica un adevărat derdeluș. Era marea mea bucurie și a Vioricăi, sora mai mare cu trei ani. Vara însă, părinții ne luau cu căruța la cîmp.
Am și o amintire de pe vremea aceea.
într-o zi de arșiță cumplită, stînd la umbra coviltirului, am încercat să beau apă dintr-o damigeană pe care abia o puteam ridica. Viorica, care se juca cu un briceguț, a încercat să mă ajute și, fără să vrea, mi-a făcut o frumoasă crestătură pe obraz. Am început să țip ca din gură de șarpe ; părinții au venit în fugă, crezînd că ne-ara tăiat în coasă și... iar am ajuns la spital. Am rămas cu o urmă care se observă și astăzi."

„Dar parcă asta a fost singura «minune» a Sandei ? — adaugă Emilia Toma. Nici nu vă puteți închipui cît m-am chinuit cu ea cînd era mică. împlinise doi ani și nu se putea ține pe picioare. Era înaltă, foarte slabă și abia se tîra în patru labe. L-am luat pe Vasile al meu, am suit fata în căruță și am plecat la doctori, la Botoșani, la Iași. Toți mă asigurau că este o formă ușoară de rahitism, dar noi eram disperați că fata nu putea merge. Dă-i doctorii, umblă din nou cu ea prin spitale ; abia în al treilea an a început să se țină dreaptă. Și iat-o cît de voinică și sănătoasă a crescut acum ! Din toată familia noastră, doar tatăl meu este mai înalt ca ea și se ține drept ca un stejar. Are peste 75 de ani, mai mult de 1,85 m și arată ca de 60. Cred că lui îi seamănă cel mai mult Sanda noastră".

„Era mai înaltă ca toate în sat !"

,,Cînd a împlinit şase ani şi jumătate am spus omului meu : nu vezi că-i mai înaltă decît toate din sat ! Trebuie să meargă la şcoală ! Dar Vasile nu a fost de acord : «las-o să se mai joace o iarnă şi o vară ; cu anii ăştia nu se mai întîlneşte niciodată»." „Şi a venit vremea şcolii. Ne-am mutat într-o casă nouă, în centru, lîngă autogară -- povesteşte Sanda. Peste drum era stadionul, cu teren de fotbal, o pistă de alergări, un teren de volei şi altul de tenis. În continuare, începea grădina publică, aflată în mijlocul unui parc cu multă umbră, cu chioşcuri, bănci şi o estradă pentru spectacole artistice.
Adesea treceam strada să mai trag cu coada ochiului cum băteau mingea băieţii şi fetele. Eram prea mică, nu înţelegeam mare lucru din ce făceau ei acolo, dar îmi plăcea că erau veseli şi rideau tot timpul. Nu zăboveam însă prea mult. Glasul mamei îmi. aducea aminte că am de făcut beţişoare şi cerculeţe în caiet, că trebuie să învăţ să scriu şi să citesc.
Îmi amintesc şi acum de Suzana Bulgaru, învăţătoarea noastră. O femeie extraordinară ! Era ca o a doua mamă pentru noi şi ne-a făcut să venim cu drag la şcoală. Cînd a plecat din comună — eram în clasa a treia — am plîns cu toţii după ea. Şi astăzi mai întîl- ne.se foşti colegi din şcoală şi ne amintim cu plăcere de învăţătoarea Suzana, cea care ne-a îndrumat primii paşi în viaţă, care ne-a în-văţat să fim cinstiţi şi corecţi, să ne iubim între noi, să învăţăm carte spre bucuria şi mîndria părinţilor.Eram nu numai cea mai înaltă din clasă, dar şi printre premianţi. Cu matematica şi fizica nu m-am prea împăcat eu ; în schimb, nimeni nu citea şi nu scria mai frumos ca mine. îmi plăceau

poeziile. Ba chiar începusem să scriu şi eu versuri. La început naive, firește, clar mai tîrziu — adevărate poezii. Toată lumea mă încuraja. Mama ridea, clar tata era alături de mine ; nici nu concepea că nu voi ajunge o profesoară destoinică, de limba română, la liceul din Ştefăneşti. Şi Viorica învăţa bine, era parcă mai studioasă ca mine. A ajuns o doctoriţă foarte bună şi astăzi locuieşte, cu soţul ei, la Botoşani. La Ştefăneşti am învăţat pînă în primul trimestru al clasei a opta. Mulţi dintre foştii colegi au mers mai departe, la facultate, s-au căsătorit. Unii au revenit la Ştefăneşti. Eu am avut drumul meu..."

Am căutat-o pe Suzana Bulgaru, dar n-am reuşit s-o întîlnesc. Am vorbit însă cu profesori care-şi amintesc de Sanda. Nu a fost unul care să nu-mi laude ambiţia

ieşită din comun a fostei lor eleve, puterea de muncă : „Va ajunge departe fata asta !" Dar ei se gîndeau la cu totul altceva..

.A fost portar la handball

-— Sanda, stadionul era în faţa casei. Mai ţii minte cine făcea sport în comună ?

— Echipa de fotbal a Ştefăneştiului era foarte puternică în judeţ. Tribuna se dovedea neîncăpătoare la meciurile ei. Mai era şi o echipă de handbalişti, foarte tare ; majoritatea, elevi din liceu.

— Dar despre canotaj auziseşi ceva ?

— Nici nu ştiam că există un asemenea sport.

— Şi totuşi, pe apa Başeului care curge în apropiere şi se varsă în Prut nu ai întîlnit bărci ?

— Nu prea. Apa este mică ; doar primăvara, cînd se topeşte zăpada, nivelul ei creşte puţin. Abia cînd am împlinit opt ani, plecînd cu mama la nişte rude din Insula Brăilei, am traversat Dunărea într-o

barcă. Mi-a fost atît de frică încît am crezut că nu voi mai îndrăzni niciodată...

■— Cum a fost primul contact cu sportul ?

— Cred că eram prin clasa a cincea. O colegă la fel de înaltă ca mine, Mioara Boboc, m-a luat într-o zi de mînă şi m-a dus pe terenul de handbal. Era o fată foarte talentată ; trăgea bine la poartă şi marca multe goluri. Păcat că nu a întîlnit-o nici un antrenor mai de seamă. Altfel, sigur ajungea departe.

— Şi ce ţi-a spus Maria ?

— Echipa clasei nu avea portar. Eu eram destul de înaltă şi... am devenit portar. Dar mingile treceau şuierînd pe lîngă mine şi se opreau în plasă. Fetele rîdeau şi m-au ambiţionat. Am început să primesc tot mai puţine goluri ; am ajuns şi în echipa liceului. Jucam în fiecare săptămînă, făceam antrenamente. Era o nouă preocupare.

— Ţi-a plăcut ?

— La început, da. Mai scăpăm de cicăleala „bătrînilor". Fetele mă ajutau să devin mai sociabilă ; mă simţeam şi eu privită de mai multă lume.

— Totul se rezuma la meciurile din Ştefăneşti ?

— Nu, am început să mergem şi la Botoşani. N-am să uit niciodată prima mea deplasare. Nu mai plecasem niciodată de acasă, singură. În preziua meciului, mi-am spălat singură echipamentul, mi l-am călcat şi am încercat să mă culc mai devreme. Aşa ne spusese profesorul. Dar a fost imposibil să dorm.

— De ce ?

— Mă tot gîndeam la ce va fi mîine... Dimineaţa am fost prima la autobuz, dar în timp ce urcam, mi-am sucit un deget. N-am dat atenţie durerilor, crezînd că pînă la Botoşani îmi va trece. Dar pe măsură ce trecea timpul, observam că degetul se umflă şi durerea devine tot mai greu suportabilă.

— Şi ce-ai făcut ?

— N-am spus nimănui un. cuvînt. Odată ajunşi la sala din Botoşani m-am echipat şi am ieşit pe teren, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Fetele mă încurajau ; eram mezina echipei. Iar eu trebuia să le zîmbesc...

-— Şi să aperi, cred...

— Primul şut al adversarelor a nimerit exact mîna cu pricina. Am crezut că văd negru în faţa ochilor, aşa de tare m-a durut. Dar am rămas mai departe la post şi am apărat pînă la sfîrşit, cu o singură mînă. Culmea, am şi cîştigat meciul din acea zi.

— Aşadar, handbalistă...

— Nu a durat prea mult. Începusem să observ că lumea aplaudă şi ie laudă pe fetele care marchează goluri. Eu primeam mai mult reproşuri.

— Depinde şi de portar...

— E adevărat, eram înaltă, aveam braţe lungi, dar cu reflexele stăteam mai prost. Cinci mingile nu se loveau de mine... Şi astfel am ajuns să joc pivot. Acolo mi s-a părut şi mai greu ; cum mă apropiam de linia de ia şase metri începeam să fiu îmbrîncită, lovită şi cînd aveam mingea şi

cînd n-o aveam. Dar marcam goluri şi am suportat.

— Acasă care era atmosfera ?

— Parcă o aud şi acum pe mama : „mai las-o dracului de minge, că nu-i bună de nimic ! Nu vezi că tot zgîriată eşti şi plină de vînătăi ?" Dar eu, nimic ; vara, toamna, primăvara, în sală sau în aer liber, jucam handbal. Sinceră să fiu, nu am prea avut satisfacţii. La handbal nu poţi face tu totul singură. Depinzi foarte mult de coechipieri. Uneori pasa venea la timp şi puteam arunca la poartă ; alteori, venea tîrziu sau nu venea deloc şi atunci mă înfuriam, deveneam nervoasă, greşeam.

Aproape 10 metri, de la prima aruncare

— Şi, pînă la urmă, ai renuntat la handbal ?

— Nu a fost ideea mea. :S-a întîmplat să jucăm odată la Botoşani, pe terenul care ocupa doar jumătate din sală. în cealaltă jumătate se desfăşura un concurs de atletism pentru copii. Profesorul nostru, Mihai Cadi- noiu, a privit la mine şi mi-a spus : „hai Sanda, încearcă şi tu !" Şi m-a înscris la săritura în înălţime şi la aruncarea greutăţii, învăţasem la şcoală, în orele de educaţie fizică, să sar în „foarfecă" şi să arunc greutatea de trei kilograme fără elan, de pe loc. Fiind destul de înaltă, peste 1,70 m, nu mi-a fost greu să trec de prima dată peste ştachetă, la 1,30 m. Iar greutatea — deşi eram slabă ca un ţîr — am aruncat-o aproape de linia care indica zece metri. Pentru cei 12 ani ai mei nu era deloc rău, mi-a spus profesorul.

La greutate am ieşit prima. În sfîrşit, eram şi eu o dată prima !
De cum m-am întors la Ştefăneşti am şi uitat de handbal şi am început să mă antrenez pentru aruncarea greutăţii. Mai mult în orele de educaţie fizică, căci în rest mama nu mă prea lăsa să ies din casă. Mai spuneam uneori că mă duc să cînt la corul de la cămin şi fugeam repede pe stadion. Alergam mult, ridicam fel de fel de greutăţi şi apoi mă jucam cu bila mea de oţel, care zbura tot mai departe. Minciuna nu a ţinut însă prea mult, dar a intervenit profesorul spunîndu-le părinţilor că-mi scade nota la educaţie fizică. Aşa i-am putut înduplеca.
— Erau concursuri atletice la Ştefăneşti ?
— Pe vremea aceea nu prea. Şi nici partenere de antrenament n-am avut. Colegii mei jucau mai departe volei, handbal. Eu aruncam tot timpul greutatea. Şi din cînd în cînd mergeam la Botoşani, unde pe cele de o vîrstă cu mine le întreceam cu mare uşurinţă. Crescusem foarte înaltă : 1,72 m în clasa a şaptea, iar un an mai tîrziu am ajuns la 1,76 m. Şi aici m-am oprit. Eram sănătoasă şi notele mele din catalog nu aveau de suferit. Aşa că nimeni nu s-a împotrivit sa devin atletă. Şi totuşi...

„La 14 ani am plecat în lume..."

„Era prin toamna lui '69. Concurs la Botoşani. Am cîştigat, ca de obicei, cu uşurinţă şi profesorul Ion Chiran, venit special de la Bucureşti în căutare de tinere talente, m-a oprit şi m-a întrebat dacă nu vreau să fac sport de performanţă.

Ce înseamnă asta ? — am întrebat eu, oarecum nedumerită. Mi s-a explicat că trebuie să intru la un club, la Bucureşti,

sau la Iaşi eventual, să mă pregătesc cu un antrenor specializat, să bat recorduri, să devin campioană.

Dar unde voi sta ? Cu şcoala ce voi face ? — am întrebat eu, interesată de propunerea primită. Mi-a răspuns că voi locui, cu alte fete, într-un cămin şi voi continua, firește, şcoala în oraşul respectiv. Mi-a luat adresa, urmînd să-mi scrie, de la Bucureşti, unde şi cînd trebuie să mă prezint.

N-^am spus nimic acasă, dar la sosirea primei scrisori, care nu a întîrziat, «explozia» s-a produs. «Ce atletism, ce club, scoate-ţi din cap prostiile astea.» — spunea mama, care nu aştepta decît, să mă vadă învăţătoare în comună. Iar tata nici nu a vrut să audă de aşa ceva : «Cu sportul n-ai să reuşeşti nimic în viaţă. La liceul pedagogic sau industrial, să înveţi o meserie ; acolo ai să mergi !». Bine, dar pe Viorica cum aţi lăsat-o să se ducă -— a fost replica mea. Sora mai vîrstnică plecase încă din clasa a şaptea, la Iaşi, să continue şcoala... Nu am reuşit să-i înduplec. Apoi, scrisorile au început să curgă. Eram întrebată de ce nu răspund, într-un fel sau altul. M-am apucat să scriu că sînt gata să intru la un club, să devin atletă, campioană, dar părinţii nu sînt de acord să mă lase să plec de acasă.

Prin iarnă mama a găsit un anunţ în ziarul «Sportul» despre înfiinţarea Liceului de atletism de la Cîmpulung Muscel. Se vorbea acolo despre o selecţie a celor mai bune elemente din întreaga ţară, despre condiţiile de şcolarizare şi cămin. L-am arătat tatei şi am încercat să-l conving şi cu ajutorul lui nenea Mitruţă, unchiul meu. I-am explicat că voi continua studiile la un liceu în toată regula, că voi avea un cămin foarte bun şi posibilităţi ca să mă

antrenez. Pe tata însă nimic şi nimeni nu-l putea clinti din hotărîrea luată. Cred că de la el am şi moştenit încăpăţînarea, în sensul bun al cuvîntului.

Citeam şi reciteam scrisorile, plîngeam tot timpul. Profesorul Chiran îmi arăta că am calităţi să ajung o valoroasă atletă, o campioană. Şi eu tocmai asta doream. Nu mi-a plăcut niciodată să fiu a doua..

.A trecut şi iarna, începuseră să apară şi ghioceii, iar acasă atmosfera devenise de nesuportat. Eu nu vorbeam cu nimeni, adesea nici nu mîncam sau îmbucam ceva de formă. Pînă la urmă mama nu a mai rezistat : «Hai fătuco, fă-ţi bagajul şi plecăm la Cîmpulung !» Tata însă... «Uite pentru cine am muncit o viaţă întreagă să ridic casă, să agonisesc cîte ceva. Viorica a plecat, acum vrei să te duci şi tu. Dar să ştii, copilă, că eu după tine n-oi veni !*>• ...Nu trecuse nici o lună de cînd ajunsesem la Cîmpulung şi cine a fost primul care a venit să vadă cum stau, cum învăţ ? Tata. Nu mi-a spus decît atît: «Fată, să nu ne faci de rîs !» Şi eu cred că nu i-am făcut.

La Liceul de atletism, directorul Gabriel Bădescu m-a primit cu multă căldură. Auzise de mine sau fusese înştiinţat de la Bucureşti.

Cert este că am primit repede echipament, m-am prezentat la stadion pentru un fel de selecţie şi apoi am fost repartizată în clasa a opta.

"Liceul, cantina, stadionul — toate la "un loc...

„Episodul Cîmpulung" rămîne unul dintre cele mai interesante din viaţa marii campioane. Aici, de fapt, şi-a desăvîrşit ea pregătirea atletică, punct de plecare pentru orice mare sportiv, indiferent de pasiunea sa.

întrebaţi pe fiecare din marii noştri campioni şi va recunoaşte fără ezitare : nu poţi atinge culmile măiestriei clacă nu ai fost — la timpul cuvenit — un bun atlet. Chiar şi fără să fi practicat în mod special acest sport. Şcoala alergării, a săriturii, a aruncării îţi dezvoltă viteza, puterea de reacţie, forţa şi detenta, rezistenţa, calităţi fără de care nu poţi deveni un mare schior

sau scrimer, înotător sau gimnast, jucător de tenis, baschet sau volei, de hochei sau rugby. Nici luptătorii, halterofilii, boxerii sau judokanii nu pot atinge marea măiestrie fără viteză, forță și rezistență. Ca să nu mai vorbim de fotbaliști... Poate și de aceea toată lumea consideră atletismul — „sportul rege."

Ei bine, alegerea Sandei a fost extrem de inspirată. I-a plăcut atletismul, l-a iubit, a dorit din toată inima să devină o valoroasă campioană. În plus, la 15 ani, cu cei 1,76 m și 70 de kilograme, avea și o statură potrivită pentru a ajunge o aruncătoare excelentă.

Cînd a lăsat-o la Cîmpulung pe Sanda, Emilia Toma plingea. Soții Bădescu au liniști t-o și au încurajat-o. „Fata are talent — îi spunea directorul liceului. Lăsați-o măcar un an, să se pregătească, să se dezvolte și dacă nu veți fi mulțumiți, o puteți lua acasă. Dealtfel nici noi nu sîntem interesați să ținem în școală elemente fără perspectivă."

Primul antrenor al Sandei a fost Gheorghe Georgescu. Și-a dat repede seama că nu avea în față o începătoare. Venise la Cîmpulung după ce cîștigase mai multe concursuri școlare interjudețene, cu cîteva noțiuni precise asupra tehnicii de aruncare. Deși reușea să trimită constant greutatea de trei kilograme peste linia celor 10 metri, noul profesor a constatat repede o serie de mișcări greșite. Dar, în același timp, și-a dat seama că are în față o tînără foarte ambițioasă, care prinde totul din zbor. Nu i-a fost greu să-i corijeze tehnica. Mai tîrziu a început lucrul cu greutățile, cu mingea medicinală. În programul zilnic — ceva nou pentru Sanda — ■ intrau și multe alergări, pe distanțe

scurte, mai lungi, alergări în teren variat. Adesea, uimit de rezistența noii sale eleve, de puterea ei de recuperare, Georgescu încărca tot timpul programul Sandei, căutînd ca printr-o cît mai mare variaţie să-i alunge plictiseala unor mişcări repetate la nesfîrşit.

Primul succes a venit repede

„După primul an — cel clintii succes, îmi povesteşte campioana. Eram la Cluj-Napoca, unde debutam la un campionat naţional. Cel al junioarelor II. Toată lumea o considera ca mare favorită pe Mioara Boroş, care era mai mare decît mine, mai voinică, dar mai lentă în mişcări.

Mă pregătisem bine pentru acest concurs şi nu mică mi-a fost bucuria cînd, după cele şase aruncări oficiale, am reuşit s-o întrec pe Mioara cam cu vreo jumătate de metru. A fost cel dintîi titlu din cariera mea. Iar în anul următor aveam să repet figura. Tot la junioare mici.

Ce să spun, eram fericită. Cîmpulungul era un oraş minunat. Fără blocuri, cu case cochete, grădini şi multe, multe flori. Un adevărat «oraş al pensionarilor». Linişte multă — aer curat ; ce puteam să-mi doresc mai mult ? Sîmbetele şi duminicile, cînd nu aveam concursuri, mă plimbam ore în şir. Aproape că nu a rămas colţişor, străduţă să n-o fi parcurs de cîteva ori. Uneori mă îndreptam spre Flămînda, alteori porneam după fragi şi zmeură spre platoul Grui. Era o adevărată destindere după o săptămînă de lucru intens, cînd se întîmpla să am şi două antrenamente pe zi. îmi amintesc că într-o zi mă plimbam cu prietena mea Mariana Dinu, o alergătoare de garduri, astăzi absolventă a I.E.F.S. şi profesoară de educaţie fizică chiar la

Cîmpu- lung, în parcul «Olga Bancic», care are şi un lac mititel. Mariana a avut ideea să luăm o barcă şi să ne plimbăm pe lac. La început am ezitat, amintindu-mi prin ce spaimă trecusem cu ani în urmă, la Brăila. A reuşit să mă convingă în cele din urmă. Eu trăgeam la o ramă, ea la cealaltă, şi ne-a plăcut mult. Ne-am promis că o să mai venim şi altădată, dar nu am mai ajuns acolo.

Adesea, seara, stăteam şi citeam pînă cînd adormeam. într-un an am parcurs aproape toate cărţile din. biblioteca liceului. La început citeam totul ; apoi am început să mai selecţionez : romane de aventuri, cărţi de război. La orele de curs eram numai ochi şi urechi. Limba română, istoria, geografia, limba franceză, chiar şi latina erau materiile la care excelam. încă nu renunţasem la ideea că aş putea ajunge o bună profesoară şi, în acelaşi timp, o valoroasă aruncătoare. în felul acesta îi puteam linişti şi pe bătrîni, care doreau să mă vadă cît mai repede la catedră."

încep i frămîntările

„Am avut şansa să întîlnesc un om cu totul deosebit, pe Teodor Pîslaru, dirigintele clasei noastre. Este un om cult, rafinat, inteligent şi vorbeşte cursiv cinci limbi străine. M-a ajutat să iubesc literatura română. La rîndu-mi, i-am arătat şi eu cîteva din versurile pe care le scriam în orele de răgaz. M-a încurajat şi m-a îndemnat să mă decid pentru apostolat.

— Dar bine, eu vreau să ajung campioană !

— Şi ce-i cu asta ? Poţi fi în acelaşi timp o excelentă atletă şi o foarte bună profesoară de limbă şi literatură română. Totul depinde numai şi numai de tine. Să ştii să perseverezi, să nu te descurajezi

niciodată, oricît de greu ţi-ar fi. Numai cei ce ştiu să lupte în permanenţă vor învinge. Cît de mult aveau să-mi folosească aceste cuvinte în anii care au urmat, cînd nu o dată am vrut să las totul baltă şi să mă întorc acasă, la ai mei…

Poezii nu am mai scris ; în schimb am devenit şi mai ambiţioasă la antrenamente, în concurs. Progresam în fiecare lună, dar creşterea era mult prea lentă, era de părere directorul Bădescu. În plus, nu puteam s-o bat pe Valentina Loghin, venită de la Suceava, care — e drept — era mai mare ca mine.

Mi se reproşa, adesea, că nu am viteză de reacţie. Am început să mă duc mai des la stadionul oraşului, unde un antrenor celebru pe vremea aceea, Emil Drăgan, pregătea două aruncătoare nu mai puţin cunoscute, pe Olimpia Cataramă şi Valentina Cioltan. Prima era discobolă, rivala Liei Manoliu şi Argentinei Menis. A şi concurat la Olimpiadele de la Tokio şi Ciudad de Mexico. Cioltan, în schimb, era campioana ţării la greutate. Nu era mai înaltă ca mine, dar puţin mai voinică. Priveam cu admiraţie la ea şi nu înţelegeam cum poate cu atîta uşurinţă să arunce bila aceea de patru kilograme constant peste 17 metri, în timp ce eu nu puteam ajunge nici la 15 metri.

După un timp am trecut în grupa viteziştilor condusă chiar de directorul Bădescu, alături de Liliana Leau, Niculina Lungu, Dorel Cristudor şi Dan Betini. Toată lumea îmi spunea că am serioase perspective de progres dacă voi reuşi să-

mi îmbunătățesc viteza de. reacție. Programul era variat ; cînd nu lucram specific cu greutatea, aruncam de sute de ori mingea medicinală, alergam pe distanțe scurte și mai lungi, participam la concursuri, unde nu o dată le-am bătut pe cîteva din alergătoarele «de meserie». Dar reușeam acest lucru numai din ambiție, cu prețul unor eforturi deosebite. Pe «sută», mai repede de 13,2—13,3 nu am reușit să alerg niciodată..."

În „Sportul" scria că pot deveni o candidată pentru J.O.

„Cînd am ajuns în clasa a X-a am cîști- gat și titlul de campioană națională la junioare I. Am fost selecționată în lotul care urma să reprezinte țara în concursul speranțelor olimpice, la Budapesta. Ziarul «Sportul» scria că sînt o atletă talentată, că am perspective și că antrenorii mei speră să devin o candidată pentru J.O. din 1980. Dar mai era atîta vreme pînă atunci...

La Budapesta am fost puțin speriată. Mai participasem eu în Polonia, în Bulgaria, la concursuri mai mici. Acum ajunsesem în- tr-un oraș foarte mare, modern. Și stadionul mi s-a părut imens. Instalațiile electronice, atmosfera din tribune, unde mai multe mii de spectatori veniseră să vadă un concurs al speranțelor — totul m-a impresionat. Nu m-am putut concentra deloc și cu chiu cu vai am reușit un 13,80 m, care mi-a asigurat locul IV. A cîștigat o bulgăroaică, cu șase luni mai mare decît mine, cu o aruncare de peste 18 metri. Am avut atunci primele momente de descumpănire ; voi putea reface eu această distanță de aproape cinci metri ?

M-am întors acasă, la Ştefăneşti, pentru o scurtă vacanţă. Atmosfera era acum cu totul alta. Tata se abonase la «Sportul» şi ştia pe dinafară toate rezultatele mele. Părea mulţumit, iar mama nu contenea să mă laude prin vecini. Venise acasă şi Viorica. Şi ea încercase să joace volei, la o echipă din Iaşi, dar a renunţat repede. I-a plăcut mai mult medicina. Aveam o aliată preţioasă în sora mea. Dar eu nu eram satisfăcută.

Am revenit la liceu. Tot în grupa lui Bădescu. Haltere, minge medicinală, sprinturi, crosuri în teren variat şi sute, mii de aruncări. Adesea, după antrenamentul de după-amiază, jucam şi baschet. Erau cinci echipe de fete ; una a sprinterelor, alta a fondistelor, vreo două mai masive alcătuite din aruncătoare şi una foarte pestriţă. Organizasem şi un campionat. în finală au ajuns grupa sprinterelor şi cea din care, alături de mine, mai făceau parte Mariana Nan şi Silvia Pescaru, o suliţaşă foarte talentată. Ţin minte că am cîştigat acest meci. Dar greutatea tot nu zbura mai mult de 14—15 metri.

în 1974 am devenit din nou campioană de junioare mari. Dar eu aşteptam rezultate mari, recorduri. Au început şi frămîntările privind viitoarea mea activitate. Aş fi dorit să dau examen pentru a deveni studentă la Universitate, în Bucureşti. Ştiam însă că, odată pornită pe acest drum, nu voi mai avea timp pentru antrenament. Mulţi mă sfătuiau să încerc la Institutul pentru educaţie fizică şi sport din Capitală ; alţii îmi îndreptau paşii spre Institutul pedagogic de la Piteşti, acolo unde au şi ajuns, dealtfel, cei mai mulţi dintre colegi. Firesc era să aleg această din urmă, variantă deoarece auzisem că într-un oraş

mare cum este Bucureştiul, cu multe cluburi, cu mulţi sportivi valoroşi, antrenorii nu prea au timp să se ocupe îndeaproape de fiecare atlet.
în ultimul an de liceu am participat la campionatul naţional al seniorilor desfăşurat la Poiana Braşov. Am ieşit a treia, după Loghin şi Cioltan, iar recordul meu personal a ajuns la 15,80 m. Cînd venisem la Cîmpulung aruncam 10 metri cu greutatea mică ; acum eram aproape de 16 metri. Nu era rău, dar nici ceea ce visasem eu.

L-am întîlnit, la un concurs, pe Eugen Lupşa, fostul campion naţional al sprinterilor. Mi-a spus atunci : «Vino la Timişoara, Sanda ! Acolo vei progresa sigur»

.Şi pînă la urmă am ajuns, spre durerea părinţilor care mă vedeau indepărtindu-mă tot mai mult de casă, tocmai în capătul opus al ţării, pe malurile Begăi, în Banat. Eram o atletă în plină ascensiune şi învăţasem multe la Cîmpulung unde — consider eu — am clădit adevărata bază a succeselor mele din canotaj. De ce spun asta ?
Acolo am învăţat să concurez, să mă mobilizez pentru o întrecere sportivă, să-mi las emoţiile la vestiar. Acolo mi-am format pregătirea fizică de bază şi am învăţat şcoala alergării. Un pas săltat, un pas sărit, jocul de gleznă ; acum toate erau joacă de copil. Am aflat ce înseamnă relaxarea şi recuperarea după efort. Am învăţat despre aşa-zisul antrenament invizibil, despre ce trebuie să faci pentru a-ţi menţine sănătatea şi greutatea corporală optimă. Mi s-a arătat şi cum trebuie ţinută evidenţa antrenamentelor într-un caiet special. Ştiam că nu voi avea probleme deosebite pentru a deveni studentă la Facultatea de educaţie fizică din Timişoara. Şi am ales..."

„Intrasem în derivă, deşi nu ştiam să vîslesc î..."

— La Timişoara, cursul vieţii tale a luat o altă direcţie.

— Nici nu am bănuit vreodată că voi face altceva decît atletism. Mi-am închipuit că, ajunsă studentă, voi avea timp să mă antrenez şi mai mult. Eugen Lupşa mi-a inspirat o mare încredere în posibilităţile mele şi nu am ezitat.

— Cum a fost la examenul de admitere ?

— Mult mai uşor decît mi-am închipuit. Erau mai mult de 300 de candidaţi pentru 37 de locuri. Am învăţat anatomia, la

fiziologie m-am descurcat ; cît despre normele fizice, pentru mine au fost floare la ureche. Am alergat 50 de metri, apoi o cursă de 800 de metri, pentasaltul şi aruncarea mingii de oină. Am ieşit a treia la concurs şi am devenit studentă.

— Te împăcai bine cu noul antrenor ?

— Culmea a fost că, după cîteva săptămîni, Lupşa s-a îmbolnăvit şi a lipsit multă vreme, renunţînd în cele din urmă la catedra de la facultate. Astfel am ajuns să lucrez cu Roza- lia Moţiu, o fată foarte bună, dar cu mai puţină experienţă pe atunci.

— Şi asta te-a descumpănit ?

— A fost doar începutul unei suite de deziluzii. La Cimpulung existau alte concepţii despre pregătire, alte metode. Aici, cu tot antrenamentul la fel de conştiincios pe care-l făceam, în loc să progresez, am început să regresez. La Cîmpulung, masa, casa, sălile de curs, stadionul, sala de forţă, cea pentru recuperare — totul era în acelaşi perimetru restrîns. învăţam şi mă antrenam ; totul era în regulă. La Timişoara, chiar din primul an am avut cursuri şi dimineaţa şi după-amiaza. Căminul era într-un loc, sălile de curs într-altul şi pentru a ajunge la timp la antrenament eram nevoită să mai sar peete cîte o masă, sau să îmbuc ceva în grabă. Drumurile mă omorau. De la un liceu specializat ajunsesem la o facultate unde se pregăteau sportivi pentru mai multe discipline. Cît despre o sală de forţă, atît de necesară unui aruncător... Lucram mai mult afară, chiar şi iarna, pe timp geros.

— Cu halterele cum te descurcai ?

— în poziţia culcat am ajuns să ridic şi 85 de kilograme, iar genuflexiuni făceam cu greutăţi de 140 de kilograme.

— Ceva nou în pregătire ?
— Da, am început să fac mai multă gimnastică, să lucrez în mod special pentru mobilitatea articulară, a gleznelor mai ales. în această direcţie, lectorul universitar Maricica Raicu mi-a fost de mare folos. Cred că nici ea nu bănuia cît de mult aveau să-mi ajute aceste exerciţii, mai tîrziu, la canotaj...

„Nici de finală nu m-am apropiat"

— Cum au evoluat rezultatele ?
— Din ce în ce mai prost. De la aproape 16 metri, ajunsesem să arunc 12 metri şi jumătate, rareori peste 13 metri. Eram neliniştită, agitată, dar celor de acasă, care şi aşa nu prea erau încîntaţi de facultatea timişoreană, le scriam să nu-şi facă griji pentru mine, că totul merge bine.
— Ce a fost în vară, la campionatul naţional ?
— Dezastru total. Nici nu am reuşit să intru în finală. Am spus tuturor că m-a durut umărul, că n-am putut arunca. Dar eu ştiam că nu este adevărat, că trebuie să mint de ruşine în faţa profesorilor de la Cîmpulung, care nu mai înţelegeau nimic. Şi, desigur, faţă de antrenorii din Piteşti, care nu s-au sfiit să-mi spună : „Vezi dacă nu ai vrut să vii la noi ?■ !..."
— Şi, ţi-ai pierdut tot curajul ?
[1] — Nu a lipsit prea mult. Eram derutată ; nu ştiam ce să fac. Nimeni nu-mi spunea un cuvînt încurajator. Parcă rămăsesem singură pe lume. M-am întors la Timişoara şi am luat-o de la capăt. Ştiu că era o zi călduroasă a verii lui 1976. Eu mă antrenam de una singură pe stadion şi cîţiva băieţi, trecînd pe lîngă gard, m-au privit şi apoi mi-au strigat, batjocoritor : „Ce faci fato, de ce îţi mai pierzi timpul aici ? N-ai auzit că Olimpiada s-a terminat ? Hai mai bine cu noi în parc !..."

Din acel moment m-am gîndit că este cazul să abandonez atletismul. Nu mai aveam prospețime, îmi dispăruse și ultima urmă de ambiție. Uitasem de titluri, de recorduri și m-am dus la cămin plîngînd.

„Să mă întorc la Ștefăneşti ?"

— Ce ai vrut să faci ?

— Mi-am spus că va trebui să termin facultatea, să devin profesoară de educaţie fizică şi că mă voi întoarce la Ştefăneşti să îi liniştesc pe părinţi.Renunţaseşi complet la pregătire ?

— Nici chiur aşa. îmi intrase pur şi simplu în sînge că\ în fiecare zi, dimineaţa sau după-'amiaza, m&car o dată, să trec şi pe la stadion, să „mîngîi" bila aceea aufiristă care nu voia să zbbare departe. Pierdusem încrederea în mine şi asta era cel mai rău. îmi amintesc că în toamnă, la un concurs ai Diviziei naţionale de atletism, a trebuit să arunc greutatea pentru echipa Timişului. De la încălzire mi-am dat seama că nu voi putea să le învinq pe adversarele mele, pe care cu doi ani înainte le spulberam pur şi simplu şi, atunci, în mod intenţionat am depăşit primele trei încercări, fiind eliminată din concurs. Cînd m-am întors la Timişoara am fost sever criticată de cei ele ia C.J.E.F.S. pentru că nu am fost în stare să aduc măcar un punct pentru echipă. Dar ce ştiau ei ce este în sufletul meu...

— Ai făcut tu asta ?

— Nu suportam mediocritatea şi vedeam că nu pot scăpa de ea. Pentru mine, capitolul atletism era încheiat.

— Ce au spus profesorii de la facultate ?

— Au încercat să mă lămurească că traversez o perioadă mai dificilă, că în mod sigur voi reveni la rezultate mai bune. Dar eu ştiam, simţeam că totul s-a sfîrşit. Nu vreau să învinovăţesc pe nimeni, dar sînt convinsă că dacă mai rămîneam un an, doi la Cîmpulung, la vreun institut unde aş fi putut să lucrez în aceleaşi condiţii, cu aceiaşi oameni, aş fi reuşit. Dar aşa ceva nu exista.

Una din cele 7pÎ)00 ?

Au circulat şi continuă să circule mai multe versiuni despre modul în care Sanda Toma a ajuns la canotaj. A existat chiar şi o polemică, pe marginea acestui subiect. Un lucru însă este cert...

În toamna lui 1976, mai mulţi specialişti ai acestui sport, şi mai vîrstnici, cu o mai mare experienţă, şi mai tineri, nerăbdători şi plini de avînt, s-au aşezat la o masă rotundă. Subiectul ? Eşecul categoric, la prima participare olimpică a fetelor, la Montreal.

Flotila revenise acasă din periplul de peste Ocean cu o singură medalie de bronz cucerită de echipajul de 4+1 rame. Nicicînd bilanţul canotoarelor nu fusese atît de sărac. Iar reacţia presei s-a dovedit destul de violentă faţă de evoluţia cu totul neconvingătoare a unor sportive mature, cu ani şi ani de canotaj în spate.

Să fi fost de vină metodele de pregătire ? Să se fi greşit ceva în antrenamente ? Au fost opinii şi opinii. Majoritatea însă au subliniat baza extrem de redusă pentru selecţie — doar cîteva centre la Arad, Timişoara, Piatra Neamţ, Orşova, Tg. Mureş şi Bucureşti — faptul că majoritatea sportivelor titulare de mai mulţi ani în lot, ştiindu-se de neînlocuit, nu s-au prea omorît cu firea. „Trebuie să facem ceva deosebit — au conchis în acea zi tehnicienii, daciă vrem ca flotila să arboreze din nou marele pavoaz."

Aşa s-a născut uriaşa acţiune de selecţie care a cuprins întreaga ţară. Foarte mulţi antrenori şi specialişti au colindat în acea toamnă judeţele în lung şi în lat. Au intrat în şcoli şi în fabrici, s-au dus la ţară ; nu au ocolit nici un domeniu de activitate al tinerelor fete. Au ales, au măsurat şi au selecţionat trecînd prin teste riguroase peste 70 000 de tinere, între 16 şi 20 de ani. Şi fete

care mai făcuseră sport, şi dintre acelea care nu prea se încumetaseră. Principalul era să corespundă unor parametri fizici, stabiliţi de cercetători din domeniul canotajului.
Au reuşit să treacă de acest sever baraj cîteva sute, care au venit la Bucureşti, pentru o nouă selecţie, în ianuarie 1977. Şi au rămas la bacul de iarnă ceva mai puţin de o sută. Fete înalte, sănătoase, robuste, cu braţe lungi, cu o bună capacitate de efort ; fete harnice şi ambiţioase. Cu acestea, Victor Mociani, împreună cu ajutoarele sale au pornit pe drumul nou, total necunoscut, care într-o istorie a canotajului românesc va purta numele „acţiunea Viitorul".
Cum a ajuns Sanda între aceste fete ? Pentru a înlătura definitiv orice fel de discuţie, i-am cerut să ne povestească singură.
„Primul contact cu un reprezentant al canotajului ? EL s-a produs cam cu doi ani înaintea «acţiunii Viitorul». Venisem la Timişoara. Eram cu mama şi luînd tramvaiul de la gară am ajuns chiar la locul de unde urma să-mi primesc repartiţia pentru cazare.
Stăteam cu bagajele şi-mi aşteptam rîndul, cînd m-a văzut Rică Ionescu. S-a apropiat de mine, m-a măsurat din cap pînă în picioare şi fără să se mai gînd^ască mi-a spus : «Domnişoară, ce sport facy?» l-am răspuns foarte înţepată că sînt atletă. «N-ai vrea să faci canotaj ?» — a insistat el. Pur şi simplu i-am întors spatele, rugîndu-l să mă lase în pace, căci eu am alte proiecte.
Văzînd că nu reuşeşte să mă convingă a încercat să-i explice mamei : «Doamnă, canotajul este un sport foarte frumos, sănătos ; fata dumneavoastră are o statură ideală pentru a deveni o bună canotoare»

Mama, cu toată bunăvoința ei, n-a prea înțeles despre ce este vorba. Ea știa una și bună, că trebuie să intru la facultate, să mă fac profesoară și să mă întorc la Ștefănești. Pentru ea, atletismul, canotajul nu însemnau nimic. Și Ionescu a fost nevoit să renunțe. După cîțiva ani m-a întîlnit la un concurs, la Snagov, și nu a pierdut prilejul să-mi reamintească : «Cînd te-am chemat eu, nu ai vrut să vii...».

„A fost ca un balon de aer..."

„în sfîrșit, să trec totuși la subiect. Dacă nu mă înșel, era prin octombrie. Mă aflam în sala Universității, la o oră de curs. Jucam volei, împreună cu colegele mele de grupă, cînd a apărut în sală Cornel Răduț. A stat, a privit, a așteptat să se încheie ora și apoi s-a adresat profesorului Nae Mihăilescu, rugîndu-l să rețină în vestiar pe cele mai înalte dintre noi.

Ne-am prezentat vreo 7—8 fete ; erau și handbaliste, și voleibaliste, și baschetbaliste. Ne-a întrebat pe fiecare ce sport facem, apoi a trecut la măsurători. Dintre toate nu m-a ales decît pe mine. Din nou la cîntar, la măsurători. Cînd a aflat că sînt atletă s-a dovedit și mai interesat. Privind în graficele cu care venise de la București mi-a spus că depășesc cu mult haremurile indicate acolo. Și m-a întrebat dacă nu vreau să fac canotaj.

Pe moment n-am știut ce să-i răspund. Cînd a plecat mi-a spus că o să-mi scrie și, dacă mă decid, să vin la București ; că o să mă anunțe el cînd și uncie să mă prezint. Pentru mine a fost un adevărat șoc ! Canotaj ? Ce o fi însemnînd asta ? O fi greu, o fi ușor ?

Am fugit repede spre podul peste Bega pe care treceam zilnic, dar rareori priveam la bărcile ce se înșirau pe cursul apei. Am zăbovit mai mult, dar eu nici nu știam să

disting un caiac de un schif. Totuşi, parcă primisem un balon de aer... în starea în care mă aflam, dezorientată evident de regresul la proba căreia îi dăruisem cîţiva ani din tinereţe...
Cornel Răduţ îmi spusese că dacă voi veni la canotaj, la Bucureşti, voi putea să-mi continui şi studiile ; că voi intra, bineînţeles după un examen, la fără frecvenţă la I.Ė.F.S. Am scris părinţilor şi ei au crezut pur şi simplu că am înnebunit. «Cum să te apuci de o nouă Facultate, de un sport despre care nu ştii nimic ? — îmi scria tata. Ce o să faci acolo, la Bucureşti, unde o să stai, cine o să aibă grijă de tine, că acolo nu te cunoaşte nimeni?» Am rupt scrisoarea şi m-am hotărît să nici nu le mai spun ce fac."

Ochiul specialistului nu s-a înşelat

„Hotărîrea mea era luată ! Mă aventuram în necunoscut şi aceasta numai pentru că doream să ies din mediocritate. Poate acolo voi reuşi mai mult.
Mi-am dat toate examenele, pentru că niciodată nu mi-a plăcut să-mi amîn vreunul şi apoi i-am anunţat pe cei de la facultate. Nici nu voiau să audă de aşa ceva ; chiar m-au şi ameninţat că, dacă plec la Bucureşti, voi fi exmatriculată şi nu voi mai putea intra în nici o altă instituţie de învăţămînt superior : «Ca să faci canotaj nu trebuie să pleci din Timişoara. Poţi să te plimbi şi aici cu barca cît vrei, în timpul tău liber !...» Mai greu mi-a fost cînd am vorbit cu preşedintele C.J.E.F.S. : «Nici vorbă, tovarăşă. Ai venit la noi, te-ai pregătit aici. în planurile noastre figurezi printre candidaţii la Olimpiadă».
Se gîndea probabil la întrecerile de la Moscova, din 1980. «Şi apoi, noi avem nevoie de tine şi pentru echipa de Divizie, la atletism — spunea preşedintele. Ce să

cauţi la canotaj, clacă pînă la vîrsta asta nici nu ai pus mîna pe o ramă ?...» S-au proferat şi altfel de ameninţări, dar eu nu am ţinut cont de nimic. Eram decisă să încerc."

Mult mai tîrziu aveam să aflu cum în iarna anului 1977, cu prilejul unui curs de reciclare a preşedinţilor C.J.E.F.S., avea să se hotărască soarta Sandei.

„Expuneam o lecţie despre selecţia în sportul de performanţă — mi-a precizat Cornel Răduţ. în final m-am adresat prezidiului cu următoarea întrebare : cine trebuie să decidă asupra drumului unui sportiv, cercetarea ştiinţifică sau un preşedinte al C.J.E.F.S. ?

Am stîrnit, firește, nedumerire şi a trebuit să dau exemplul Sandei Toma, o tînără atletă care se zbătea în mediocritate, dar care avea calităţi certe pentru canotaj.

Fiind prezent la curs, preşedintele C.J.E.F.S. Timiş a fost nevoit să dea un răspuns : «Sportiva se află printre candidaţii olimpici din judeţul nostru şi oricum avem nevoie de ea pentr u echipa de Divizie, la atletism !»Am susţinut în continuare, argumentînd cu date obiective că viitorul ei în sport este canotajul. Mi s-a acordat tot creditul. Citeva zile mai tîrziu, Sanda a venit la Bucureşti. Am şi acum marea satisfacţie că viaţa a demonstrat viabilitatea şi valoarea modelului elaborat la Centrul nostru de cercetări privind selecţia din acel an."

— Spune-mi Sanda, chiar nu auziseşi nimic pînă atunci despre canotaj ?

Tot ce ştiam se referea la... Ivan Patzai- chin şi canoea sa. Citisem eu în „Sportul" că este cel mai bun din lume...Troienii să fi fost naşii acestui sport ?

Canotajul, cel „academic", cum este el uneori numit în presa şi literatura de specialitate, îşi află vechimea în istoria multimilenară şi îmi face plăcere să subliniez că, în cercetarea unor mai vechi izvoare, am putut depista competiţii în care spiritul de întrecere era prezent cu mii şi mii de ani în urmă, stabilind astfel o legătură între omul contemporan şi strămoşul său tocmai pe traseul permanenţelor specifice însăşi naturii umane. Pentru a cita numai cîteva din sursele răscolite, pomenind de trecutul — să-i zicem competiţional — al sportului cu rame şi vîsle, voi aminti că în China antică era populară aşa-numita „cursă a dragoanelor", ambarcaţii propulsate de 27

vîslaşi, că apa sacră a Nilului cunoştea
încă cu şase milenii înaintea erei noastre
freamătul întrecerilor de bărci. Dealtfel,
cei mai interesaţi pot întîlni la Muzeul de
artă egipteană din Berlin „modelul" unei
ambarcaţii din acele vremuri, în plină
cursă. Grecii antici induseseră, la rîndul
lor, disputele nautice în jocurile istmice, ca
şi în cele dedicate unor zeităţi, printre
care şi Minerva.
Dacă veţi avea curiozitatea să recitiţi
„Eneida" lui Virgiliu, veţi afla că de fapt
troienilor le-a revenit calitatea de „naşi" ai
acestui sport. Ce scrie poetul ?...
„Iată-i la luptă pornesc, cu vîslele-asemeni
de grele.
Patru puternice luntrii pe-alesul gătite, din
flotă.
Chitul minat e de Mnestus, o luntre năval-
nică-n goană,
Mnestus, aproape-un Ital şi strămoş al
poporului memnic.
Gyas, puternicul, Mână puternica'n bârne
Himera.
Cât o cetate : de tineri troieni în trei şiruri
ea geme.
Plină'ndesată'nălţând spre ceruri trei rin-
duri de vîsle.
Bunul Sergestus, pe-al căruia nume au
Sergii numirea,
Mână pe-Naltul Centaur; pe Scilla cea
vinat' o mână
Grabnic Cloantus, strămoşul familiei de-
as- tăzi Cluentiu."
...„Locul prin sorte-l aleg. Şi sus, de pe
come, mai-marii
Plini de podobe de Sidon par'fulgere'n
straiele de-ciur.
Însă cu f runză de plop e gătită mulţimea
de tineri,
Sdraveni cu umerii goi şi unşi cu uleiul cel
neted;

Şiruri pe laviţe stau şi cu braţe-ncordate pe vîsle —
Nerăbdători să pornească mai iute, ei semnul aşteaptă,
Pieptul li-e' sbucium de temă, li-e' sbucium de-a laudei poftă."
„Limpede sunet de trîmbiţi răsună, şi plecă năvalnic
Toţi de tutindeni acum şi de chiote geme văzduhul.
Geme şi marea şi spumegă'n lături bătută de vîsle,
Toţi de-o potrivă trag dungi; şi'n adîne de lopeţi spintecată
Fierbe, şi'n larg despicată de ciocuri se zbuciumă marea..." (în tălmăcirea lui G. Coşbuc).

Se spune că de la vitejii troieni s-au obişnuit romanii să vadă pe Tibru, la fiecare 7 iunie, celebrele întreceri atît de populare numite „ludi pescatori". Dealtfel, aproape că nu există mari oraşe situate pe un curs sau la o margine de apă, care să nu-şi fi avut întrecerile lor de bărci, devenite mult mai tîrziu Regate. La Londra, pe Tamisa, la Paris, pe Sena, la Veneţia, pe lagună şi în alte multe locuri canotorii s-au întrecut în mijlocul unui mare interes, cu sute de ani în urmă.

Adevăratele regate

Istoria sportului, ca şi mai multe enciclopedii de specialitate ne amintesc de un actor irlandez, Thomas Doggett, născut la Dublin, care prin 1716 a iniţiat o cursă între echipaje de şase vîslaşi, ce parcurgeau o distanţă de 4 mile şi jumătate, între London Bridge şi Chelsea, pe Tamisa.

. Cea mai celebră întrecere de canotaj, care pune faţă în faţă pe reprezentanţii Universităţilor Oxford şi Cambridge, datează; de la 10 iunie 1829. Disputa lor s-a desfăşurat de atunci aproape an de an, pe o distanţă de exact

6 838 de metri, între podurile Putney şi Mortlake, tot pe Tamisa

.Documentele amintesc întreceri pe Sena în 1823 şi la Hamburg în 1844. Prima ediţie a unei faimoase regate, cea de la Henley — care este pentru canotaj ceea ce reprezintă ,,Wimbledon"-ul pentru tenis -— s-a desfăşurat în 1839.
Dar canotajul nu era cunoscut doar pe continentul nostru. S-a făcut mare vîlvă în ţara frunzei de arţar în jurul lui Edward Haulan, devenit un adevărat idol pentru canadieni, care în perioada 1871—1888 a obţinut, cu schiful său, 300 de victorii consecutive.
În 1892 a luat fiinţă Federaţia internaţională de specialitate, F.I.S.A. Patru ani mai tîrziu, la cea dintîi ediţie a Jocurilor Olimpice moderne desfăşurată la Atena au fost programate în mod experimental, semioficial, probe de canotaj. Din 1900 însă, cînd întrecerile s-au desfăşurat pe Sena, sportul ramelor şi al vîslelor nu a mai lipsit din programul Olimpiadelor de vară.
Pentru bărbaţi s-au organizat campionate europene încă din 1893, la Orta, în Italia. La Lucerna, în 1962, s-au decernat primele titluri mondiale.

Într-o enciclopedie sportivă germană am descoperit şi anul desfăşurării primului concurs rezervat femeilor : 1901. Din 1954 — prima ediţie la Amsterdam — şi pînă în 1973 (ultima ediţie la Moscova), reprezentantele

sexului frumos au avut un campionat european. Apoi, din 1974 — ediţia inaugurală a fost tot la Lucerna — competiţia a luat o şi mai mare amploare, devenind un veritabil campionat mondial. în fine, ramerele şi vîsla-

şele s-au aliniat
pentru prima
qlată la un start
olimpic cu prilejul
ediţiei din 1976,
de la Montreal

.Acum 100 dg ani se vîslea în Cişmigiu

„Societatea de luntrişoare" a luat fiinţă în 1864, la Timişoara. Un grup de studenţi întorşi de la studii din străinătate au înfiinţat această primă grupare sportivă pentru canotori. Mai tirziu, ea a devenit „Asociaţia sportivă Regata", cei cîţiva tineri — un număr destul de restrîns — adăpostindu-şi ambar- caţiile într-un şopron pe malul Begăi.

Tot din documente mai vechi am aflat că „Societatea de Gimnastică", care a luat fiinţă la Arad în 1879, s-a preocupat şi de dezvoltarea sporturilor nautice, adăugind în anul care a urmat o secţie de canotaj. Apa Mureşului favoriza practicarea acestui sport — sînt menţionaţi aproape 100 de membri — astfel că nu peste mult timp a apărut şi o „casă a bărcilor".

Dintr-o sursă la fel de exactă am.aflat că cea dinţii întrecere cu bărcile a fost organizată în Bucureşti, la 29 martie 1882, pe lacul Cişmigiu, cu ocazia unor serbări de binefacere. Alături de alte distracţii au avut ioc şi „alergări cu luntrile" în jurul insulei Fortunata. Ziarul „Românul" din 30 martie arăta că : „singurul lucru nou în programă au fost regatele (întreceri cu luntre)". Regata a avut succes şi s-a repetat după o săptămînă.

Tot la Arad, în 1890 este menţionată apariţia „Asociaţiei sportive Mureşul", cu 20 de membri fondatori. Din presa vremii mai aflăm de „Clubul de Regată" din Arad, apărut în 1909, care-şi va construi o proprie „casă de bărci", modernizată cu timpul, ajunsă astăzi baza de canotaj a Clubului sportiv şcolar arădean. Mai sînt semnalate întreceri de vîslit ale marinarilor din Sulina şi Constanţa în cea de a doua decadă a se-

colului nostru. Erau încercări izolate, timide.
Din 1921 activitatea a început să se înviroreze la Timişoara — „Asociaţia sportivă Regata“ şi, apoi, „Asociaţia sportivă Înainte", cu sediul în localul unei fabrici părăsite, la marginea oraşului — şi la Arad — „Mureşul" şi „Clubul de Regată". Apar şi alte asociaţii, se dezvoltă spiritul de rivalitate sportivă dintre cele două oraşe.
Un aşa-zis campionat naţional a fost organizat la Arad în 1925. în afara localnicilor au mai participat şi canotori din Timişoara. Au fost programate trei probe, pe distanţa de 2 000 de metri. La simplu a câştigat arădeanul Laczai cu 6 :13,0, la 2 f.c. a terminat învingător echipajul lui „înainte" Timişoara în 5 :47,0, iar proba de 4 + 1 rame a revenit „Mureşului" din Arad în 6 : 07,0. în afară de concurs s-a disputat şi o cursă de dublu vîsle pentru femei.

Barca a fost transportată cu căruţa !

După o altă sursă mai puţin verificată, un prim campionat naţional — au participat doar sportivi arădeni şi timişoreni — s-ar fi desfăşurat în 1923, în organizarea asociaţiei „Mureşul". Proba de simplu a fost câştigată de un tînăr timişorean în vîrstă de 18 ani, muncitor la Atelierele C.F.R., Francisc Cserhaty. Cei mai în vîrstă îşi amintesc că schiful lui Cserhaty, de construcţie artizanală, lung de nouă metri, cu fundul plat, din- tr-o scîndură, a fost transportat de la Timişoara la Arad cu căruţa !...
Pe măsură ce activitatea se dezvolta, se simţea tot mai mult nevoia unui organ de organizare şi coordonare. Aşa a luat fiinţă, la 18 aprilie 1931, Federaţia română de canotaj, cu sediul la Arad. Curînd ea se va afilia la F.I.S.A.

Pe rînd au apărut noi asociaţii de canotaj la Bucureşti — „Metropola", aparţinînd funcţionarilor Societăţii de gaz şi electricitate, care şi-au construit un pavilion cu hangare la Snagov — la Satu Mare, Turnu Severin, Lipova, Lugoj, Brăila şi Constanţa. În 1932, G. Folea şi F. Cserhaty au luat startul în proba de dublu vîsle a campionatelor europene de la Budapesta, fără a obţine vreun rezultat marcant.
Scurta istorie mai menţionează apariţia unor asociaţii în anii care au urmat : C.F.R. la Timişoara, Gloria la Arad, „Dor de ducă", A. S. Nautica, B.N.R., „Yacht Club", „Distribuţia" la Bucureşti. Despre organizarea primelor campionate naţionale, reunind sportivi din mai multe centre, competiţie organizată de Federaţia de specialitate, există de asemenea informaţii controversate.După unele surse, prima ediţie ar fi avut loc în 1932 ; după altele — în 1935. Oricum, în mod sigur, în vara lui 1935, la Snagov s-au decernat titluri de campioni naţionali la juniori, seniori şi senioare. Ediţia următoare (1936) s-a desfăşurat la Arad. Un an mai tîrziu, sediul Federaţiei de sporturi nautice (noua denumire) s-a mutat la Bucureşti, iar în 1938, titlurile de campioni s-au decernat la Mamaia. Şi din nou campionate ale ţării la Snagov (1939), unde probele de simplu au revenit, '1a seniori, lui Franeisc Cserhaty, iar la juniori, lui Paul Barcani.

în toată această perioadă, activitatea canotajului,. foarte puţin încurajată în cercurile sportive, nu a atins un nivel prea ridicat. Abia după eliberarea ţării de sub jugul fascist, prin grija Partidului comunist român, a statului nostru, sportul ramelor şi vîslelor, asemenea altor discipline, a început să prindă rădăcini mai adînci, să găsească

numeroşi adepţi, mai ales îia rîndurile elevilor şi studenţilor.

89 de medalii în 30 de ani

După 1947 îndeosebi au apărut mai multe cluburi şcolare, cu secţii nautice, apoi altele studenţeşti, mai ales la Bucureşti şi Timişoara. La Steaua şi Dinamo, la U.T.A. şi C.F.R. Timişoara, la Tg. Mureş, Piatra Neamţ, Orşova, Mangalia s-au ridicat elemente de valoare. în momentul cînd aceste rînduri văd lumina tiparului, canotajul a ajuns să fie practicat în mod organizat în 13 oraşe din 11 judeţe în care există 29 de secţii cu peste 1 200 de sportivi legitimaţi.

Ultimii 30 de ani au marcat şi o îmbunătăţire considerabilă a bazei materiale necesare practicării acestui sport, a crescut simţitor valoarea tehnicienilor. Iar bilanţul succeselor, în raport cu cifrele mai sus menţionate, este impresionant.

49

Din 1952 şi pînă în decembrie 1981, cînd am sărbătorit cu toţii jubileul de 50 de an

i3 — Steaua Snagovului — cd. 22 de existenţă a Federaţiei române de cano- taj-yachting, sportivii noştri au participat la 19 ediţii ale campionatelor europene, la 10 ediţii ale campionatelor mondiale şi la 7 ediţii ale

Jocurilor Olimpice, cucerind un număr impresionant de medalii : 12 de aur, 32 de argint şi 43 de bronz. înşirarea tuturor celor care şi-au adus prinosul la acest bilanţ, fără omisiuni, este foarte greu realizabilă. Sper însă că cel care se va încumeta să realizeze o „Mică enciclopedie" a canotajului românesc nu va ezita s-o facă.

Asta este o vîslă, asta este o ramă...

— Sanda, cîţi ani aveai cînd ai ajuns la Bucureşti ?

— Mai erau cîteva zile şi împlineam 21 de ani. Am venit cu prilejul unui concurs atletic de sală, dotat cu ,,Cupa de cristal". Am trecut şi pe la bacul de iarnă, care se afla chiar lîngă sală.

— Cine ţi-a deschis uşa ?

— Nea Georgică Gheorghiu. M-a privit cu multă prietenie şi căldură şi m-a rugat să trec în ziua următoare pe la Federaţie, să întreb acolo de tovarăşul Giurcăneanu sau de antrenorul federal Moeiani.

— Erai decisă să nu te mai întorci la Timişoara ?

— Mi-am zis că merită să încerc, să văd despre ce este vorba.

A doua zi l-am căutat pe tovarăşul Giurcăneanu. Nu era la sediul Federaţiei şi mi-a părut rău. Auzisem că-i moldovean de-al meu. L-am întîlnit, în schimb, pe antrenorul federal. I-am spus că vin de la Timişoara, el a frunzărit nişte hîrtii de pe birou şi apoi m-a întrebat : „Nu eşti tu Sanda Toma ?" M-a măsurat din cap pînă în picioare cu o privire foarte ageră şi m-a trimis la căminul
Olimpia, chiar lîngă stadionul „23 August" şi deci foarte aproape de bac.

— Erau multe fete acolo ?

— Cred că eu am fost printre ultimele sosite. Unele veniseră încă din luna decembrie. Cu toate, cred că eram vreo 40. Şi am auzit că încă pe atîtea se află deja la Snagov. La început m-am speriat ; voi reuşi eu să răzbat într-o asemenea concurenţă ?...

— Cum a fost prima zi la bac ?

— înainte a trebuit să mai dau, împreună cu celelalte fete, o serie de norme de control. Printre acestea, o alergare de 1 200 metri şi genuflexiuni. Cînd am ajuns la 140 — şi mai puteam face — m-au oprit. Trecusem fŏarte bine acest prim examen. Am prins curaj.

•— Ce a urmat apoi ?

— Am ajuns şi la bac, unde ne-a iliat în primire Victor Moc'iani. Primul lucru pe care l'a'făcut a fost... măsurătoarea.' Apoi ne-a fotografiat, pentru ca şă aibă "elemente de comparaţie.

. '—' Trebuie' să fie interesante aceste fotograf ii-document.

— Cine le priveşte acum, cred că nici nu rie mâi recunoaşte. Olga Homeghi venise de ia.Fabrica de becuri din Fieni, cu 86 de kilograme. Acum nu cred că are mai mult de 72—74. Şi Mariana Iordăchel era foarte grasă ; antrenorii îi spuneau că arată ca un butoiaş...

Nici 1,76 m nu mai ajunge !

— Ştiu că selecţia a urmărit să depisteze în primul rînd fete înalte.

— Păi majoritatea erau aşa. Cea mai înaltă a fost Mariana Zaharia, cu aproximativ 1,85—-l,86 m. Vali Racilă avea 1,83 m. Eu, cu ai mei 1,76 m — şi la 16 ani tot atît de înaltă eram — mă aflam pe la mijlocul „plutonului". Astăzi, am auzit că la selecţie — dealtfel, ea a continuat în fiecare an— nici nu mai sînt aduse fete care nu au minimum 1,77 m !...

— Şi, primul antrenament...

— De fapt nu a fost un antrenament. Victor Mociani ne-a adunat pe toate şi ne-a explicat de ce am fost aduse la Bucureşti, ce urmează să facem. „Veţi învăţa să trageţi la visle şi rame, vă veţi pregăti în aşa fel ca să puteţi cîştiga medalii la Olimpiadă". Apoi a urcat în barcă şi ne-a spus : „Aceasta este o. vîslă, asta este o ramă". Ne-a arătat cum se ţine o ramă, care este mai mare, cum se trage la vîsle, care sînt. mai mici. Ne-a explicat ce înseamnă un „atac", o „degajare". Mi şe părea ceva imposibil. Credeam că nu voi reuşi niciodată. Mai ales rezonanţa „loviturilor" provocate de vîsle şi rame în apă mă speria pur şi simplu.

— Totuşi, ai continuat.

.— Cînd am încercat şi eu prima dată, mi-am dai seama că nu mai e joaca din barca cu care m-am plimbat la Cîmpulung. Eram tare neîndemînatică. Îmi sărea pala din apă, la jumătatea loviturii. Eram stîngace în mişcări ; era ceva cu totul nou pentru mine.

— De ce ?

— Păi, aruncarea greutăţii es.te o mişcare de extensie. împingeam dinspre mine, spre exterior. Lucram cu alte grupe musculare. La bac era exact invers, fiind nevoită să folosesc grupele musculare de tracţiune. M-am mai liniştit cînd am văzut că şi celelalte fete aveau aceleaşi probleme ; ba chiar se chinuiau mai mult.

„Multe au renunţat, eu am rămas"

— îmi închipui că n-a fost uşor.

— începusem să fiu din nou ambiţioasă. Deşi, după cîteva zile, palmele mele erau pline de bătături şi băşici. Am simţit că mă aflu din nou într-un concurs. Aproape în fiecare săptămînă era cîte o fată care nu mai putea face faţă şi renunţa. În plus, erau testele periodice şi de obicei ultimele

trei, patru la fiecare control ieşeau din cursă. Eu am rămas. Am ţinut neapărat să-mi dovedesc în primul rînd mie însămi, că sînt capabilă să învăţ, să răzbesc.
După cîteva săptămîni m-am întors la Timişoara, să-mi iau bagajele rămase la cămin. Colegii mei erau în Parîng, la cursul de schi, aşa că practic nu am avut cu cine vorbi despre noua mea preocupare. Părinţilor le scrisesem că am ajuns la Bucureşti, că m-am apucat de canotaj, deocamdată la bac, într-o sală acoperită, ca să nu-i sperii prea tare ; că am un cămin bun şi antrenori înţelegători. „Bine, bine — mi-a scris tata, dar cu şcoala cum rămîne ?" El ştia una şi bună... Eu însă primisem asigurări că voi fi sprijinită ca în toamnă să pot da examen la I.E.F.S.
— Aţi mai rămas mult timp la bac ?
— Celelalte fete luau, în paralel, lecţii de înot. Eu învăţasem deja la Timişoara. Trebuia să dau însă un examen, dar în bazin nu se putea intra. După cutremurul din martie, piscina a rămas fără geamuri şi a trebuit să mai aştept două săptămîni pînă cînd le-am arătat că ştiu să înot.
— Cînd ai ajuns la Snagov ?
— Cred că prin luna aprilie. Acolo m-au luat în primire Maria Drăghici şi Gheorghiu. A fost nevoie să dau noi norme de control, alături de fetele care aveau deja un stagiu de două, trei luni. La alergări am fost a treia ; la genuflexiuni — din nou prima. Erau şi norme privind rezistenţa, forţa. Pe toate le-am trecut cu calificativul excelent. îşi spunea cuvîntul pregătirea atletică ele ani de zile.
— Cum te-ai acomodat cu noul regim de viaţă ?
— Mie personal mi-a venit mai uşor. în sfîrşit aveam din nou masa, casa şi locul de antrenament într-un perimetru nu prea întins. Erau condiţii foarte bune de lucru.

Ritmul însă era infernal. Victor Mociani coordona întreaga activitate cu o rară severitate şi nimeni nu îndrăznea să iasă din cuvîntul lui. Ceilalţi antrenori ne comunicau programul zilnic, ne urmăreau permanent şi nu în- terveneau decît atunci cînd greşeam.

— Aveaţi şi momente de destindere ?

— La sfîrşitul săptămînii, fetele se duceau să vadă un film, să danseze ; eu mă plimbam pe marginea lacului şi mă gîndeam tot timpul : ce va mai fi mîine ?...

— Te încuraja cineva ?

— V-am spus că nimeni nu vorbea cu noi. Nimeni nu ne cerea părerea. Era un fel de regim cazon. Trebuia să faci numai ce ţi se spune. Nu aveai dreptul să ai păreri, opinii. Personal am vrut să încerc în cîteva rînduri să spun că mă simt puţin obosită, că aş vrea să lucrez mai puţin în ziua respectivă. N-am avut niciodată curajul. Stringeam din dinţi şi suportam cu stoicism. Altele însă n-au rezistat.

— Ţii minte vreun exemplu ?

— Cum să nu. E vorba de Elena Doboş, venită tocmai de la Roman. Mă împrieteni- sem bine cu ea şi ne înţelegeam ele minune. Putea deveni o foarte bună rameră. A rezistat cţt a rezistat, apoi a plecat.

— Cîte aţi ajuns la primul concurs ?

— Din toate cele aproximativ 80 de - fete care au pornit la drum au mai rămas pînă în vară cam 30.

— Şi astăzi ?

-— Păi, în afară de mine mai concurează acum Banovici, Horvat, Iordăchel, Homeghi- Bularda, Zaharia şi Racilă.

Sanda a ştiut ce vrea

Gheorghe Gbeorgbiu, nea Georgică, cum îl ştie toată lumea canotajului, este unul dintre aceia care a trăit zi şi noapte „acţiu- nea Viitorul". Cu vorba lui sfătoasă, cu răb-

dare şi multă înţelegere el s-a apropiat mai multe de fete, încercînd să le mobilizeze curajul, să le stîrnească permanent ambiţiile, pentru a ajunge la performanţă. De la el am aflat povestea primelor luni petrecute de noile ramere şi vîslaşe la Snagov.

„Am încercat de la început să întronăm o disciplină liber consimţită, să le obişnuim cu regimul de muncă intens. Sita a fost foarte deasă şi pînă la urmă au rămas doar cele care cu adevărat au dorit să realizeze ceva. Condiţiile nu erau dintre cele mai bune. Trenajorul cînd mergea, cînd nu mergea. Şi apoi, nu era un aparat pe care să-l putem, manevra singuri, să ne scoatem datele şi să le interpretăm. Nu aveam nici instalaţii pentru refacerea fetelor după efort. Nu uitaţi, erau zile, săptămîni întregi cînd ele ieşeau de două şi chiar de trei ori pe lac în 24 de ore. Mocîani s-a zbătut însă mult, a bătut cu pumnul în masă dacă nu s-a putut altfel şi a obţinut cîte ceva.

Ştiu că vă interesează ce făcea Sanda, într-un. fel, ei i-a venit. mai uşor, pentru că mai făcuse sport. E drept, aveam în lotul de perspectivă şi foste voleibaliste, handbaliste. Dar pregătirea atletică cu care ea venise la canotaj nu a avut-o nici. una. Aşa se şi explică progresele ei rapide în deprinderea corectă a unor mişcări cu care nu fusese obişnuită. Sanda mai avea însă ceva în plus : era ambiţioasă foc. Nu-i plăcea să se vadă întrecută ele nimeni, indiferent de ce exerciţiu era vorba... Ea a ştiut întotdeauna ce vrea.

Îmi amintesc cînd s-a urcat pentru prima dată într-o barcă. Era împreună cu Olga Ho- meghi, Mioara Dumangiu şi Daniela Drăghici, o fostă atletă ele la Craiova. Erau albe ca varul la faţă cînd s-au văzut într-o barcă de patru. Cît despre emoţiile pe care

le aveau, nu reuşeau deloc să menţină echilibrul, trăgeau anapoda, erau să scape vîslele în apă. Mi-a fost teamă, am urcat în şalupă şi m-am clus după ele. Cînd au ajuns spre mijlocul lacului, au mai prins curaj şi au început să vîslească în cadenţă. Nu a fost rău pentru prima zi. Dar, aşa cum se întîmplă adesea, de ce ţi-e frică nu scapi.

Cîteva zile mai tîrziu — era destul de rece afară — tot ele au urcat într-o barcă de patru, dar de băieţi. Teama li se citea pe faţă încă de cînd s-au desprins de la ponton. Nu mai ţin minte cine a greşit, dar ştiu că una a băgat o vîslă prea adînc în apă, alta le-a scăpat pe amîndouă, alta a ţipat şi de spaimă a încercat să oprească barca. într-o singură clipă toate au fost în apă ! Am sărit repede în şalupă, m-am apropiat de ele şi le-am tras afară, una cîte una. S-au speriat puţin, dar le-a trecut repede. Dealtfel, nici nu era un pericol prea mare. Fiecare ştia să înoate şi nu se aflau prea departe de mal.

După mai multe săptămîni, urmărind-o atent, mi-am dat seama că va deveni o bună canotoare. Dar nicicum n-am bănuit că va ajunge atît de departe. Părea puţin mai retrasă. Oricine şi-ar fi dat seama că participarea ei la fiecare antrenament este conştientă, că o preocupă evident ceea ce face, că are şi păreri personale. Am încercat-o de vreo două sau trei ori într-un „opt". Era clar însă că valoarea ei — chiar şi la acea oră — ne impunea s-o trecem din nou la vîsle.

într-o zi am găsit-o puţin tristă şi fără chef de lucru.

— Ce s-a întîmplat, Sanda ?

— Nimic, ne-a Georgică.

Aşa era Sanda ; închidea totul în ea. Nu spunea nici cînd o clor palmele, nici cînd se simte bine. Am insistat totuşi.

— Mi-au scris părinţii. Vor să mă ia acasă, că li se pare că aici pierd timpul degeaba. Şi nici şcoală nu fac...
— Nu-i nimic, trimite-i la Federaţie.
Şi chiar aşa a făcut. Iar acolo au dat peste Dan Popper. Nu ştiu ce le-a spus, cum i-a liniştit. Cert este că a doua zi Sanda a făcut un antrenament ca la carte...

La primul concurs — în afară de concurs !

„Se apropia vara. Era atît de frumos la Snagov. Nici nu apuca soarele să se ridice de vreo palmă, două, că noi eram deja în bărci — povesteşte Sanda.
începusem să avem fason de canotoare. Trecuserăm pe bărci de simplu, ni se dădea un program şi noi căutam să-l îndeplinim întocmai. Şalupele antrenorilor ne urmau la mică distanţă, dar acum nu mă mai temeam de nimic. Iar mie îmi plăcea ceea ce făceam şi poate de ^ceea nu am prea fost obiect de discuţii în şedinţe.
Campionatele naţionale băteau la uşă. Noi progresaserăm simţitor, dar nu ştiam exact care ne era valoarea. în timpul antrenamentelor mă încrucişam adesea cu schifurile «consacratelor» şi trăgeam cu coada ochiului spre cele despre care auzisem că au luat medalii, că sînt printre cele mai bune din lume. Nici nu eram legitimate la vreun club.
într-o bună zi, Victor Mociani ne-a adunat şi ne-a spus : «ei, fetelor, a venit vremea să arătaţi ce aţi învăţat pînă acum. Aţi muncit mult în lunile acestea, unele mai bine, altele mai puţin. Sper că nu o să ne faceţi de rîs».
Pe mine m-a ales pentru o barcă de patru vîsle. Au mai intrat în echipaj Olga Homeghi, Vali Răcilă şi Georgeta Andrei. Cam toate aveam o valoare de 3 : 55,0 pe simplu.

În ziua concursului am fost toate extrem de emoţionate. Ne mai întrecuserăm noi între noi, dar cu sportive adevărate nu ne măsu- rasem încă forţele. Marea favorită era barca clubului Dinamo, în care trăgea Aneta Ma- rin-Mihaly. Emoţia nu

ne-a părăsit pînă
la darea startului.
Chiar din plecare,
dinamo- vistele s-
au detaşat cu o
barcă, apoi din ce
în ce mai mult.
Noi rămăseserăm
undeva în coadă.
Pînă la urmă am
început să vîslim
în cadenţa cu
care eram
obişnuite la
antrenament, am
depăşit încet,

încet, toate celelalte echipaje şi am încheiat cursa pe locul doi, tot la distanţă de o barcă, în urma dinamovis- telor. Antrenorii erau mulţumiţi şi spuneau tuturor : «Acum cîteva luni, fetele astea nici nu ştiau cum arată o vîslă !...»

.Presa de specialitate ne-a lăudat : «Dacă ar fi avut puţină experienţă, fetele din lotul de perspectivă ar fi putut cîştiga la 4 + 1 vîsle, furnizînd o mare surpriză». Âm uitat

să vă mai spun că la acest debut; cîrmaciul nostru a fost experimentata E^Zena Giurcă, care ne-a încurajat şi ambiţionat tot timpul.

Deci, la prima cursă adeyărată din viaţa mea am ocupat locul doi, împreună cu alte trei debutante ; dar nu am'primit nici o medalie, nici măcar o diplomă. Participaserăm — aveam să aflăm după aceea — în afară de concurs !...

"S*â\ născut „Viitorul"

\
\
1

Pe Victor Mociani l-am întîlnit în toamna lui 1977, la Snagov, cu o altă mină. Părea mulţumit de ceea ce realizase, împreună cu colaboratorii săi apropiaţi, în mai puţin de 10 luni. Evident, însă, îl preocupau o mie şi una de probleme : „Lumea este încă neîncrezătoare, şefii mai au rezerve, iar eu am nevoie de atîtea şi atîtea lucruri. Treaba grea de-abia acum începe".

— Ce fac fetele ?

— Se antrenează în fiecare zi. Unele merg la şcoala din sat pentru a-şi continua studiile ; Sanda a intrat la I.E.F.S., la cursurile fără frecvenţă.

—■ Pentru cine vor concura de acum înainte ?

— Am reuşit să înfiinţăm „Viitorul", aşa că vor fi toate împreună. Cel puţin pînă la Olimpiadă. Singura excepţie — Vali Răcilă, care a rămas legitimată pentru U.T.A., de unde a şi venit.

— De ce ai mai avea nevoie ?

M-a privit puţin ironic şi apoi mi-a zis

— :Mi-ar fi mai uşor să-ţi spun ce am la dispoziţie decît... ceea ce îmi lipseşte. Federaţia îmi pretinde să cresc canotoare

capabile să se întreacă cu cele mai valoroase sportive din lume. Este şi dorinţa'noastră, a antrenorilor, să punem pe linia de plutire o flotilă viguroasă, de care să'se teamă şi nemţoaicele şi rusoaicele. Dar nu avem încă o sală de forţă cu aparataf modern ; nici instalaţii pentru recuperare după efort. Asistenţa medicală mai lasă de dorit. Or, eu trebuie să ştiu în permanenţă cum se simt fetele, care din ele sînt obosite, cine îmi trage chiulul. Nu avem...

Am schimbat subiectul, întrebîndu-l ce planuri are cu noul lot de perspectivă.

— Fără discuţie, voi menţine în lot pe cele mai bune şi mai harnice dintre sportivele consacrate. Puştoaicele trebuie să aibă în permanenţă un stimulent puternic, un „iepure" după care să tragă. La „mondialele" de anul viitor însă ai să scrii şi despre cîteva dintre fetele de la „Viitorul". Cele care, desigur, vor rezista...

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Vino şi ai să vezi cum vom lucra la iarnă !

— Vă veţi limita numai la această selecţie ?

— Ar însemna că nu am făcut mai nimic. Selecţia trebuie să continue în fiecare an. Toată lumea trebuie să pună umărul, să caute fete noi, să le îndrume spre acest lot de perspectivă, permanent. „Revoluţia" din canotaj nu este numai o treabă a colectivului de antrenori pe care îl coordonez !

I-am promis că am să urmăresc activitatea lor şi la iarnă. Mai întîi la bac, apoi la munte.

Şi „înotînd" printre nămeţi, te căleşti

Am regăsit-o pe Sanda în „palatul, cu oglinzi" de la „23 August". Vîslea ore în şir. Apoi, cînd venea schimbul următor, trecea 1a sala de forţă. Un circuit întreg de exerciţii la care nu ştiu cîţi bărbaţi s-ar încumeta... Firește, dintre cei care stau în tribună sau în fața televizorului...

După fiecare şedinţă, ieşind de la bac, fetele pierdeau uşor două-trei kilograme. Testele erau încurajatoare. Unde se aflau ele cu un an în urmă şi ce „performanţe realizau acum ?... Era suficient să le privești pe aceste domnişoare, cu trupurile sculptate parcă în piatră, cum se antrenau în fiecare zi, ca să înţelegi că fiecare dintre ele vrea să realizeze ceva. Şi erai nevoit să le respecţi munca, s-o apreciezi.

Îmi amintesc că în iarna aceea, mai ales după ce le-am văzut şi „înotînd" printre nămeţii de la Piatra Arsă, am scris vreo două reportaje. După ce le-a citit, secretarul de redacţie mi-a spus mai în glumă, mai în serios că am început să exagerez puţin ; că fetele astea nu au obţinut încă vreun rezultat notabil şi eu le şi tratez ca pe nişte campioane „en titre". L-am rugat să nu tragă concluzii pripite, că încă nu le cunoaşte. Un an mai tîr- ziu, după imensul succes de la Bled, şi-a adus aminte, a venit la mine şi a recunoscut : „ai avut dreptate !"

Acolo, la Piatra Arsă — era prin februarie '78 — mi-am dat seama, o dată în plus, că Mociani şi oamenii săi nu ştiu de glumă. Pe viscol, pe ger, pe o vreme cînd nici un cîine nu merita să-l ţii afară, fetele alergau, făceau excursii de cîte 4—5 ore. Cu antrenorii lîngă ele. Alergarea în pantă, în special,

era cumplită. Unele se dovedeau mai rezistente şi se încadrau în timpii prevăzuţi în grafic. Printre eie, mai de fiecare dată în frunte — Sanda Toma. Altele se tîrau pur şi simplu şi erau nevoite să mai execute un „supliment".
După un ceai fierbinte şi o gustare copioasă se trecea la haltere şi alte exerciţii pentru dezvoltarea forţei şi rezistenţei. Trebuia să fi fost de fier ca să reziştî ia un asemenea tratament. Seara, fetele cădeau în pat, ca retezate ; nici că mai aveau puteri să ţină în mînă o carte sau să privească la televizor...
După fiecare 45 de zile se dădeau norme de control. Şi la bac avusese loc o primă departajare ; cele mai bune aveau să treacă ia vîsle, celelalte — la rame. La 15 martie toate au fost deja pe lac. Cu o alură total diferită faţă de anul precedent, cu forţe proaspete, cu muşchii călîţi.
Sanda a primit, ca şi celelalte vîslaşe, un schif fabricat la Reghin, din lemn. Şi a început să brăzdeze din nou apele Snagovuiui, de la un capăt la altul, zilnic — kilometri întregi, cu „rîndunica" sa. Aluneca mai uşor acum. Mişcările îi deveniseră mai sigure. învăţase să păstreze o cadenţă ridicată, să mărească „strocul" la nevoie. Ştia că se pregăteşte pentru campionatele mondiale din Noua Zeelandă şi că pentru fiecare loc va fi o luptă acerbă între consacrate şi fetele de la „Viitorul". Aşa le spusese Victor Mociani la începutul anului.
Obişnuitul campionat naţional de fond, programat aproape în fiecare an în luna aprilie, la Timişoara, a fost amînat atunci, în 1978, pentru toamnă. „Mondialele" de la Karapiro erau programate tocmai în luna noiembrie şi sportivele trebuiau ţinute în

priză. Aşa că pînă în luna mai a fost linişte pe Snagov.

Selecţia din mai — proba focului

V-aţi întrebat vreodată cum se alcătuiesc echipajele unei flotile pentru o competiţie majoră ? În fiecare ţară există alte metode. Pentru simplu este cel mai uşor : cine cîştigă selecţia, devine titular. în vederea bărcilor de dublu, sau *pair-oars*-uri (2 f.c.), se preferă doi fraţi (sau surori) pentru omogenitate, uneori sportivi care se completează reciproc. O barcă de patru se pregăteşte în R. D. Germană sau U.R.S.S. cu doi, trei ani înainte şi rareori mai intervin modificări în echipaj. ,,Opt"-urile aparţin de obicei unui singur club, pentru că la această probă, mai mult parcă decît la oricare alta, cei opt trebuie să se cunoască perfect, să acţioneze ramele cu precizia unui ceasornic.

La noi în ţară, metoda diferă puţin. O fi bine, o fi rău... Oricum, specialiştii se dovedesc conservatori şi nu abdică de la

principiu. în luna mai, toate fetele se prezintă la o selecţie. Uneori aceasta ia forma unei competiţii — campionatul pe ambarcaţii mici — cu două probe mari şi late. Vîslaşele urcă în schifuri, iar ramerele, în ambarcaţii ele 2 f.c. Au loc serii şi finale, după care

se alcătuiesc clasamente. Prima dintre vîslaşe rămîne pe simplu, următoarele două intră în barca de dublu, pentru ca, în continuare, celelalte să fie selecţionate pentru barca de patru. Cele care rămîn pe dinafară, rezervele, urmează să

dovedească că
pot deveni
titulare, la ultimul
test dinaintea
competiţiei. Cu
ramerele se
întîmplă la fel :
primele două —
în *pair-oars-uri,*
următoarele, în
barca de patru.
Apoi, următoarele
patru „stingi"
(care trag pe
partea stingă) şi
patru „drepte"

(trag pe partea
dreapta) intră în
barca de 8 + 1

.Aşa s-a desfăşurat şi selecţia din 1978. Pentru prima dată sportivele consacrate înfruntau pe pista de 1 000 de metri pe reprezentantele „noului val". Dintre vîslaşe, principala favorită era Aneta Marin-Mihaly. Antrenorii „Viitorului" îşi puneau mari speranţe în Vali Răcilă, dar cu toate eforturile acesteia, dinamovista nu a putut fi întrecută.

Speranţele specialiştilor avea însă acoperire. Aneta nu o bătuse pe Vali decît cu cîteva zecimi de secundă, aşa că ambele au rămas în simplu, urmînd ca lunile de vară să decidă. A treia la selecţie a fost Olga Ho- meghi, iar a patra — Sanda Toma. Lor le-a revenit dreptul de a primi barca de dublu.

A fost un succes neîndoielnic, deoarece în clasament, în urma lor s-au aflat vîslaşe cu mulţi ani vechime, participante la ediţii precedente ale campionatelor mondiale. Dealtfel, fetele de la „Viitorul" începeau să impună tot mai mult respect. „Minunea" începea să trezească la realitate pe cei mai comozi antrenori, care de ani şi ani lucrau cu aceleaşi fete, indiferent de calităţile pe care le aveau, îndeobşte cu fete care se prezentau singure, manifestîndu-şi intenţia de a practica acest sport. Dar simpla lor dorinţă nu se dovedea întotdeauna suficientă...

„Am primit botezul la Pancearevo"

Sanda şi Olga s-au acomodat destul ele repede, deşi erau firi diferite. Olga părea mai plină clc nerv, mai impulsivă ; Sanda se dovedea mai profundă, mai cerebrală. La primul lor concurs oficial, victorie ! Antrenorii aleseseră pentru acest debut Regata ele la Pancearevo. Nu era un concurs uşor, avind în vedere că sportivele bulgare reuşiseră o adevărată senzaţie la

primul start olimpic, cîştigîrid probele de dublu vîsle (prin Svetla Oţetova şi Zdravka Iordanova) şi pe cea de 2 f.c. (prin Silka Kelbeceva şi Stoianka Gru- isceva).
„Lacul de la Pancearevo, cam la 18 kilometri depărtare de Sofia — îşi aduce aminte Sanda •— cu tot ce are în jurul său, mi s-a părut o bază excepţională din toate punctele de vedere. Situat la poalele unui munte, ferit de vînt, cu instalaţii dintre cele mai moderne şi o tribună din beton pentru cîteva mii de spectatori, locul de concurs este ideal.
La antrenamentul de acomodare, barca aluneca uşoară, ca fulgul. Nu ni s-a spus cu cine concurăm. Era mai bine într-un fel. Am cîştigat clar ; era primul nostru succes într-o ambarcaţie ele dubiu. Dar — aveam să aflăm după cursă — Oţetova şi Iordanova nu fuseseră ia start. Ele urmau să tragă în această probă duminică, în ziua a doua a regatei. Dar nici atunci nu le-am văzut la start. Antrenorii lor doreau, probabil, să le fereascâ de vreo surpriză neplăcută. Dealtfel, mai toţi erau extrem de contrariaţi : «de unde au mai apărut fetele astea, pe care nici nu le-am văzut pînă acum la vreun concurs ?» îmi venea să le spun : priviţi-ne bine, că o să mai auziţi de noi ! Dar i-am lăsat să se frămînte rnai departe şi ne-am întors acasă vesele, cu şi mai mult curaj.A urmat o regată în Polonia. Acolo am avut o concurenţă mai modestă. Am învins din nou fără probleme deosebite şi eram convinse că vom trage şi la vestita Regată de la Grunau, acolo unde auzisem că vor veni cele mai valoroase vîslaşe din lume. Stupoare însă : cînd s-a anunţat lotul care va face deplasarea, am aflat că în proba de dublu vîsle vor concura dinamovistele Mihaly şi Buzuc.

Mihaly, care simţea tot mai în coaste barca condusă de Vali Răcilă, nu prea era sigură de titularizare la simplu şi încerca să-şi asigure un bilet la «mondiale» în du- blou. Şi-a găsit repede o coechipieră, pe Buzuc, iar antrenorul lor, Stelian Petrov, a insistat să meargă ia Grünau. Surprinzător, Victor Mociani a cedat şi noi am rămas acasă, să ne antrenăm. «Nu-i nimic, fetelor, să do- vediţi la Regata Snagov că voi sînteţi mai bune». Şi aşa am făcut.

în ziua respectivă, antrenorii «Viitorului» aveau emoţii cu carul. Era pentru prima oară cinci «speranţele» se aliniau la startul unui concurs internaţional, la Snagov. Toţi ochii erau pe noi. Pe vremea aceea mă înţelegeam destui de bine cu Olga. E drept, ea iolosea o cadenţă mai ridicată, căreia nu puteam să-i iac faţă şi nu de puţine ori ajungeam să mă sufoc pe prima parte a cursei. Apoi, eu continuam să visiesc mai lung, iar ea, tot eu mişcări rapide, avea mai puţină eficacitate. Eram totuşi pline de elan şi reuşeam să ne suplinim una pe alta. Am obţinut o victorie categorică şi dintr-o dată speranţele au început să se transforme în certitudini. Acum se vorbea despre cuplul nostru în termeni laudativi ; unii ne şi vedeau cîştigînd o medalie, la Karapiro, în noiembrie."

„...dar noi nu aveam încă biletele pentru Noua Zeelandă"

„Baremul pentru participarea la «mondiale» era de 3 : 25,0, iar noi încă din luna iulie reuşisem să mergem de vreo două-trei ori 3 : 21,0, ceea ce tuturor le părea un timp excelent. Totuşi, nimeni nu ne spunea ferm că vom concura în Noua Zeelandă ; nu aveam încă biletele de drum...

Ce se întîmplase ? Aceeaşi Mihaly, tot mai dornică să concureze la dublu, s-a menţinut pe poziţie, pregătindu-se tot timpul împreună cu Buzuc. Aveam, aşadar, adversare ambiţioase pentru linala campionatelor naţionale care se apropia. Şi atunci Victor Mociani a decis : «cine va cîştiga, va pleca ia Kara- piro !».
Nu pierduserăm în anul acela nici o cursă ; ar ii lost cuimea s-o ratăm tocmai acum ! Dinamovistele aveau avantajul experienţei — noi, atuul tinereţii. La start ne-am prezentat cu o doză mare de încredere, cu o dorinţă nestăvilită să cîştigăm.
Finala nu a avut, practic, istoric. Am condus de la primii metri şi am terminat tot în Irunte, cu un avans de peste patru secunde. Acum nimeni nu mai avea ce spune şi am fost selecţionate în lotul reprezentativ.
Am continuat să ne antrenăm cu înverşunare, să ne potrivim cît de cît cadenţa, să nu mai avem «puncte moarte». Pînă ia plecare ştiu că am mai cîştigat şi proba de duolu din cadrul Balcaniadei, desfăşurată în Turcia. Eram neînvinse în tot sezonul şi antrenorii ne şi vedeau cu medaliile de aur ale campioanelor mondiale de gît.
Pentru simplu, selecţionerii au ales-o pînă la urmă pe Aneta Mihaly, iar Vali Răcilă a trecut în barca de patru vîsle, alături de Mariana Zaharia, Sofica Banovici şi Mariana Catană, singura care nu era de la «Viitorul». *Pair-oars-u*l era al stelistelor Marlena Zagoni şi Angelica Aposteanu, iar echipajul de 4 + 1 rame aparţinea în întregime clubului Dinamo : Elena Oprea, Florica Dospinescu, Florica Silaghi şi

Georgeta Maşka. Fiind atît de lungă călătoria, s-a considerat un lux trimiterea «opt»-ului, care nu prea avea — aşa cel puţin se considera la Bucureşti — şanse de a cuceri o medalie.

A sosit şi ziua plecării. Era spre sfirşitul lui octombrie şi la Snagov vîntul bătea continuu în rafale, făcînd tot mai dificile pistele noastre de control. Totuşi reuşisem să ră-mînem în formă,

deşi ne aflam în plină toamnă.

"**,Aşa** a fost **la** Karapiro..."

„Agitaţia dinaintea plecării se simţea în gesturile tuturor. Auzisem — aveam să aflăm şi la faţa locului — că sportivele din Bulgaria şi R. D. Germană plecaseră cu mult înaintea noastră pentru a se putea acomoda mai bine. Îşi deplasaseră şi bărcile acolo, cu vaporul, pregătindu-se în linişte. Noi plecam la un campionat mondial fără bărcile cu care eram obişnuite, bazîndu-ne pe promisiunea gazdelor că ne vor ajuta în acest sens.

Drumul a fost fără peripeţii. O primă escală la Karachi, apoi tocmai la Sydney, în Australia. De acolo, iar am schimbat avionul şi am zburat direct pînă la Auckland. Lăsasem în urmă o vreme mohorîtă, ploioasă şi nimerisem în plină primăvară. Totul era înverzit, cald, cam cum este în luna mai, la noi, la Snagov.

Nimerisem într-o lume cu totul diferită. Gazdele au fost extrem de amabile şi ne-au înconjurat în permanenţă cu multă căldură. Nu întîlneam pe cineva fără să ne întrebe de unde am venit şi cînd auzeau că sîntem tocmai din România — «ah, aveţi o echipă faimoasă de rugby !►> — se simţeau datori să ne dăruiască cîte o mică amintire.

Eu şi cu Olga am primit un *Donorattico* aproape nou. Barca mi s-a părut grozavă ; nu mai vîslisem pe una asemănătoare. Olgăi i se părea că alunecă singură...

Lacul de la Karapiro se afla însă într-un loc deschis, expus celei mai mici adieri de vînt. Aşa că din prima zi am început să dansăm pe valuri. Noroc că barca era ascultătoare şi nu ne-a prea dat emoţii. Ne acomodam însă foarte greu cu fusul orar. Ziua ni se făcea somn, iar noaptea ne trezeam cu poftă de mineare. Am trecut însă şi peste acest hop, şi peste seriile eliminatorii. Un prim succes fusese înregistrat : toate cele cinci bărci ale României se aflau în finale, dar concurenţa se anunţa extrem de puternică."

„Nu eram printre favorite"

„în proba noastră, specialiştii considerau ca mari favorite pe vîslaşele din R. D. Germană, Anke Borchman şi Roswitha Zobelt, care cîştigaseră şi în 1977, la Amsterdam. Pretenţii evidente la victorie avea şi cuplul bulgar Oţetova—Iordanova, deţinător al titlului olimpic. Noi ne aflam în postura *out*-sider-ului, ca şi sportivele din U.R.S.S. (Par- homova—Kaminskaite), sau cele din S.U.A. (Hills—Hansen). A şasea finalistă era am- barcaţia norvegiană Johansen—Haldis.

în ziua respectivă, antrenorii ne-au mai verificat o dată barca, ne-au sfătuit ce tactică să adoptăm şi ne-au încurajat. Se părea că avem cele mai mari şanse dintre toate echipajele prezentate ele ţara noastră. Urma ca noi să ne facem datoria. Şi eram hotărîte să debutăm cu succes ia cel dinţii campionat mondial.

Chiar înaintea primului start, deasupra lacului s-a abătut o furtună cumplită. Vîntul bătea-în rafale puternice din lateral şi trebuia să fim foarte prudente pentru a ne menţine echilibrul.

În finala de 4 + 1 rame au cîştigat sportivele din R. D. Germană, iar fetele noastre,

canotoare cu mare experienţă, au sosit pe locul trei, după o frumoasă luptă cu ambar- caţia S.U.A., care le-a devansat cu o secundă şi jumătate. Avea să fie, în cele din urmă, singura medalie de bronz cu care ne-am întors acasă...
Succesul dinamovistelor ne-a sporit încrederea. Eu, cel puţin, eram convinsă că dacă nu vom cîştiga, în mod sigur o medalie de argint sau una de bronz tot vom lua."
Cine a greşit ?
„La primul start, • echipajul din U.R.S.S. a furat plecarea şi am fost nevoite să ne aşezăm din nou pentru a primi comanda. De obicei, înainte de a da semnalul de plecare, starterul întreabă fiecare echipaj clacă este pregătit. Noi credeam că tot aşa se va întîm- pla şi acum. Lipsite de experienţa marilor concursuri — era prima oară cîncl asistam la un «start furat» — noi n-aveam de unde şti că, la repetare, starterul se poate orienta şi singur, fără să mai întrebe De nimeni. Şi chiar aşa s-a întîmplat ; el [3] dat semnalul ele plecare, surprinzînd-o pe Olga complet nepregătită.
73

Am început să vîslesc singură, apoi s-a dezmeticit şi ca, dar pînă cîncl am

reuşit să intrăm într-o cadenţă normală, toate celelalte cinci bărci zburaseră de lîngă noi. îm

venea să urlu de furie, îmi muşcam buzele, ca să nu scot vreun sunet. De fapt nu. o pot învinovăţi, pe Olga ; foarte bine putea să mi. se-întîmple şi mie acelaşi lucru. Cert este că noi am rămas de căruţă...

La un moment dat am vrut să abandonăm. Dar oare pentru asta făcusem noi atîtea mii de kilometri, ele la Bucureşti pînă la Kara- piro ? Şi apoi pentru ce trudisem atîta amar de vreme ?

Furioase, am continuat să vîslim, din ce în ce mai puternic. Am reuşit să prindem din urmă barca nemţoaicelor, campioanele «en. titre» şi chiar s-o depăşim cu vreo trei secunde. Dar mai mult n-am putut. Bulgăroaicele Oţetova şi Iordanova au re-editat figura de la Montreal, rusoaicele s-au clasat pe locul doi, americancele pe al treilea şi. am mai. fost devansate ele sportivele din Norvegia, pe care în mocl normal trebuia să le batem cu secunde întregi. Cîncl am ajuns la hangar, eram vînătă de necaz şi practic nu puteam explica nimănui ce se întîmplase la plecare.

Amărăciunea noastră a sporit şi după eşecul parţial al celorlalte fete. IVlihaly a fost ultima dintre finaliste şi pe aceeaşi poziţie s-a clasat şi barca de 4 + 1. vîsle, iar Zagoni şi Aposteanu s-au situat tot pe poziţia a cin- cca la 2 f.c.
Aşa a fost la Ivarapiro..."

Trecuseră doar doi ani

Cu Sanda m-am reîntîlnit la cîteva zile după întoarcerea de la „mondiale", pe sălile I.E.F.S.-ului. Toate celelalte fete se aflau în vacanţă şi plecaseră fiecare pe la casele lor, să-i vadă pe cei dragi, să mai prindă forţe, să povestească — cele care făcuseră deplasarea — cum a fost în Noua Zcelandă. Sanda însă stătea la căminul „23 August" şi învăţa de dimineaţă pînă seara. În pauze mai dădea cîte o fugă pînă la Institut, mai intra la cîte o consultaţie pentru a-şi lămuri eventualele „necunoscute".

ML se înfăţişa o altă faţă a acestei mari sportive. Ştiam, încă de pe vremea anilor ci ele şcoală, că Sanda s-a aflat aproape per- manent printre premiante, iar acum, la un nivel superior, deşi nu se mai dădeau premii şi diplome, ea ţinea să parcurgă întreaga materie, la fiecare obiect, să înţeleagă ce citeşte, să asimileze. Şi după aceea să se prezinte la examen. Din cîte am aflat, ca nu a pierdut niciodată vreunul...

— Cu ce amintiri, te-ai întors de la Karapiro?

— Eram dezamăgită. îmi făcusem atîtea visuri, îmi pusesem atîtea speranţe şi cîncl colo... Acest ghinion fantastic, căci nu pot să-i numesc altfel, ne-a împiedicat să ne dovedim adevărata valoare. Mă doare şi pentru antrenori. Avuseseră atîta încredere în noi.

— Eşti convinsă că puteaţi realiza mai mult ?
— N-am nici cea mai mică îndoială. Ne-a lipsit experienţa. Eram singurele care ne prezentam 1a start cu numai cîteva concursuri la activ. Am fost dealtfel şi singurele pe care le-a surprins graba starterului ; celelalte aşteptau ca nişte vulpi la pîndă, gata să pornească în cursă... Nu-i nimic, la anul vom fi mai bine pregătite şi nu vom mai rata. Dar la anul avea să fie cu totul şi cu totul altceva...
Abia încheiată sesiunea de examene şi Sanda a fost nevoită să se alăture celorlalte fete, la Băile Felix, pentru refacere. Ea nu mai avea probleme cu oasele, cu încheieturile. Dar programul era program, obligator riu" pentru toată lumea. La 3 ianuarie 1979 — din nou la bac.
S-au dat norme de control pentru ca antrenorii să cunoască exact de la ce nivel trebuie să pornească treaba. Rezultatele erau mult superioare. În anul care trecuse, Sanda şi Olga se dovediseră cele mai bune la toate testele. Acum grupul fruntaş era ceva mai compact. Se apropiaseră simţitor şi Vali Racilă şi Sofica Banovici. Selecţia din mai se anunţa foarte dură ; mai erau şi sportivele consacrate care nu păreau decise să părăsească scena.
Sanda a înţeles situaţia şi s-a avîntat în- tr-o nouă perioadă de acumulări. Progresul ei — mă refer la normele fizice — se dovedea mai lent decît al celorlalte. Era şi normal ; ea pornise de la un nivel superior, pe cînd colegele sale plecaseră pur şi simplu de la zero.
„Lucra foarte conştiincios — îmi povestea Ion Boicu, care a condus un timp lucrul la

bac. Nu trebuia să intervin prea des cînd ea lua vîslele în mînă. Şi la circuitul de forţă era ca'ntotdeauna printre primele. Părea însă ca o pasăre rara într-o colivie. Simţeam că de abia aşteaptă să iasă pe apă, în schif, să zburde pe Snagov. Acolo avea un infinit mai mare număr de posibilităţi pentru a-şi exprima plăcerea de a vîsli, dorinţa permanentă de a le întrece pe colege sale.
Chiar şi cînd am ajuns la munte, perioadă absolut obligatorie în sezonul de acumulări, am văzu t-o că nu este în apele ei. Alerga totuşi uşor prin zăpadă şi se juca cu greutăţi pe care cu un an înainte abia le ridica. Eram convins că va avea un sezon mult mai bun, că va deveni o valoare reală.
Pe lac s-a ieşit în anul acela tot în martie. Direct în «simpluri». Să le fi văzut pe fete cu cîtă neräbdare s-au pus pe vîslit şi ramat. Erau exact ca nişte cai nărăvaşi pe gazonul turfului, care, odată ridicată coarda în semn că sînt liberi, au pornit într-o cursă vijelioasă. S-a lucrat foarte bine în acea perioadă, deşi timpul, extrem de capricios, nu ne-a prea avantajat."
În aprilie, toată lumea s-a prezentat la campionatul de fond, pe Bega. Sanda avea prieteni la Timişoara, pe care spera să-i întîlnească, să le arate ce poate ea la canotaj. Dar antrenorii au pus-o pe Olga Ştroc în „opt"-ul „Viitorului", iar pe ea într-o barcă de patru, împreună cu Mariana Zaharia, So- fica Banovici şi Elena Horvat. Au cîştigat cursa, fără probleme, dar nimeni dintre localnici nu a venit s-o felicite. Poate că nici nu fuseseră la

concurs. „Nu-i nimic — a spus Sanda ; las' c-o să vă arăt eu, tuturor !"

Un „divorţ" care nu putea fi evitat

la mai, ca de obicei — la Regata Pancea-revo. „Pentru noi, acest prim test este întotdeauna foarte important — mi-a explicat Victor Mociani. Concurăm în condiţii excelente şi intiinim adversare care sînt totdeauna în avans, î'avâ ele noi, cu pregătirea. Sportivele din Bulgaria vîslesc aaesea chiar în ianuarie sau februarie. Ele nu au nevoie ele bac. În sudul ţării vecine clima îţi permite să ieşi mult mai repede pe apă, iar dacă iarna ie este totuşi potrivnică, îşi urcă bărcile pe remorci şi trec în Grecia, ia loanina, uncie rareori întîlneşti zăpadă şi apa nu îngheaţă niciodată.

.La Pancearevo, Sanda a tras tot în dublu, alături de Olga. Au cîştigat, dar foarte.greu. Era ceva care nu mai mergea. În tehnica Sandei se schimbase ceva ; avea parcă o lovitură mai lungă,„ mai eficace, în timp ce, Olga rămăsese tot ia cadenţa ei foarte ridicată. Le-am văzut pe amîndouă, în parte, nemulţumite. Şi am început să mă gîndesc, să caut noi soluţii. Olgăi trebuia, să-i găsesc neapărat o parteneră cu un stil asemănător. Cît despre Sanda...

Ieleea mi-a venit cu prilejul tradiţionalei selecţii. Fetele erau din nou supuse unei confruntări cu lotul celor consacrate. De această dată nu mai aveam nici un fel de emoţii. Ştiam cum se pregătiseră cele de la Di.namo şi Steaua ; ştiam şi cît munciseră elevele noastre.

La start au fost prezente cele mai bune vîslaşe din ţară, cu excepţia lui Homeghi. Făcuse o infecţie la mînă şi am lăsat-o într-o scurtă pauză. Mulţi dintre cei de pe mal

aşteptau să vadă duelul dintre Mihaly şi Ră- cilă, marile favorite. Eu nu excludeam însă posibilitatea unei surprize. Şi cînd două se «ceartă», cîştigă a treia... Sanda a tras cu o vigoare pe care nici eu nu i-o bănuiam, deşi toate testele de la trenajor îmi subliniau progresul ei incontestabil. A conclus autoritar tot timpul şi a învins-o pe Mihaly cu şase secunde.
Victoria ei a surprins pe toată lumea. Datele Regatei Moscova erau foarte apropiate, făcusem deja propunerile pentru lotul ce urma să facă deplasarea, se înaintaseră şi. formele pentru paşapoarte. Nu mai era timp pentru nici un fel de modificare. Mihaly urma să concureze la simplu, iar Sanda a rămas acasă. Mi-am dat seama că în fond este o mică nedreptate, clar practic nu aveam cum s-o îndrept."

A mai fost nevoie de o probă de control...

„La Moscova am urmărit cu foarte mare atenţie disputa dintre Mihaly şi unguroaica Ambruş, pe care mulţi snecialişti o considerau urmaşa Christinei Scheiblich, cea care dominase autoritar nroba de simplu din 1974, cînd a obţinut la Lucerna primul titlu suprem şi pînă în 1978, cînd a înregistrat ultima victorie, la Karapiro. A fiind că va deveni mamă, Scheiblich a renuntat. la activitatea competiţională, astfel că strălucitoarea coroană a reginei probei de simplu era liberă.

În ambele manşe, Ambruş a întrecut-o pe Mihalv cu cîte trei secunde. Şi pe moment am gînclit marea lovitură. Ce-ar fi clacă aş încerca cu Sanda ? Ea o bate pe Mihalv cu sase secunde şi, deci, ar

putea s-o întreacă şi pe Ambruş. Alte adversare prezumtive nu am întîlnit. De la sovietice nu mă impresiona nici una. Urma să aştept Regata Grünau, să văd dacă prietenii mei nu au găsit între timp pe înlocuitoarea lui Scheiblich.
Cînd m-am întors la Snagov, Sanda mă aştepta în poartă : «cum a tras Mihaly ?...»

Eu am întrebat-o ce a făcut în lipsa mea şi aflînd că a tras tot singură, fără Olga care nu se refăcuse, am luat-o deoparte şi i-am explicat că vom încerca o nouă variantă. Bineînţeles, dacă va reuşi s-o învingă din nou pe Mihaly, la o pistă de control cu public, cu o diferenţă de şase secunde.

Am fugit repede la Federaţie s-o adaug pe Sanda lotului ce urma să plece la Grünau. Le-am expus repede ideea care mă frămînta şi am cerut observatori neutri la pista de control de care am amintit.

Zvonul s-a răspîndit repede pe malul Sna- govului şi în ziua respectivă m-am trezit cu atmosfera unui concurs în toată regula. Di- namovîştii ţipau din toate puterile pentru Aneta, dar galeria Sandei a fost şi mai mare.

Aşa cum m-am aşteptat, superioritatea viitoarei campioane a fost de această dată mult mai netă. Mihaly nu mai avea nici moral, simţind dinainte că partida este pierdută. Ea a sosit cu mult în urma Sandei, cronometrele indicîndu-ne o diferenţă mai mare de şase secunde. Reusisem să conving pe toată lumea, iar Sanda Toma, fosta atletă din Şte- făneşti, a devenit titulara schifului nr. 1. Ah, era să uit un amănunt destul de important. Antrenorul dinamovistelor a dat Anetei neutru această pistă de control un *Stamvfli,* în timp ce Sanda a vîslit pe

Reghin. Cu alte cuvinte, adversara sa pornea din start cu un avantaj de două, trei secunde. Dar Sanda nu numai că le-a refăcut uşor, a mai. şi adăugat alte şase peste. Ca să nu mai spună nimeni nimic !..."

>Am început să zbor spre vîrf"

O săptămînă mai tîrziu, fetele au plecat la Grünau, acolo unde în fiecare an, în luna iunie, se întîlneşte elita canotajului mondial. Uneori întrecerile sînt chiar mai tari decît finalele unui campionat mondial. Şi aceasta pentru că gazdele îşi rezervă dreptul să înscrie mai multe echipaje la o probă. Cît despre valoarea canotajului din R. D. Germană, ce să mai vorbim : patru titluri mondiale la ediţia de la Lucerna (1974), cinci victorii la Nottingham (1975), patru medalii olimpice de aur la Montreal (1976), apoi şase succese, în tot atîtea finale feminine, la Amsterdam (1977). Doar la Karapiro, în 1978, sportivele din R.D.G. n-au reuşit să se impună decît în trei probe...

— Ai avut emoţii, Sanda ?

— începusem să zbor spre înălţimi. Mi-a fost totuşi niţică teamă. Se făcuse atîta vîlvă în jurul selecţiei de ultim moment şi doream să confirm că ceea ce se întîmplase la Sna- gov nu a fost pură întîmplare.

— Ce adversare ai avut ?

— Cele mai valoroase erau nemţoaicele şi, firesţe, unguroaica Ambruş, pe care toată lumea o considera cea mai bună din lume la ora aceea.

— Se vede că nu auziseră încă de Sanda Torna !...

— A concurat şi Aneta Mihaly, dar nu a reuşit să se califice în finala mare, iar în finala mică a abandonat. Nu mai avea moral şi am impresia că eşecul de la selecţie a afectat-o mult.
— Ai vîslit în ambele zile ?
— Da, de fiecare dată, în serii şi finale.
— Nu a fost un efort prea mare ?
— Eram obişnuită. Şi apoi e mai bine aşa, cu serii dimineaţa şi finala după-amiaza. Mai scapi de emoţii.
— Pe ce barcă ai tras ?
— Tot pe *Reghin*. Au fost — de fiecare dată — valuri mari. Pe mine însă nu mă speriau. La Snagov, cînd plecam de la bază, eu rămîneam întotdeauna ultima. Antrenorii treceau cu şalupele şi-mi făceau valuri. Aşa am învăţat să-mi menţin echilibrul, să nu mă mai tem de ele.
— Cum au fost cursele ?
— Sîmbătă, ţin minte, era în 16 iunie. Data primului meu start oficial într-un schif. Am plecat puternic şi cînd am văzut că adversarele nu se pot ţine de mine, nu mi-a venit să cred. Eu am păstrat aceeaşi cadenţă şi am ajuns cu cinci secunde înaintea Martinei Schröter şi cu şapte secunde înaintea Petrei Bö'ssler, cele două canotoare pe care antrenorii germani mizau pentru ediţia din acel an a campionatelor mondiale. A doua zi a fost aproximativ la fel, numai Că pe partea a doua a întrecerii adversarele s-au mai apropiat ; pe locul doi, la trei secunde, a sosit celebra Ambruş şi, în urma ei, la o secundă, Bdssler.
— Deveniseşi o personalitate. Să cîştigi la debut chiar la Grünau...
— E adevărat, majoritatea antrenorilor s-au apropiat şi, felicitîndu-mă cu toţii, în-au întrebat dfe cînd practic canotajul.

Cînd\ au aflat că vîslesc doar de doi ani şi că mă aflu la primul meu concurs oficial nu le-a venit să creadă. Chiar şi secretarul Federaţiei din R. D. Germană, după ce a oficiat premierea primelor clasate, s-a interesat îndeaproape de mine : cîţi ani am, ce sport am mai practicat, cine m-a învăţat să vîslesc ? Victor Mociani m-a felicitat călduros şi mi-a spus : „Sando, ăsta este drumul tău. Dacă ai început aşa, ţine-o mai departe..." Surpriza mare însă abia urma.

Şi ziariştii mai greşesc uneori

— La ce te referi ?

— Duminică, înaintea celei de a doua finale, Victor Mociani a găsit un ziar ce apărea la Berlin. La rubrica ele sport erau rezultatele primei Regate, fără comentarii, iar la proba ele simplu cîştigătoare era anunţată... Aneta Mihalv — România. Nu mi-a spus nimic, clar a plecat glonţ la organizatori — aveam s-o aflu mai tîrziu — să întrebe cum s-a produs această eroare. Sursa ştirii era agenţia ele presă A.D.N. şi toată lumea a conchis că cel care o redactase, în necunoştinţă de cauză, nu şi-a imaginat victoria unei debutante şi a crezut că învingă- toarea trebuie să fie neapărat cea care reprezentase România la ultimul campionat mondial. Adică Aneta Mibaly... Cerîndu-şi scuzele ele rigoare, organizatorii au promis că vor interveni pentru a se face cuvenita rectificare. Ştirea însă zburase şi. mai departe şi ajunsese la Bucureşti, unde ziariştii de la „Sportul" au preluat-o întocmai. Redacţia nu avusese nici un reprezentat la faţa locului şi, probabil, se mulţumise cu ştirile transmise de agenţiile de presă. Eu nu prea cunoşteam mecanismul, dar aşa mi s-a/explicat. /

— Dar tu cinci ai aflat ? I
— A doua zi, luni, în aeroportul din Berlin unde aşteptam avionul cu care urma să ne întoarcem acasă. Acolo i-am întîlnit pe caiaciştii şi canoiştii noştri, aflaţi într-o mică escală, în drum spre Regata Nottingham. Era printre ei şi Ivan Patzaichin şi cînd acesta a văzut-o pe Aneta s-a grăbit să-şi felicite colega de club, arătîndu-i ce scria „Sportul" din ziua respectivă. Ea a fost puţin jenată şi i-a explicat că de fapt eu fusesem învingătoare. A venit şi m-a felicitat, am rîs împreună de ziarişti şi apoi mi-a spus : „păi dacă ai cîştigat aici, la Grünau, poţi să te consideri de pe acum campioană mondială !" Avea fler, Ivan, acest mare sportiv al ţării noastre. A fost pentru mine întotdeauna un. mare exemplu.
— Bine, clar a doua zi au aflat şi cei de la „Sportul" cine a fost învingătoarea de la Grűnau ?
— Da de unde ; noi eram deja la Snagov şi în rezultatele celei de a doua Regate tot Aneta figura învingătoare la simplu. Nu m-am gîndit decît la ce vor spune părinţii mei. Eu le telefonasem să le anunţ marea mea bucurie, iar ei aveau să citească în ziar cu totul altceva... Rectificarea, sau erata, cum spuneţi dumneavoastră, nu s-a mai făcut niciodată.
— Nu e adevărat ! îmi aduc aminte că în preajma Jocurilor Olimpice de la Moscova ne-a vizitat la redacţie, în Bucureşti, Kornélia Papp, o fostă mare canotoare din Ungaria, care a devenit ziaristă la „Nepsort", cotidian ce apare la Budapesta. Venise cu intenţia, printre altele, de a scrie un reportaj despre pregătirile tale şi te căuta insistent.

Dintr-o vorbă într-alta i-am povestit de pățania ta, la debutul de la Grünau. A părut extrem de interesată și s-a amuzat. Cîteva zile mai tîrziu am găsit în „Nepsport" un mare reportaj intitulat „Sanda Toma's Story", unde, alături de multe amănunte, era relatată și povestea de la Grünau...

Sanda nu mai era doar o speranță

Acum, la Snagov, raportul de forțe se mai schimbase. Fetele „Viitorului" vîsleau și ramau dezinvolt, iar cele consacrate trăgeau cu coacla ochiului, să se inspire din pregătirea puștoaicelor. Agitația era în toi ; se apropia tradiționala noastră Regată, test important înaintea „mondialelor". Mai mult, antrenorul șef anunțase că cele mai bune vor fi selecționate pentru concursul preolimpic de la Moscova, ce urma să aibă loc în luna iulie.

Sportivele din R. D. Germană nu ne-au mai ocolit de data aceasta și au trimis în România un lot destul de numeros și valoros. La simplu a venit Petra Bossler, cu intenția vădită de a „spiona", de a afla cît mai multe lucruri despre Sanda, care îi stătea acum ca un ghimpe în suflet. Am aflat că pe Martina Schroter au ținut-o acasă, pentru a se pregăti în liniște. O nouă confruntare cu Sanda, de data aceasta pe terenul românesc, nu era delcc recomandabilă, credeau ei, pentru moralul Martinei, care trebuia să preia ștafeta Christinei Scheiblich. Veniseră bine pregătiți în acel an cei din R. D. Germană ; mai mulți antrenori, medici, masori. Auziseră ei ceva de „revoluția" din canotajul românesc, văzuseră și pe viu cîteva din talentele apărute peste noapte și, așa cum

procedau mereu, ţineau să se documenteze în amănunt.
Sanda a cîştigat din nou, în ambele zile, cu diferenţe de peste şapte secunde în faţa Petrei Bossler. Victoria de la Grünau era confirmată din plin. Schi.ful viitoarei campioane înainta maiestuos prin faţa unor maluri deloc populate, sosind cu mare avans ia turn, acolo unde doar cîteva zeci, poate o sută de canotori şi mari pasionaţi ai acestui sport veniseră să vaclă „minunea ele la Ştefă- neşti".
Chiar de la primii ei paşi într-o carieră, ce poate multă vreme de acum înainte va fi greu egalabilă în domeniul respectiv, Sanda era neplăcut impresionată de lipsa de interes, în general, faţă de acest sport. La Pan- cearevo văzuse în tribună mii. de oameni participîncl efectiv la întrecerea de pe lac ; la Grünau, mii ele maşini parcaseră în apropierea bazei, aclucînd un număr imens de iubitori ai acestui sport la Regată. La noi, la Snagov, cîteva zeci, rareori cu puţin peste o sută. Şi, în general, sportivi, antrenori, conducători de cluburi, pasionaţi ai canotajului.
„Cum să se poată dezvolta canotajul românesc, şi în special cel masculin, clacă tineretului nu i se explică, nu i se arată pe viu frumuseţea vîslitului ? — a afirmat întotdeauna marea noastră campioană. Iată, şi eu, pînă la 21 ele ani nu ştiam să deosebesc un schif ele un caiac. Şi vă asigur, ca mine mai sînt azi sute şi mii de tineri. Nu-mi amintesc ca televiziunea, care are cele mai mari posibilităţi de propagandă, să fi transmis direct vreun concurs de canotaj de la Snagov, să fi făcut un reportaj despre ceea ce se întîmplă pe lac, să afle toată lumea că un sportiv valoros nu pică chiar din cer, peste

noapte. în schimb, poţi urmări, fără riscul de a scăpa vreunul, toate meciurile de handbal din ţară sau de peste hotare. Poate eă exagerez puţin, dar oricum, să-ţi aduci aminte doar o dată pe an, fireşte, atunci cînd sînt campionate mondiale la Bled sau la München, că ai în ţară o flotilă care aspiră la supremaţie în lume, este mult prea puţin. Iar pe noi nu ne ajută deloc..."

Cu un an mai devreme pe canalul olimpic

„Au urmat din nou cîteva săptămîni de pregătiri. Ajunsesem să vîslim şi cîte 20 de kilometri pe zi — îşi aminteşte Sanda. Echipajele pentru campionatele mondiale începuseră să se profileze. Olga Homeghi a primit o nouă parteneră, pe Vali Răcilă, cu care se potrivea mai bine, iar Aneta Mihaly a început să candideze pentru un loc în barca de patru. Concurenţa era însă foarte mare.

La 25 iulie am concurat pe lacul de la Krîlatskoe, în cadrul «Spartachiadei popoarelor din. U.R.S.S.». într-un fel, era şi un concurs preolimpic, o bună posibilitate de a testa, cu exact un an mai devreme, pista pe care va trebui să vîslim pentru medaliile olimpice.

Toată întrecerea a durat o singură zi. Am ajuns în finală cu cinci reprezentante ale Uniunii Sovietice, dintre care nici una nu m-a impresionat. Le-am bătut cu vreo şapte secunde fără să forţez nici un moment. Am auzit că, după această competiţie, schifistele sovietice au avut pur şi simplu un şoc şi toate au fugit spre proba de dublu sau cea de 4 + 1 vîsle. Iar antrenorii lor au fost realmente dezorientaţi ; cu un an înaintea J.O. ei nu

ştiau pe cine să mai pregătească pentru proba de simplu !..."
De la Moscova, Sanda a zburat direct la Essen, o altă Regată importantă, unde avea posibilitatea de a se întrece cu canotoare pe care nu le mai întîlnise în acel an, cu campioanele Olandei, R. F. Germania, Angliei, Noii Zeelande şi S.U.A. Dintre toate, cea mai periculoasă se anunţa americanca Joan Lind, o canotoare care de mai mulţi ani era nelipsită din finalele marilor competiţii. Trecuseră doar trei zile de la victoria obţinută la Krilatskoe şi încă resimţea oboseala concursului, a drumului. Totuşi, Sanda a bătut-o pe Lind, sosită a doua, cu mai mult de şase secunde. Diferenţa de valoare îşi spunea evident cuvîntul.

Şi pe lac te poţi accidenta

Se apropiau campionatele lumii şi în august, pe o căldură toridă, fetele pregăteau marea surpriză de la Bled. Aproape că le invidiam, transpirînd pe mal, cum vîslesc necontenit, sorbind stropii de apă aruncaţi de palele care loveau apa în ritm cadenţat. Era o linişte suspectă. Nimeni nu mai scotea un cuvînt. Fetele te trimiteau la antrenori, aceştia te rugau să te adresezi lui Mociani, care, la rîndu-i, se făcea nevăzut. Cineva, nu ştiu cine, interzisese orice fel de declaraţie.
M-am întors la Bucureşti cu un reportaj ratat. Cititorii aveau să afle din ziar cît de frumos şi sănătos este să te plimbi cu barca pe Snagov, mai ales dimineaţa, în zori, cînd doar ciripitul păsărelelor tulbură liniştea lacului. Dar nimic concret despre viitoarele echipaje tricolore, despre forma canotoarelor, starea lor de spirit...

După cîteva zile am auzit că Sanda suferise un accident. Fetele făceau repetări pe o distanţă de 500 de metri. Pe primele trei culoare se desfăşurau cursele propriu-zise, pe celelalte — bărcile se întorceau la start. Sanda tocmai încheiase o asemenea pistă şi se afla în rulai uşor de relaxare pe culoarul de întoarcere. Nu le-a observat pe Vali şi pe Olga, care trăgeau cu toate forţele, în barca lor de dublu, pentru a îndeplini timpul prevăzut în grafic. Coliziunea a fost puternică, iar campioana s-a ales cu cîteva hematoame de toată frumuseţea pe spate şi cu dureri intercostale greu de suportat. Abia au reuşit antrenorii s-o aducă la mal...
Am fugit repede la Snagov să aflu amănunte şi am găsit-o într-o stare de nedescris. Fetele se antrenau — mai erau doar cîteva zile pînă la „mondiale" — iar ea, pe mal, făcea vizite la cabinetul medical la fiecare şase ore.
— Cum te simţi ?
— Ca dracu ! Toată lumea e cu ochii pe mine, aşteaptă de la mine o medalie şi eu stau să mă oblojesc. Dar lasă, nu moare nimeni dintr-o lovitură în spinare...
— Ce şanse crezi că ai la Bled ?
— Nu am voie să-mi dau părerea. Nu ştiu de ce atîta mister în jurul nostru. Dacă sîntem valoroase, vom cîştiga, clacă nu...
— Ai întîlnit practic în această vară tot ce are mai valoros canotajul din lumea întreagă la proba de simplu. Crezi că te poate ameninţa cineva ?
— Nu cred nimic. Ştiu că mă voi lupta pînă la ultima suflare ca să cîştig.

Cum stai cu tehnica, cu rezistenta

— ?Pentru tehnică nu am mai lucrat în ultima vreme. Este şi greu să faci ceva cînd vîslești 20 de kilometri pe zi şi uneori mai mult. Cred, totuşi, că ar trebui să măresc puţin cadenţa pe parcurs. În felul acesta nu aş mai pierde din avansul cîştigat pe prima parte a cursei, ba chiar l-aş mări.

— Şi cine te împiedică ?

— Ştiţi că noi nu prea sîntem ascultate, că nimeni nu ne cere părerea. Şi apoi, acum nici nu ar mai fi timp pentru aşa ceva. Pentru a încerca să-ţi modifici cadenţa sînt necesare antrenamente pe o durată mai scurtă, cu o intensitate mai mare. Cîncl parcurgi 20 de kilometri este greu să măreşti intensitatea ; altfel, a doua zi nu ai mai fi bună de nimic. În fine, astea sînt cîteva păreri personale de care am să încerc să ţin cont în viitor, chiar clacă voi intra în conflict cu antrenorii. Deocamdată respect un program alcătuit cu multă grijă. Sper să ajung la Bled cu toate motoraşele în perfectă stare. Vă mai amintiţi ce am păţit la Karapiro ? Doar n-o să am ghinion o viaţă întreagă...

în. cîteva zile, profesorul Marcel Bogdan a făcut minuni cu presopunctura şi, deşi mai simţea uşoare dureri, cîncl urca în barcă, Sanda era cu totul alta.

Niciodată nu se uită., primul titlu}

La Bled, flotila românească a înregistrat cel mai mare succes din istoria canotajului. Toate cele şase echipaje au reuşit să intre.în finale, în condiţiile unei concurenţe mult mai mari clecît cu un an în urmă, la Kara- piro, cinci dintre ele izbutind să cucerească preţioase medalii : una ele aur, una de argint şi trei de bronz. Din 1974, cînd la Lucerna Cornelia Neacşu şi Marinela Ghiţă deveneau campioane mondiale în proba de 2 f.c., sportivele române s-au aflat cu regularitate printre medaliate. O asemeiiea izbîndă însă nu mai înregistrase ră vîslaşele şi ra- merele noastre niciodată. Pentru a da povestirii mai multă veridicitate mi-am permis — cu voia autorului — să folosesc notele colegului meu Vasile Tufan, trimisul special al ziarului „Sportul" la această grandioasă competiţie. El a reuşit să surprindă momentele cele mai interesante ale succeselor ele la Blecl, pe care le-a inserat într-o suită de reportaje comunicate telefonic redacţiei.
Locul de desfăşurare al celei de a V-a ediţii a campionatelor mondiale de canotaj — în prima săptămînă au concurat fetele, apoi băieţii — se află într-o zonă splendidă, undeva în nord-vestul Sloveniei. Lacul natural se întinde într-un Iei ele lagună, 1a adăpostul intemperiilor bruşte ale naturii şi este situat ia o altitudine ae - *iid* cie metri ; are o lungime ae 2 1UU cie metri şi o lăţime de 1 avu metri. De la locainici am anat ca mea cte ia începutul seconuui s-au aesiaşurat „întreceri ae bărci" pe acest iac, înconjurat acum de hangare spaţioase şi moderne, cns- punind — aculo unue soseau concurenţii — ue o tribună incăpatoare, pentru cîtevu mii de spectatori, un turn modern, instalaţii

pentru cronometraj electronic, un clud pentru presă şi multe aite accesorii care te lac să vii cu plăcere să-ţi petreci citeva ore vis- lind.
imediat după sosirea delegaţiei noastre, fetele au intrat în locui necruţător, de care nu poţi scăpa oncît te-ai ascunde, ai î'lash-urilor şi microfoanelor care înregistrau ultimele noutăţi. Flotila noastră obţinuse cîteva succese notabile de-a lungul întregului sezon şi „şcoala de la Snagov" devenise tot mai des un subiect de discuţie.
Sanda urma să concureze pe un *Stămpfli* pe care trăsese Mihaly timp de trei ani. Acolo însă a primit un *Empaclier* nou nouţ, de culoare galbenă. Cînd a încercat-o prima oară, s-a bucurat ca un copil. Obişnuită acasă cu *Reghin*-ui ei de lemn, urca acum pentru prima oară într-o barcă din material plastic. Am întrebat-o ce părere are, cum se acomodează cu ea şi a fost încântată : „Este mai uşoară, stă mai sus pe apă şi parcă alunecă mai uniform. Mi-am dat seama însă că este o barcă excelentă pentru calm plat sau vînt uşor ; pe valuri, cum sînt adesea la Snagov, este mai greu s-o conduci".
Uitase şi de durerile din spate, de emoţiile startului ; privea toată ziua la barcă şi nu-i venea să creadă că va putea concura pe ea. Deh, ajunsese vedetă şi acum firmele constructoare de bărci îi cam dădeau tîr-coaie* fiecare urmărind să ofere producţia sa unei sportive valoroase. Căci, din primele zile, mai toţi cei prezenţi la Biecl au căzut de acord că lupta pentru titlul suprem şi coroana de „regină a schitului" se va da — acum, cîncl Scheiblich nu mai concurează — între Sanda Toma şi Martina Schrdter. Barca trebuia însă

reglată şi nimeni nu se oferea s-o ajute, ceilalţi antrenori fiind ocupaţi cu restul ambarcaţiilor. în final, problema a fost rezolvată.
Preliminariile au decurs fără emoţii.

Cea mai frumoasă zi

în ziua finalelor (2 septembrie) a fost cald, plăcut. Vîntul, favorabil, adia uşor. Proba inaugurală a adus la start ambarcaţiile de 4 + 1 rame. Imediat după plecare s-au distanţat sportivele din U.R.S.S., R. D. Germană şi România. Dealtfel, întreaga competiţie avea să fie în final un „meci în trei", decis pînă la urmă în favoarea canotoarelor din R. D. Germană.
Cursa a fost palpitantă şi cîştigătoarea era greu de bănuit. Cu un finiş mai puternic au învins reprezentantele Uniunii Sovietice, în 3 : 17,03, urmate de barca din R. D. Germană, în 3 : 18,25. Pe locul trei — ramerele romînce Georgeta Maşka, Florica Silaghi, Maria Tănăsă, Valeria Cătescu, ajutate ele cîrmacea Aneta Matei, cronometrate în 3 : 19,98. Debut promiţător pentru flotila tricoloră.
A urmat întrecerea dublourilor, nu mai puţin spectaculoasă şi cu un final la fel de dramatic. Speranţele culorilor noastre erau susţinute de Olga Homeghi şi Valéria Ră- ci 1 ă. Pentru R. 1). Germană concurau Cornelia Linse şi Heidi Westphai. Primele favorite erau însă bulgăroaiceie Svetla Oţetova şi Zdravka lordanova, campioane olimpice 111 1976, apoi campioane ale lumii în 1978. Ele au şi condus o bună parte a parcursului ; romîncele se aflau în imediata lor apropiere, amenînţîncl clintr-o clipă într-alta să treacă în frunte. Pe ultimele sute de metri, Linse şi Westphai au sprmtat irezistibil — ce maestre ale finişului sînt aceste sportive ale R.D. Ger-

mane ! — trecîncl primele linia de sosire după 3 : 15,95. Fostele campioane au fost devansate cu numai 3ö sutimi de secundă (!), iar Olga Homeghi a reuşit, în sfîrşit, alături de Vali Răcilă, să cucerească medalia de bronz, pe care o pierduse atît de stupid cu un an înainte. Era prima medalie a ietelor din „acţiunea Viitorul", la un campionat mondiai. Şi al doilea „bronz" obţinut la Bled. A treia cursă — finala pcm'-ocws-urilor — unde aliniam pe Elena Oprea şi Florica Dos- pinescu, două foarte valoroase ramere, nedespărţite de aproape 10 ani. Prima avea cleja la activ trei medalii de bronz obţinute cu echipaje de 4+1 sau 8 + 1 la ediţiile precedente, iar coechipiera sa, cu una în plus, tot ele bronz. Două sportive cu mare experienţă, pentru care arta mînuirii ramelor nu mai avea secrete. Ele au făcut o cursă excep- ţională în 3 : 30,44, fiind întrecute doar de campioanele „en titre", Ute Steindorf şi Kornélia Bugel (R.D.G.), înregistrate la sosire cu 3 : 27,74. Pe locul trei — polonezele Mal- gorzata Dluszewska şi Czeslawa Koscianska, în 3 : 32,30, Salba de medalii — trei, din tot atîtea posibile — primise acum şi un argint, li lipsea, evident, aurul strălucitor...

Parcă avea două inimi şi patru braţe !...

ŞL iată finala mult aşteptată de noi, cei cîţiva români, strîngînd pumnii în tribuna de la Bled. Alături, un grup extrem de numeros de turişti din R. D. Germană, folosind toate mijloacele vizuale şi auditive posibile (steaguri, claxoane) cu care eram obişnuit doar în atmosfera marilor derby- uri fotbalistice, incurajînclu-şi favorita. Ei nu puteau concepe pierderea coroanei pe care Christine Scheiblich o purtase cu

mîndrie ani în. şir. Schrö-ter, Schrö-ter ! Aproape că nici nu se mai auzea altceva în toată tribuna. Mai erau cîţiva tineri blonzi, înalţi, cu părul tuns scurt, purtînd pe treningurile albastre steagul cu 50 de steluţe ; se agitau frenetic pentru Joan Lind.

Am luat binoclul şi am căutat-o pe Sanda. S-a aşezat prima la start, tocmai pe culoarul şase, opus tribunei noastre. în tricou albastru, cu pălăriuţa albă pe cap. Barca îl strălucea uimitor în bătaia razelor de

soare, de parcă frecase la ea toată ziua. Părea liniştită, aşteptînd semnalul care s-o descătuşeze do toate emoţiile. în schimb, cîteva culoare mai în dreapta, Schröter era în permanentă miş-care

.Startul m-a surprins pe mine puţin nea-tent, clar după cîteva secunde am şi văzut *Empa.cher-ul* galben, ele pe „şase" ţîşnind ca un. bolid. Am început să număr

loviturile Sandei, care-ţi lăsa impresia că are două inimi în ea, că trage cu patru braţe !... 27 în 30 de secunde. Asta însemna cam 54 pe minut. Foarte tare. Doamne, de-ar ţine-o aşa... După trei sute ele metri, Sanda avea deja o barcă avans. în fc'lul acesta îşi putea controla toate adversarele. Este o tactică foarte bună să porneşti ca din puşcă şi apoi să-ţi faci cursa în funcţie de adversari. Totul e să fii capabil să reacţionezi la timp şi să rezişti. Cum a făcut, dealtfel, şi Sanda.
Dîndu-şi seama că pierde teren, Schröter a mărit cadenţa ; clar replica campioanei noastre nu a întîrziat şi distanţa s-a menţinut. După alţi 300 de metri mi-am dat seama că numai un accident mai putea schimba soarta cursei. Campioana R. D. Germane a mai încercat în final un atac foarte puternic, dar n-a reuşit decît să limiteze la trei secunde distanţa faţă de noua „regină a schi f ului". Campioană a lumii : Sanda Torna, în 3 : 35,44, iar pe locul secund, Martina Schröter. în 3 : 38,67. Pentru medalia de bronz s-a dat o luptă teribilă, trei concurente sosind într-un interval de 23 de sutimi de secundă, la diferenţe nesesizabile cu ochiul liber. Ordinea lor a fost : 3. Hette Borrias (Olanda) cu 3 : 39,61, 4. Andrea Schriener (Canada[1]) cu 3 : 39,78 şi 5. Joan Lind (S.U.A.) cu 3 : 39.84.
în timpul festivităt.i.i de premiere am fost mai emotionat ca niciodată. Trăisem poate cea mai mare satisfactie din întreaga mea carieră de ziarist, fusesem martorul unei curse magnifice, care a consacrat-o pe compatrioata noastră în rîndul marilor staruri ale canotajului mondial. Cele sase finaliste au defilat, în ordmea

clasamentului, prin fața unei tribune uncie am văzut multe figuri înmărmurite. Flotila germană primise o serioasă lovitură şi susţinătorii ei recuperau greu. Apoi. Sanda, singura brunetă între două blonde, Schröter şi Borrias, şi-a luat de mînă adversarele şi s-a prezentat la pontonul de premiere. Trompeţii au sunat din goarne, s-a intonat imnul trad.iti.onal c =>rp însoţeşte aceste festivităţi, iar Thomas Keller, preşedintele F.T.S.A. — el premiază doar la proba de simplu şi cea de 8 + 1 — a înmînat personal medaliile celor mai. bune schifiste din lume. Tot el avea să declare cu toată sinceritatea : „Noul titlu se află în mîini bune, care sper că-l vor păstra cît mai multă vreme".

„Toată lumea, fără excepţie, m-a felicitat — şi-a amintit învingătoarea. Primul a fost Gheorghe Giurcăneanu, secretarul Federaţiei. Am primit multe flori. Trăiam o adevărată euforie. Totuşi, nu ştiam de ce nu se cîntase imnul ţării mele, aşa cum se obişnuieşte pentru campionii din alte sporturi, de ce nu am văzut pe nici un catarg steagul tricolor. Mi s-a explicat că aşa este tradiţia la canotaj, de ani şi ani."

Nu am mai putut urmări în întregime ultimele două finale. O căutam pe Sanda ; doream să fiu primul ziarist român care i-a luat un interviu în noua postură de campioană a lumii. Am aflat că la 4-t-l vísle, Maria Maco- viciuc. Aneta Mihaly, Sofia Banovici, Vero- nica Jugănaru, dirijate de Elena Giurcă, au fost tot timpul în prim-planul disputei, fă- cîndu-şi în final datoria : o medalie ele bronz, a cincea, după cinci curse, pentru delegaţia României. Clasamentul a fost : 1. R. D.

Germană 3 : 06,75 ; 2. Bulgaria 3 : 07,04 — o diferenţă de numai 20 de sutimi de secundă — şi 3. România 3 : 08,06. Pentru ca succesul flotilei noastre să fie deplin — şi aşa fetele bătuseră toate recordurile în materie — era necesar ca şi ,.opt"-ul să adauge o piesă la salbă. Erau însă multe debutante în echipaj şi cu toate eforturile depuse, barca noastră nu a ajuns decît pe locul IV, după cea a Uniunii Sovietice, 2 : 58,09, cea a R. D. Germane 2 : 59,36 şi cea a S.U.A.
2 : 59,01, româncele fiind cronometrate cu
97
3 : 01,12.

5 — Steaua Snagovului — cd. 22

„Canotajul nu a început cu mine"

— Ei, Sanda, acum ai voie să vorbeşti cu ziarişti, să dai interviuri ?

Am felicitat-o pe campioana lumii. Am rîs împreună. Era a doua zi după sosirea la Bucureşti şi ştiam că dacă o scap, greu am să mai reuşesc s-o găsesc în bună dispoziţie. Se apropia doar sesiunea de examene şi, în săptămînile respective, Sanda nu mai cunoaşte pe nimeni.

— Cine te-a aşteptat la aeroport ?

— Mama, tata, sora mea. Cu toţii m-au îmbrăţişat. Acum se mîndreau cu mine. Urmăriseră cursa la televizor — cred că a vă- zut-o şi tovarăşul preşedinte al C.J.E.F.S. Timiş, care nu a vrut să mă lase să plec la canotaj — şi spuneau tuturor : „aţi văzut, fata noastră e prima în lume !..."

— Altcineva ?

— Am auzit că oficialităţile de la C.N.E.F.S. ne aşteptaseră la o cursă ante-

rioară, dar noi pierduserăm o legătură şi am scăpat avionul respectiv.

— Ai avut vreun moment emoţii, teamă de vreo adversară ?

— Emoţii ? Poate doar la start. Mă sîndeam să nu am iar vreun ghinion. După 150 de metri am simtit că totul merge aşa cum mi-am dorit şi am fost sigură că nu voi pierde.

— Cei vei face în continuare ?

— Am să-mi dau toate examenele şi promit că am să le iau. Apoi, voi începe pregătirea pentru Olimpiadă.

— Vreau să scriu acum. cu un an înaintea J.O. de la Moscova, că Sanda Toma va fi cea mai sigură campioană olimpică a României. Ai ceva împotrivă ?

— Cred că lista ar trebui să înceapă cu Nadia Comăneci, să continue cu Ivan Patzaichin şi apoi să ajungă la mine.

— Da, dar ştii cum este la gimnastică ; unei arbitre îi place exerciţiul pe care-l faci, alta strîmbă din nas. La canotaj nimeni nu te poate opri dacă eşti cea mai bună.

— Este foarte adevărat. Dar să ştiţi că la Bled şi celelalte fete au tras admirabil. Unele au pierdut acum, dar poate la anul vor cîştiga !... Canotajul românesc nu a început cu Sanda Toma şi nici nu va trăi doar din amintirea succeselor de la Bled. Istoria merge continuu...

Istoria..

.A apărut o „Nadie a canotajului" î

în toamna lui '79 Sanda învăţa de zor. Se apropia o nouă sesiune de examene şi „regina schifului" nu vroia să se facă de rîs.

Devenise o vedetă de notorietate mondială. Presa, televiziunea îi consacrau pagini şi emisiuni întregi. într-un splendid reportaj scris de Aurel Neagu, redactorul şef al ziarului „Sportul", era considerată o „Nadie a canotajului". Erau tot mai des relevate meritele grupului de tehnicieni condus de antrenorul emerit Victor Mociani, care în numai doi ani de zile schimbase faţa flotilei de pe Snagov. începepuse chiar să se vorbească despre o „şcoală a canotajului românesc".
Cu mai puţină ardoare, dar totuşi atentă pentru a preveni orice fel de surpriză, învin- gătoarea de la Bled continua să se şi antreneze. în aceeaşi lună, septembrie, a devedit campioană a ţării. Un fapt mai puţin obişnuit în lumea sportului : să devii mai întîi campioană a lumii şi apoi a ţării tale !...
La începutul lui octombrie, întrecerile Balcaniadei au încheiat la Snagov, cu un nou triumf, un sezon de excepţie. Puţinii spectatori prezenţi pe malul de lîngă turn aveau să fie martorii unei noi „năzdrăvănii" a primei vîslaşe din ţară. Sanda a urcat într-o barcă de dublu, cu Vali Răcilă, şi a cîştigat fără-probleme. Jumătate de oră mai tîrziu, ea s-a aliniat şi ia startul probei de simplu. Principala adversară a româncei era bulgă- roaica iskra Velinova, o vîslaşă cu mare experinţă, clasată pe locul şase la Bled. Sanda nu s-a mulţumit cu o simplă victorie de palmares ; a tras vîrtos, şi-a lăsat adversarele în urmă cu mai multe lungimi şi, după ce a trecut linia de sosire, s-a îndreptat liniştită spre turn. Velinova continua să mai vîs- iească ; distanţa dintre cele două concurente fusese mai

mare de 15 secunde ! Mai rar o asemenea performanţă.
În felul acesta ea a mărit la şapte numărul victoriilor de concurs consecutive din momentul în care a urcat în simplu.
A trecut şi sesiunea de examene şi campioana spera să se poată bucura şi ea în voie de ce realizase în acel an ; măcar o săptă- mînă, două. ¡Nu a primit decît patru zile libere.

...dar şi primele neînţelegeri

„A fost nevoie să mă întorc la lot — povesteşte Sancla. Pregătirea pentru Olimpiadă începea la 1 decembrie. Peste tot eram privită cu respect, ca o campioană mondială. În lot — toate eram egale, nici un fel de diferenţiere. Toată lumea era atentă la mine. Antrenorii spuneau fetelor : «fiţi cu ochii pe ea ; ce face ea, faceţi şi voi !». Eram atentă să nu greşesc, să nu prilejuiesc discuţii suplimentare. Asta nu mă deranja ; ba din contră, mă şi amuza pe undeva. Ceea ce însă devenea mai greu suportabil erau „contrele" din ce în ce mai dese cu antrenorul principal. **£1** nu admitea nici un fel de **abatere de**
la regimul şi ritmul de lucru impus de colectiv ; eu mai încercam uneori să-rni spun pa- rerea.
îmi dădeam seama că dinsul vrea să ne domine, să ne facă să-l ascultăm ca pe profesorul de ia cateclră. Totuşi, nu mai eram nişte copii. Fiecare, campioană mondială sau nu, reprezentam o personalitate.
l-am şi spus odată că după ce voi termina facultatea, voi încerca să devin şi eu antrenoare, dar că în nici un caz nu voi folosi metodele sale pentru a mă apropia de elevi. S-a înfuriat cumplit. Poate că şi eu

am fost lipsită de tact. Dar prea se adunaseră multe.
Ştiam prea bine ce-i datoram antrenorului Mociani, că fără inspiraţia sa din iuna mai poate n-aş fi ajuns acolo sus, în vîrful piramidei. Dar ştiam cît de mult muncisem pentru a obţine marea performanţă. Şi apoi, nu-mi plăcea să fiu tratată ca un simplu obiect, ca un angrenaj dintr-o maşină care se străduie să alerge cu viteză maximă.
Ţin minte că nu de puţine ori, în vară, venea pe apă după mine şi-mi striga să nu mai ascult de sfaturile primite de pe mal !... Dar nu făceam nimic care să contravină programului său de pregătire. Şi aşa, zi de zi, atmosfera devenea tot mai încinsă. M-am şi dus de vreo cîteva ori la Federaţie plîn- gînd. Nu ştiam ce să mai fac. Toţi au încercat să mă liniştească, au intervenit efectiv pentru aplanarea divergenţelor. Dar în decembrie '79 eu am simţit că între mine şi. antrenorul principal se ridicase o barieră invizibilă. Mi-am văzut însă de treabă, m-am pregătit corect. Victor Mociani, cunoscîndu-şi desigur interesul — reprezentam şi cred că mai reprezint încă o valoare — îmi comunica programul şi atîta tot. între timp, a şi început să caute o înlocuitoare pentru Sanda Toma..."

„Trebuie să ştii la ce să renunţi şi mai ales cînd..."

Luna de refacere la Băile Felix a mai remontat-o pe campioana lumii. Plecase acolo cu un moral scăzut, afectată evident de neînţelegerile cu Mociani. A înotat, a făcut mici excursii, a alergat prin pădure. Toate la un loc au constituit un tonic puternic care i-au redat plăcerea şi

dorința de a se apuca cît mai repede de treabă.

În primele zile ale lui ianuarie '80 se afla la bac. Nu mai era începătoarea din urmă cu trei ani. Acum, ceea ce făcea era lucru de rutină. Numai intensitatea era mai mare. Şi greutăţile pe care le ridica crescuseră. Se străduia să fie cît mai corectă, să îndeplinească programul întocmai. Ştia că îi va folosi, în primul rînd ei, la vară. Ştia că şi adversarele ei nu stau cu braţele încrucişate, că la Olimpiadă, cea mai mare competiţie sportivă din lume, întrecerea va fi mult mai grea decît la Bled.

Şi mai era ceva : toate fetele erau cu ochii pe ea. Unele chiar căutau s-o imite. Aveau doar privilegiul de a se antrena alături de o campioană a lumii. Iată de ce nu-şi putea permite ore, zile de relaxare. Cît despre o viaţă a sa, intimă...

Am încercat o dată să fiu mai indiscret şi. am întrebat-o :

— Sanda, ce părere ai, cum se împacă viaţa de familie cu marea performanţă ?

Nu ştiu cum o fi în alte sporturi, dar la noi, la canotaj, nu cred că le poţi împăca

pe amîndouă.
Depunem şi aşa
un efort greu de
comparat. La
capătul unei zile
în care ne-am
încadrat total în
graficele
antrenorilor,
cădem pur şi
simplu frînte.
Cînd să tr mai
ocupi de un soţ,
de un eventual

copil, să mai ai
grijă şi de casă..

— .Cunosc, totuşi, exemple de sportive din R. D. Germană, din U.R.S.S., care după ce s-au măritat au continuat să vîsleascâ cu succes pentru medalii.

— Poate că acolo există altfel de condiţii, iar antrenorii au concepţii mai puţin rigide.

— Iar în ceea ce te priveşte ?

— Am un prieten cu care ies din cînd în cînd ; atunci cînd primim cîte o zi liberă sau două. Căsătoria ? Va veni şi rîndul ei, dar numai după ce voi termina facultatea şi voi ceda schiful meu alteia mai tinere.

— Ai fost tentată să renunţi la activitate în această iarnă ? Ai fi putut s-o faci ; doar îţi văzuseşi visul împlinit...

Am trecut peste toate necazurile şi mi-am propus să devin şi campioană olimpică, adică să realizez performanţa maximă. O datoram şi părinţilor mei, care în cele din urmă m-au înţeles şi m-au lăsat să-mi urmez calea, şi celor care m-au ajutat şi mi-au oferit condiţii de pregătire, de deplină afirmare. Regret totuşi „divorţul" de antrenorul principal. Un sportiv, indiferent de valoarea la care a ajuns, simte continuu nevoia unor încurajări, prezenta permanentă a omului de pe mal — în cazul nostru — care să-ţi spună ce e bine şi ce e rău.

Voinţa Sandei a biruit şi aceste obstacole nepreväzute. A fost în iarna aceea din nou la munte, a înotat ca de obicei prin nămeţi, a mai adăugat ceva tonusului muscular şi s-a prezentat în martie, la Snagov, cu un optimism robust.

Apa lacului era însă îngheţată. În R. D. Germană şi U.R.S.S., unde se pregăteau principalele candidate la medaliile olimpice, canotoarele vîsleau de cîteva săp- tămîni. La Snagov, pojghiţa de gheaţă nu putea fi înlăturată. Pînă la urmă au intrat 104 şalupele, antrenorii au muncit zi şi noapte

pentru ca flotila să-şi poată relua activitatea cotidiană.
Întîrzierea trebuia recuperată. S-a pornit la lucru într-un ritm infernal şi n-a lipsit mult ca întregul lot să fie pur şi simplu dat peste cap. Antrenorii au cerut sprijinul medicilor şi pînă la urmă totul a reintrat în normal. S -au dat o serie de teste şi probele lunare de control. Indicii erau mulţumitori.
La tradiţionalul campionat republican de fond, Sanda a cîştigat fără eforturi. Atunci au venit şi cîţiva dintre foştii ei colegi timişoreni şi au felicitat-o pentru succesul de la Bled. Dar numai ei...

„Era să pierd prima cursă"

În mai a fost programată selecţia. Se anunţa o dispută aprigă deoarece — se ştie — urmau să prindă contur echipajele olimpice. Sanda era liniştită şi nu credea, ca alţii, în minuni. A cîştigat de o manieră care nu a lăsat loc vreunui dubiu. Problema simplului era rezolvată ; pentru celelalte ambarcaţii însă existau destul de multe semne de întrebare.
„Eram în formă destul de bună şi aşteptam confruntările cu viitoarele adversare de la Moscova, povesteşte campioana. Antrenorul principal nu mai spunea nimic. Ba, totuşi, odată i s-a părut că respiraţia mea este mai tare, mai şuierată. Eu încercam să-mi sincronizez cadenţa cu respiraţia. Dînsului i s-a părut că dau semne de oboseală, că las senzaţia unei sufocări şi mi-a atras atenţia. Eu i-am răspuns însă că mă simt excelent, că aş vrea ca şi în zilele Olimpiadei să mă aflu într-o stare asemănătoare. Şi cu asta discuţiile s-au încheiat.
Am concurat la o Regată, la Viena, dar cu adversare de mina a doua. Victoriile facile nu mi-au oferit niciodată vreo satisfacţie. Apoi, am fost la Pancearevo. Aici era s-o păţesc, chiar în serie. La antrenamente ob-

servasem că ultima baliză poartă un steguleţ. În ziua concursului, organizatorii au făcut modificări probabil şi baliza cu steguleţ a fost aşezată cu 50 metri înainte de sosire. Am tras ca de obicei fără rezerve, am luat un avans consistent, iar cînd am văzut baliza cu steguleţ am ridicat vîslele. Noroc însă că barca a continuat să alunece, iar adversarele mele erau mult prea departe. Altfel, aţi fi auzit de prima „înfrîngere" a Sandei To- ma !...
Antrenamentele au continuat în ritm susţinut. Noi aşteptam adevăratele confruntări, cele care să ne arate cam pe unde ne aflăm cu pregătirea. În plus, era nevoie să ne cunoaştem adversarele. Doar nu puteam pleca le Olimpiadă legate la ochi, doar cu amintirea succeselor de la Blecl. într-un an se pot în- tîmpla multe şi adesea raportul de forţe se schimbă.Spre surprinderea tuturor, pînă la J.O. nu am mai luat nici un start oficial. A fost anulată pînă şi tradiţionala Regată de la Snagov. Fetele erau tare neliniştite, antrenorii la fel. Nu ştiu nici pînă în ziua de astăzi cine a ho- tărît, din afara colectivului nostru, să stăm pur şi simplu ,,la cutie" pînă la concursul de la Moscova. A fost după părerea mea o gravă eroare. Pe mine poate m-a afectat mai pu-' ţin. Eu ştiam să lupt şi mai. ştiam că trebuie să-mi onorez titlul cucerit în 1979. Dar peri-, tru celelalte colege a fost realmente un mare dezavantaj. Fiindcă orice s-ar spune, antrenamentul este antrenament, dar numai concursul este acela care-ţi oferă date precise peiitru eventualele comparaţii, evaluări ale şanselor. Sînt convinsă că această greşeală a contribuit, pe lîngă alţi factori, la reuşita mai puţin spectaculoasă decît la Bled a flotilei româneşti în concursul olimpic."

‚Titlul olimpic îmi lipsea din palmares''[1]

...„Cînd am sosit la Moscova era soare, plăcut. Autobuzele ne-au purtat repede spre satul olimpic. Circulau cu o viteză ameţitoare. Odată ajunşi la blocul care ne fusese repartizat, ne-am instalat repede şi am intrat în atmosfera generală.

Ceremonia înălţării tricolorului a fost emoţionantă. Abia atunci am simţit parcă povara grea pe care o purtam. Reprezentam ţara în cea mai faimoasă întrecere polisportivă din lume, cu aureola de campioană mondială. Toată lumea aştepta să reeditez victoria de la Bled, să confirm că sînt într-adevăr cea mai bună vîslaşă de pe mapamond.

Nu făceam doi paşi să nu fiu oprită şi întrebată : «cum te simţi Sanda, cum ai dormit, ele ce ai nevoie ?»■ Nicicînd, în trei ani, de cînd practicam canotajul, nu am avut posibilitatea să stau de vorbă cu atîtea personalităţi. Pe mulţi, drept să spun, nici nu-i cunoşteam. În fine, era mai puţin important acest lucru.

La Krîlatskoe am găsit baza complet transformată. Totul purta haină de sărbătoare. Bărcile noastre sosiseră de la Bucureşti, aşa că am urcat repede în *Stämpfli,* pe care mă decisesem să concurez şi, gata, la treabă. Adversarele mele erau de citeva zile pe lac şi căutam să le identific. Nu întîlnisem pe nici una dintre ele în tot sezonul şi era firească o anumită teamă. Chiar am şi fost întrebată, de o droaie de ziarişti, de ce nu am mai concurat după victoria de la Bled, dacă am fost bolnavă, ce cred despre celelalte competitoare, cum mi se pare pista. Am refuzat politicos să răspund, îndreptînd tirul lor către

antrenori. Consemnul tăcerii totale funcţiona din nou.

Festivitatea de deschidere a fost impresionantă. Cred că n-am să uit niciodată cît de mîndră am defilat, ştiind că acasă toţi cei dragi se află în faţa televizoarelor. Apoi spectacolul care a urmat... Nu găsesc termeni de comparaţie. Aşa ceva n-am mai văzut în viaţa mea.

Am intrat destul de repede în febra concursului. După numai două zile eram prezentă la startul preliminariilor. Obiectivul cu care flotila românească venise la Olimpiadă era calificarea în toate cele şase finale şi repetarea bilanţului de la Bled.

„În serie, la fel de greu ca'n finală"

Întîmplarea a făcut să nimeresc în cea mai grea serie, alături de Martina Schröter, Antonina Maşina, marea speranţă a antrenorilor sovietici, şi Hette Borrias. Mi-am spus că poate e mai bine aşa, să pot testa de la început posibilităţile principalelor rivale. Dar, ce să faci, ghinioanele nu m-au ocolit nici la Olimpiadă.

Păţania cu startul ratat am mai povestit-o. Doamne, cît de greu mi-a fost să le ajung din urmă şi să le întrec. Parcă nici nu le venea să creadă ; în special Maşinei. Am cîşti- gat cu 4 : 07,20, în urma mea clasîndu-se, în ordine, Schröter 4 : 09,76, Maşina 4 : 13,39 şi Borrias 4 :25,97. Eram realmente epuizată de efort şi n-am putut urmări celelalte serii. Am aflat mai tîrziu că a doua serie a fost cîştigată de englezoaica Beryl Mitchell, pe care nu o mai văzusem pînă atunci, în 4 :05,72, deci cu aproximativ o secundă şi jumătate mai re-pede, iar ultima — de reprezentanta Bulga-

riei, Rosita Spasova, în 4 : 01,33 — cel mai bun timp al zilei.
în alte probe, cîştigătoarele seriilor aveau dreptul de a participa direct în finală. La simplu însă, concurenţa fiind mai numeroasă, s-au programat şi semifinale. Din nou a trebuit să fac faţă întrebărilor tot mai insistente ale ziariştilor. Observaseră şi ei că ceva nu fusese în regulă şi fiecare aştepta să afle, cu o clipă mai devreme, adevărul. Am tăcut. N-am spus nimic şi m-am chinuit de una singură. Nu mai puteam să dorm, nu mîncarn aproape nimic. Slăbisem exact şase kilograme. încercam să mă izolez, să mă pot concentra pentru ceea ce urma, dar era foarte greu. în blocul nostru — o vînzo- leală permanentă. Unele fete se bucurau. Gimnastele mai ales. Altele erau triste şi căutau să se mai destindă la club sau în sala de film. Eu mă retrăgeam în cameră şi încercam să mă încurajez singură : hai Sando, încă puţin şi ajungi sus, în vîrful piscului, de unde ai să poţi privi cu curaj întreaga lume !
Noroc că în semifinale a fost mai uşor. Am învins-o pe englezoaica Mitchell cu mai bine de trei secunde (3 : 43,63 faţă de 3 : 46,88), a treia sosind poloneza Beata Dziadura, în 3 :49,06. În cealaltă semifinală a cîştigat Schröter, cu 3 : 40,21, urmată de Maşina şi Spasova.
Orele care au urmat mi se păreau lungi, interminabile. Voiam să termin mai repede, nu mai aveam răbdare. Şi celelalte fete păreau puţin nervoase, deşi primul obiectiv fusese îndeplinit în proporţie de sută la sută: toate cele şase ambarcaţii româneşti se aflau în finală. Dar aceeaşi performanţă o realizaseră şi sportivele din R. D. Germană, U.R.S.S. şi Bulgaria.

Nervozitatea, cred, era alimentată şi de ideea de ultimă oră a antrenorului principal, care înaintea finalelor a vrut să ne schimbe tehnica de start. I se păruse lui ceva dubios şi a ţinut morţiş la acest lucru. Eu am ripostat, spunîndu-i direct că nu voi face acest lucru şi... m-am ales, pe mal, cu cîteva cuvinte mai puţin politicoase.

A plouat în tot timpul cursei

A venit şi ziua finalelor. Cerul era închis, ploaia ameninţa să se dezlănţuie dintr-un moment într-altul. Şi vîntul sufla destul de tare pentru ca întreaga suprafaţă a lacului să fie plină de valuri. Vremea nu m-a speriat. La Snagov mă obişnuisem să trag şi în condiţii mai vitrege.

În prima cursă, barca noastră de 4 + 1 rame, o candidată aproape permanentă la medaliile de bronz, a „căzut" în final, fiind întrecută de ambarcaţiile din R. D. Germană, Bulgaria şi U.R.S.S. A urmat întrecerea dublourilor. Antn_;:->rul Mociani avea mari speranţe în cuplul Homeghi—Răcilă. Dar Vali se simţise foarte prost în zilele precedente şi chiar, la un moment dat, medicii au şi întrezărit posibilitatea unei neparticipări la finale. Arădeanca, însă, ambiţioasă cum o ştim cu toţii, şi-a revenit, reluîndu-şi locul în du- blou. Fetele s-au bătut din răsputeri, au încercat să facă şi imposibilul, dar în final nu au reşit decît locul III. Venise prima medalie, dar nu cea aşteptată.

În disputa j^cur-oars-urilor, Oprea şi Dospinescu aveau şanse mari. Nu ştiu însă ce s-a întîmplat cu ele — se apropia finala mea — căci pînă la urmă au ajuns pe locul patru. Hotărît lucru, ramerele nu au fost în zi bună.

înaintea startului la proba de simplu s-a dezlănţuit o veritabilă furtună. Ce inspirată am fost renunţînd la *Empacher*-ul din plas-

tic ! Barca era foarte bună, dar la Snagov, pe timp asemănător, o probasem în mai multe rînduri şi mi-am dat seama că înaintează mai greu. Cu *Stâmpjli-ul* meu din lemn eram mai sigură şi nu riscam nimic. Cursa a văzut-o o lume întreagă. Am condus din start, m-am detaşat serios şi am vrut să le strig : «cine poate, să se ţină după mine !» Dar n-a fost capabilă nici una. Spre final, ele au încercat să se mai apropie ; mai ales Maşina. Dar numai atît. Am trecut prima linia de sosire în 3 :40,69, cu o secundă înaintatea Maşinei (3 : 41,65). Schröter a fost de data aceasta a treia, cu 3 :43,54. Au urmat, în ordine : Spasova, Mitchell şi Dziadura."

„Trăiam un vis minunat..."

„Eram campioană olimpică. Realizasem tot ce se poate în materie de performanţe. Trăiam cea mai frumoasă zi din viaţa mea. Ploaia n-a contenit nici în timpul festivităţii. Am defilat prin faţa tribunei şi de data aceasta am fost aplaudată, cum se spune, la „scenă deschisă". Pînă şi mocheta de pe ponton, unde am aşteptat pentru a fi premiate, era plină de apă. A venit Thomas Keller, m-a rugat să-mi scot pălăriuţa ca să-mi vadă bine toată lumea faţa, că doar sînt campioană olimpică. Mi-a oferit medalia, spunîndu-mi că o merit din plin.

Au urmat felicitările, sala de interviuri. Devenisem volubilă. Răspundeam tuturor. Mulţi m-au întrebat ce sport am mai practicat, ce performanţe am obţinut ? Alţii erau interesaţi dacă voi participa şi la Olimpiada din 1984. Le-am spus tuturor că acesta fusese cel de al 11-lea concurs din viaţa mea şi că nu am pierdut vreo cursă, fie în ţară, fie peste hotare.

În satul olimpic am primit şi felicitarea de la C.N.E.F.S. Canotajul feminin fusese şi de această dată la înălţime : o medalie de aur

şi două de bronz (a doua fusese obţinută în întrecerea «opt»-urilor). Eu nu-mi încăpeam în piele de bucurie. Pronosticul pe care l-aţi dat cu un an înainte se împlinise..."

Mitropolitul din Ioanina salută o campioană olimpic

ăAm avut prilejui 5-0 însoţesc în toamna aceea pe cea mai faimoasă vîslaşă din întreaga lume la Balcaniadă. întrecerile au fost programate la Ioanina, undeva în nord-ves- tul Greciei, în apropierea graniţelor cu Bulgaria şi Iugoslavia. încă de pe atunci plănuiam să scriu această carte şi mă gîndeam că pe parcursul călătoriei voi avea suficient timp să discut cu Sanda despre acest proiect. Ea însă parcă plutea într-o altă lume. Trăia încă euforia succesului de la Moscova. Şi am lăsat-o să se bucure în pace.

Concursul balcanic a însemnat cea de a 12-a victorie consecutivă pentru „regina schifului", care a încheiat mia de metri cu mai multe lungimi înaintea unei tinere sportive din Bulgaria, Asa Leşeva. La premiere, însuşi mitropolitul din Ioanina, nelipsit de la asemenea întreceri, a ţinut să fie cel care să înmîneze învingătoarei medalia de aur şi o cupă frumoasă !

întrecerile campionatelor naţionale au încheiat în acel an activitatea competiţională de pe Snagov. Deşi se apropia o nouă sesiune de examene, Sanda a ţinut să fie prezentă la start. Vali Răcilă era considerată

ca principală adversară a campioanei olimpice. Primise şi ea un *Stămpfli*, pentru ca lupta să fie egală, şi toată lumea se învîrtea în jurul bărcii sale. Vali nu fusese la Balcaniadă, se pregătise intens şi nu erau puţini aceia care întrezăreau o surpriză. Chiar şi ziarul „Sportul" făcuse precizarea : „Răcilă nu şi-a spus încă ultimul cuvînt !" Această frază parcă a ambiţionat-o şi mai mult pe Sanda. Mai greu pe primele sute de metri, apoi din ce în ce mai sigur, campioana a vîslit ca la Bled sau la Moscova, nelăsînd adversarei nici o şansă. Şi atunci am notat : cîtă dîrzenie, cîtă dăruire, ce ambiţie ieşită din comun o animă pe această fată să dea totul pentru victorie ?! în acea zi am înţeles poate, mai mult ca oricînd, de ce nici o altă sportivă din lume nu reuşeşte s-o întreacă. Va izbuti vreodată cineva ? Cred că Sanda o va simţi la timp şi se va retrage în plină glorie.

Bucurii, dar şi noi frămîntări

— Sanda, cum ai ajuns sportivă la Steaua ?

— Păi, în noua postură în care mă aflam, am început să fiu tot mai „curtată". Contractul nostru cu „Viitorul", al celor care am început să practicăm canotajul în 1977, a luat sfârşit odată cu încheierea Olimpiadei. Eram libere acum să alegem pentru cine vrem să concurăm, căci între timp alte generaţii de tinere începătoare veniseră din urmă.

— Ce oferte ai avut ?

— Clubul Dinamo, care a avut întotdeauna o secţie puternică, a insistat mult. Eu mai fusesem dinamovistă, pentru cîteva luni, în 1978, dar şefii clubului renunţaseră la serviciile mele, considerînd că nu prea am perspective. Acum se dovedeau din nou interesaţi ; eram doar campioană mondială şi olimpică. M-a cam deranjat acest lucru şi am aşteptat.

— Cu cei de la Steaua te-ai înţeles mai repede ?
— Auzisem că şi alte fete sînt tentate să aleagă această variantă : Sofica Banovici, Elena Horvat, Marica Ţăran... în plus, mi s-a promis că voi primi şi eu o locuinţă. Nu mai eram nevoită să stau prin cămine sau la Sna- gov, mai ales atunci cînd mă aflam în sesiune de examene. Nu am mai ezitat şi am primit oferta.
— Cum a trecut sesiunea de examene ?
— Mai greu ca de obicei şi aceasta datorită unei stări de spirit destul de proastă.
— Ce se mai întîmplase ?
— Eu încercam să-mi văd în linişte de învăţătură. Dar aproape că nu trecea o zi să nu întîlnesc pe cineva care să mă întrebe dacă versiunea abandonului (? !) este adevărată. Eu aşteptam ca lumea să mă felicite pentru rezultatele obţinute şi cînd colo oamenii discutau despre retragerea mea.
— Totuşi, nu iese niciodată fum dacă nu arde....
— E adevărat, nu mai ieşisem de mult pe lac. Simţeam realmente nevoia unei perioade de odihnă fizică. îmi manifestasem intenţia de a mă transfera de la „Viitorul" şi antrenorii mă băduseră uitării. Acum prioritate aveau noile fete selecţionate, pe care le pregăteau pentru Olimpiada următoare.
— Dar bine, nu era un motiv care să te deranjeze prea mult...

Apăruse o nouă campioană ?

— M-au deranjat o serie de aprecieri. Eram considerată o sportivă terminată, fără şanse de a mai reedita succesele de la Rled şi Moscova. Şi se anunţa chiar cu multă em-

față că a și fost descoperită cea care urma să-mi preia ștafeta.
Despre cine era vorba ?
— Se refereau la Adriana Chelariu. Antrenorul Mociani afirmase că noua sa elevă obținuse chiar din primul an rezultate mult superioare celor pe care le înregistrasem **eu** în sezonul de debut și că în sezonul următor mă va întrece mai mult ca sigur.
— Și chiar te-ai speriat ?
— Nu o cunoșteam. Auzisem, în schimb — interesantă coincidență — că este născută tot în județul Botoșani, într-o comună aflată la mai puțin de 30 de kilometri de Ștefănești. Știam însă că pentru a ajunge departe, acolo unde mă aflam eu, trebuie să munceşti foarte mult. Nu cred că se poate naște cineva direct o mare campioană ! În fine, atmosfera era destul de încărcată. Pînă și cei de la Steaua începuseră să intre la gînduri : „păi dacă este terminată, ce să mai facem cu ea ?" Noroc că cei care reflectau astfel au fost în minoritate.
— Sigur, nu ți-a fost prea ușor.
— Intrasem din nou în derută ; nu găseam soluții. Nimeni nu mă încuraja. Și poate tocmai asta m-a ambiționat mai mult. Nu pierdusem pînă atunci vreo cursă. E drept, am avut și unele perioade mai dificile, dar de fiecare dată mi-am revenit la timp și cred că nu am dezamăgit pe nimeni.
— Te-ai gîndit vreodată și la recordul Christinei Scheiblich ?
— Cum să nu. Dacă nu mă înșel, ea are la activ patru titluri mondiale și unul olimpic, în 1984 voi avea 28 de ani și opt sezoane de canotaj în spate. Vîrsta nu mă va împiedica și, sper, nici uzura. Dacă voi reuși să cîștig totul și chiar un al doilea titlu

olimpic la Los Angeles, aş putea s-o depăşesc. Atunci abia
nu aş mai avea ce să-mi doresc în plus.

Ambiţii renăscute

Şi perspectiva recordului te-a decis

— ?Nu numai ea. Am ţinut să dovedesc tuturor că Sanda Toma nu a murit, că vor mai auzi de ea şi cei ce iubesc cu adevărat sportul nostru, şi cei ce şi-au pus urechi de cal !...

— (Jind ţi-ai reluat pregătirea *

— În ianuarie i9ôl. Nu- mai eram în lot; nici eu, nici celelalte fete transferate la Dinamó şi Steaua : Hornegni, Bondar, Zaharia, Măcândescu, Banovici, Horvat, Ţăran... Şi atunci am început să ne pregătim la cluburile noastre pînă la selecţia din mai. S-a spus că după acest concurs se va constitui lotul pentru campionatele mondiale de la München.

— Cine te-a ajutat la Steaua ?

— Planurile de pregătire fuseseră alcătuite tot de Victor Mociani. Antrenamentele erau însă supravegheate de Mészáros şi Vereş.

— Era ceva diferit în noul mod de pregătire ?

— Nu prea. Am revenit la bac, apoi am fost cu sportivii de la Steaua la munte, la cabana Fórban. Totuşi, mi-a fost destul de greu să reintru în ritm. Intrerupsesem practic orice fel de pregătire din august 1980. Aşa ceva nu mi se mai întâmplase.

— .începuseşi să ai îndoieli ?

— Oarecum. Un sportiv care se respectă nu-şi poate permite luxul unei asemenea mari întreruperi, practic, aproape cinci luni. Mă frămîntam permanent. Am aflat că antrenorul principal se interesa de ceea ce fac eu. Aşadar, nu îi eram total indiferentă ; reprezentam încă un fel de barometru pentru ei. Şi iată că nici nu s~a încheiat luna februarie că am fost rechemate, cu toate, la lot. S-au alcătuit două grupe distincte. Noi eram acum „consacratele". Executam acelaşi program cu noile elemente de perspectivă, dar eram mai puţin controlate, îndrumate. Am ieşit pe lac în luna martie, iar în aprilie erara la Timişoara, la campionatul de fond.

— Ai tras tot ia simplu ?

— Nu, am făcut parte din barca de 4 vîsle a clubului Steaua. În luna mai, la Regata Tata, în- Ungaria, nu am avut adversare de valoare şi am cîştigat fără să fac apel la toate resursele. îmi era însă greu să apreciez stadiul în care mă aflam. Şi nimeni n-a încercat să mă ajute.

Marchez încă un punct preţios

— De fapt, tu te gîndeai la selecţie ?

— Concursul a venit repede, la numai trei zile după întoarcerea din Ungaria. La Tata concurasem pe *Stämpfli,* o barcă de 16 kilograme. La selecţie a fost nevoie să urc în *Reghin.* Aşa este regula : toată lumea trage în condiţii egale. Veneam deci de la o barcă de 16 kilograme, la una de 22 de kilograme. Practic nu am avut timp să mă acomodez. Ştiam însă că voi juca o carte mare.

— Mai precis, Toma contra Răcilă şi Che- lariu.

— Exact. Am pornit în cursă mai greu ca de obicei. Barca era nouă şi nereglată. Vali a conclus la început, apoi am ajuns-o şi am depăşit-o. Chelariu, junioara, nu s-a prea vă-

zut pe prima parte a întrecerii. Am avut totuşi emoţii. La trei sute de metri înaintea sosirii, Vali a încercat să mărească cadenţa, dar n-a reuşit decît să iasă din culoar şi să se îndrepte spre barca mea. N-a lipsit mult ca să ne ciocnim. Eu m-am speriat destul de tare, ea a fost nevoită să se oprească şi, în timpul acesta, Chelariu a urcat puternic. Avansul acumulat mi-a permis totuşi să cîştig la mică diferenţă, Răcilă terminînd cursa pe locul trei. Marcasem un punct preţios. îmi regăsisem curajul de care aveam atîta nevoie. Sim^ ţeam că mă aflu din nou pe drumul cel bun.

Marşul triumfal continuă: 17, 18, 19...

La Praga, în iunie, Sanda şi-a trecut în palmares a 16-a victorie consecutivă. Schiful ei zbura din nou ca'n zilele bune şi nimeni nu reuşea să-i stopeze marşul triumfal. În cea de a dotia zi a Regatei ea a tras în barca de dublu şi, în continuare, clupă o oră, în cea de patru vîsle.

Campioana era puţin nedumerită : de ce nu e lăsată să concureze la simplu, iar antrenorii îi testează forţele şi în alte ambarcaţii ? Eu bănuiam pe undeva intenţia tehnicienilor, dar n-avea rost să torn gaz peste foc !...

Următoarea competiţie — Regata de la Grünau. Se pare că diriguitorii canotajului învăţaseră din greşelile comise în sezonul trecut, înaintea Olimpiadei, şi acum trimitea-u flotila aproape la toate marile competiţii de pe continent.

La Grünau — o mică surpriză. Antrenorii din R. D. Germană pregăteau o nouă pretendentă la titlu, pe Sylvia Schwabe, care în 1900 ciştigase medalia de aur la campionatele mondiale rezervate

junioarelor. O întrecuse în citeva piste de control pe Martina Schröter, convingindu-i pe selecţioneri.
Tehnicienii sovietici aliniau o garnitură mai numeroasă, care cuprindea pe Antonina Maşina,' viceeampioana olimpică, alături de Elena Hlopţeva şi Larisa Popova, cele care câştigaseră proba de dublu la J. 0. Şi se mai auzea că au lăsat acasă o vislaşă foarte talentată, pe Irina Fetisova, care ar putea produce marea surpriză la „mondiale". Succesul Sandei nu a surprins decît pe cei care-şi pierduseră temporar încrederea în marea noastră campioană. Nici elanul şi vigoarea tinereţii lui Schwabe, nici ambiţia Maşinei, nici experienţa Hlopţevei sau Popovei nu au putut bara drumul românceispre a 17-a victorie în palmares. într-atît de categorică fusese izbînda Sandei la Grünau, că după cursă, Antonina Maşina avea să-i anunţe pe antrenorii lotului sovietic că pînă la retragerea din activitate a campioanei României, ea va concura numai în barca de dublu. Şi aşa s-a şi întîmplat : două luni mai tîrziu, Maşina împreună cu Kokarevici. o altă simplistă care a înţeles mai repede că nu are nici o şansă în fata Sandei, au devenit campioane mondiale la dublu ! învingătoarei de la Tata, Praga şi Grünau nu i s-a oferit — în prima zi a Regatei Sna- gov — cinstea de a ne reprezenta ţara în proba care a consâcrat-o pe plan mondial. Antrenorii au vrut să testeze şi posibilităţile Adrianei Chelariu într-o confruntare internaţională, aşa că Sanda a urcat în barca de dublu, cu Vali Răcilă, şi a cîştigat la pas...
121

A doua zi însă, scorul a devenit

18 din 18!
„Regina schifului"
a mai dat o probă
de virtuozitate,
convingîndu-i şi
pe cei mai puţin
optimişti că nu a
pierdut nici una
din calităţile care
i-au adus victorii
de prestigiu şi un
palmares greu
egalabil. Domina
autoritar de trei
ani un pluton ce
fusese iniţial

destul de numeros, dar care se subţia de la o regat

ăfi — Steaua Snagovului — cd. 22 la alta. Dezarmate practic, campioanele schi- fului din mai multe ţări părăseau proba de simplu, refugiindu-se în ambarcaţii de dublu sau patru vîsle. Cu Sanda Toma nu era de glumit. Şi totuşi...

O baliză buclucaşă

Concursul de la Duisburg era cel din urmă test înaintea marii competiţii mondiale. Campioana tării noastre spera s-o întîlnească pe Beryl Mitchell, care se ambiţiona să rămînă pe poziţii. Auzise că Mitchell o învinsese pe Maşina la Regata de la Vichy şi era curioasă să vadă ce progrese realizase englezoaica în vîrstă de 31 de ani. La Duisburg, Sanda a primit un *Empacher* din lemn, o barcă pe care o aştepta de multă vreme. Era ceva nou pentru ea ; avea cărucior fix şi palonier mobil. O nouă invenţie pe care avea s-o testeze direct în concurs.

Mitchell nu s-a prezentat la start, aşa că duelul mult aşteptat nu a mai avut loc. în schimb, româncа — fără adversare prea puternice — a fost pe punctul de a pierde prima sa cursă din carieră. Ce se întîmplase ?

Sanda a plecat, ca de obicei, foarte tare. La 250 de metri avea deja o barcă avans. în acel moment, una dintre balize s-a desprins' din locul unde era ancorată şi a intrat în culoar. *Empacher-ul* Sandei, a izbit-o în plin,

apoi a intrat în derivă şi s-a aşezat pur şi.simplu de-a curmezişul. Incredibil şi totuşi posibil. Pînă cînd a reuşit să-şi redreseze schiful şi să-l pună din nou pe linia de înaintare, adversarele Sandei' trecuseră şi, la rîndul lor, luaseră aproape două bărci avans.

„Am fost pe punctul de a abandona — mi-a povestit campioana. Wu am făcut-o nic'odată, dar de această dată ar fi existat suficiente motive. Mi-am spus însă că un antrenament mai bun nici nu putea, exista. În fond, acolo nu sedecerna nici un titlu şi urma să încerc şi eu o> cursă- cu handicap. Am tras din toate puterile, am reuşit să le ajung pe la 800 de metri, şi să cîştig cu aproximativ o jumătate de barcă avans. Am întîlnit după cursă multe figuri înmărmurite. Nu ştiau ce se întîmplase şi, mai mult, nimeni nu mai credea că voi putea reface distanţa şi că ■ voi cîştiga". ˙ Nimeni, în afara Sandei...

Ca un tigru. în cuşcă

În primele zile ale lui august, de la Pan- cearevo au sosit veşti care confirmau din plin valoarea crescîndă a şcolii de canotaj româneşti : clouă medalii de aur şi clouă de argint. Adriana Chelâriu devenise campioană mondială a- schifistelor pînă în 20 de ani. începusem şi eu să cred că pronosticurile lui Mo- ciani nu erau chiar fără acoperire.

Auzisem că la întoarcere, printre primele : care au felicitat-o pe noua campioană a cadetelor s-a aflat şi Sanda Toma. Victoria Adrianei n-o surprinsese, căci îi cunoştea valoarea ridicată din nenumăratele piste de control trase alături de-senioare.'Ziariştii, invadaseră Snagovul ca să afle-cine. este "„minunea blondă" de la Copălău, care obţinuse o zdrobitoare victorie în fata. celor mai bune junioare din Lume. Am plecat şi

eu într-acolo să; văd care. este atmosfera. Şi am dat peste •o adevărată furtună.,. Adriana era înconjurată de..lume multă,, răspundea politicos, cu multă modestie tuturor întrebărilor, iar Sanda;..
Sanda era parcă un tigru într-o cuşcă. Nervoasă, agitată, repezea pe toată lumea, nu dorea pe nimeni în preajma ei. Şi asta cu mai puţin de 20 de zile înaintea „mondialelor". Am încercat să aflu noutăţi de la antrenori, dar... fiecare dispărea, motivînd că are de lucru. Ceva nu era în regulă şi am insistat. într-un tîrziu am reuşit să aflu unul dintre motive.
Se anunţase o nouă selecţie printre vîslaşe. Pînă aici — nimic anormal. Urmau să se alinieze le start Vali Kâcilă, Olga Homeghi-Bularda, Aneta Mihali, Adriana Chelariu, Marioara Ciobanu şi... banda Toma. Mi s-a părut destul de ciudat : de ce era nevoie ca Sanda, care-şi cîştigase dreptul de a urca în simplu încă din luna mai, care nu pierduse nici o cursă la toate regatele la care participase, să fie testată din nou ? În discuţie puteau intra cel mult ambarcaţiile de dublu şi patru vîsle... Era limpede că antrenorii încercau să pună din nou faţă în faţă pe campioana senioarelor şi pe cea a junioarelor. Şi aleseseră această formulă. Dar socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea... de pe apă.

Selecţia a avut loc în faţa unei comisii numeroase. S-au

făcut şi pariuri. Sandei ii rămăseseră destui partizani şi ea a căutat să nu-i dezamăgească. Şi-a închipuit că se află la o pistă de control şi a cîştigat de o manieră impresionantă. Chelariu a sosit a 5-a (!), a pierdut şi barca ele patru vâsle, fiind

selecţionată pentru cea de dubiu, împreună cu Ma- rioara Ciobanu

.„Nu mi-a fost teamă nici un moment de Adriana — spunea tuturor campioana lumii după cursă. Ştiam că o pot învinge cu uşurinţă. M-a deranjat însă neîncrederea antrenorilor, care în loc şă menţină o stare de linişte, prielnică finisării pregătirii noastre pentru marea competiţie de la München, nu făceau altceva decît să sporească tensiunea''.

Ultimele zile au fost mai puţin apăsătoare pentru fetele din lot. Se cunoşteau echipajele şi discuţiile s-au potolit. Sanda a mai încercat *Empacher*-ul nou, din lemn, primit la Duisburg, dar nu a putut să se acomodeze cu el şi a optat pînă la urmă tot pentru *Stămpfli*-ul mai vechi.

Am regăsit-o într-o seară, pe marginea lacului, stînd singură şi meditînd. Celelalte fete se relaxau, ascultînd muzică, căutînd să mai scape de „febra" dinaintea marilor concursuri. Ea stătea pe ponton şi privea spre cerul înstelat.

— La ce te gîndeşti, Sanda ?

— Vedeţi, acolo sus în dreapta este o stea care străluceşte mai puternic decît celelalte. Am căutat-o adesea şi mereu era la locul ei. Este „steaua Snagovului" ; aşa am numit-o eu şi cînci o privesc mai mult

timp, ar vrea parcă să-mi spună : Sanda, iar vei cîştiga

.Victoria care m*a bucurat cel mai mult"

Cea de a şasea ediţie a campionatelor mondiale s-a desfăşurat în Bavaria, pe canalul olimpic de la Oberschleissheim, situat la aproximativ 10 kilometri de München. Baza este asemănătoare cu cea de la Moscova. Apa e mică, cel mult doi metri, şi foarte limpede. Iarna ea îngheaţă şi se poate patina pe canal. Vremea, şi înainte de concurs şi chiar după primele starturi, a fost răcoroasă, prea puţin prielnică canotajului.

Sanda părăsise Snagovul puţin răcită, cu valiza plină de doctorii, deoarece delegaţia plecase de la Bucureşti fără nici un medic !... Şi-a regăsit repede, pe lac, viitoarele adversare. Pe Mitchell o stia de la Olimpiadă. Nu i-a trebuit mult să-şi dea seama că englezoaica vîsleşte acum cu o mai mare eficacitate. Pe Sylvia Schwabe o cunoscuse la Regata Grünau, dar nu îi era teamă de ea. În schimb, pe Irina Fetîsova, cea aleasă de antrenorii sovietici în locul Maşinei, nu o mai văzuse niciodată. După primele piste toată lumea şi-a dat seama că romînca este în formă, că a venit decisă să-şi păstreze titlul. Timpii erau mai slabi cu o secundă decît în 1979, dar mai buni, tot cu o secundă, decît cei din 1980.

În serii, tradiţia nu s-a dezmintit : campioana României s-a aflat alături de Mitchell şi Fetisova, considerate ca principalele ei adversare. Picla şi ceata zilnică îi accentuaseră tuşea. Trecuse ea însă şi prin momente mai grele.

A avut un start mai retinut; apoi şi-a făcut cursa obişnuită şi a cîştigat cu aproape două secunde. Sanda era acum mai

liniştită şi ştia că nu poate să piardă. Si peste obstacolul semifinalelor ea a trecut în ritm de defilare.

întreaga delegaţie aştepta cu mult optimism ziua finalelor. Pentru a treia oară consecutiv, la comDetiţia supremă, toate cele şase ambarcaţii obţinuseră calificarea în finale. Cu un an înainte, la Olimpiadă, flotilă dobmdi.se o medalie de aur şi două de bronz. De această dată se spera ca bilanţul să fie mai bogat. Se acordau şanse mari bărcii de patru vîsle, cu care Mihály, Răcilă, Banovici şi Homeghi- B-ularda, ajutate de Ecaterina Oancea, obţinuseră la antrenamente timpi asemănători cu cei ai „opt"-ului, barcă care în mod normal trebuie să fie mai rapidă cu 5—6 secunde. Se vorbea foarte mult şi de *pair-oars*-ul nou, alcătuit de Elena Horvat şi Rodica Puscatu. Nu pierduse nici o cursă în tot sezonul şi avea şanse reale la titlu.

Debutantele nu izbutesc ; Sanda în schimb...

Conform unei traditii care se păstrează de multă vreme, la finale, prima cursă este cea a ambarcaţiilor de 4 + 1 rame. România prezenta un echipaj alcătuit în exclusivitate din debutante : Mariana Dragomir, Lăcrămioara
Teleucă. Maria Simion, Adriana Piţigoi şi Viorica Vereş. Nu au putut obţine decît locul patru, fiind depăşite în ordine de U.R.S.S., R. D. Germană şi S.U.A.
Nici celelalte debutante, Chelariu şi Ciobanu, nu s-au dovedit mai norocoase. Proba de dublu vîsle a revenit din nou reprezentantelor Uniunii Sovietice, de această dată Mărgărită Kokarevici şi, cunoştinţa noastră mai veche, Antonina Maşina, urmate de sportivele di-n R. D. Germană (Kerstin Kirst şi Jutta Hampe) şi

cele din Bulgaria (Iskra Velinova, o altă fostă campioană la simplu, şi Anka Bakova). canotoarele noastre terminînd întrecerea pe poziţia a patra.
A urmat cursa de 2 f.c. Horvat şi Puşcatu au avut un start bun, au condus pe prima parte a traseului, dar nu au avut forţe suficiente şi poate nici ambiţia necesară pentru a răsounde atacului puternic al echipajelor din R, D. Germană (Iris Rudolph — Sigrid An- ders) şi Canada (Betty Craig — Tricia Smith), care în această ordine au trecut linia de sosire. Aşadar. în loc de aur sau argint — doar medalii de bronz. Nu era rău pentru un debut la campionatele mondiale, dar fetele ţintiseră mai sus.
Şi iată proba mult aşteptată. Şase schifuri la start. Pe culoarul doi — Sanda Toma, pe al patrulea — Beryl Mitchell. Startul româncei a fost excepţional. Ea s-a „rupt" repede de restul plutonului şi la jumătatea distanţei avea patru secunde avans.
„Am vrut să controlez cursa, să pot observa tot timpul manevrele adversarelor — explica la sfîrsit campioana. Poate am fost puţin nesăbuită. dar totul e bine cînd se termină cu bine."
Pe următorii 500 de metri Mitchell şi Fe-Hsova au încercat să recupereze. Englezoaica în special s-a apropiat ameninţător de lideră, care începuse să plătească tribut efortului deosebit depus la început. Avantajul româncei s-a "dovedit în cele din urmă irecuperabil şi, în aplauzele miilor de spectatori, Sanda Toma a înregistrat al 3-lea triumf.
„Mulţi au afirmat că dacă mai erau 100 de metri, Mitchell m-ar fi întrecut — şi-a amintit Sanda. Nu ştiu ce au văzut ei, dar eu pot să spun că în mod cert aş fi rezistat; nu cred însă că Mitchell şi Fetisova ar mai fi putut să facă ceva !..."

Clasamentul final al probei : 1. Toma 3 : 54,46 ; 2. Mitchell 3 : 55,58 ; 3. Fetisova 3 : 56,99 ; 4. Schwabe 3 : 58,81 ; 5. Foster (Noua Zeelandă) 3 : 59,31 ; 6. Leşeva (Bulgaria) 4 : 08,21 — ne arată că victoria românceI — a 20na consecutivă — fusese mai clară de- cît cea de la Olimpiadă. Iată de ce toate speculaţiile de după cursă s-au dovedit neavenite.

„Sper ca şi la anul să mă aruncaţi în apă !..."

— Ce ai simţit, Sanda, după această nouă izbîndă ?

— Nu mai eram debutanta din urmă cu doi ani. Acum, la obişnuita paradă dinaintea premierii, am vîslit parcă mai frumos ca niciodată. Succesul îmi oferea o voluptate cu totul neobişnuită, o satisfacţie incomparabil mai mare derit cea obţinută la primul titlu mondial sau chiar cea din momentul premierii olimpice. Cîştigasem un mare pariu, în primul rînd eu mine însămi, şi apoi cu toţi cei care m-au considerat terminată imediat după Olimpiadă, fără nici o şansă de a mai reveni — după cinci luni de pauză — la foFma care m-a consacrat.

— Cum a fost strîngerea de mină a lui Thomas Keller ?

— Nu ştiu de ce, dar parcă de data aceasta l-am simţit şi mai bucuros că îmi înmînează medalia de aur. După festivitate i-a şoptit ceva englezoaicei la ureche, Mitchell i-a făcut un semn discret Fetisovei şi, hopa, m-am trezit, încălzită cum eram, în apa canalului ! „O dată la trei ani poţi să faci şi tu o baie !" — a spus Keller, amuzîndu-se copios. Eu m-am speriat la început, nu ştiam cît de adîncă este apa, dar cînd am văzut că abia îmi trece, de mijloc am început şi eu să rid. Şi le-am spus : nu-i nimic, fetelor, sper ca la anul să fiu tot eu cea aruncată.în apă !...

— Care a fost reacţia antrenorilor ?
— Nimeni n-a mai spus nimic. M-au felicitat politicos şi atîta tot. Mai erau două finale.
— Ce a fost în continuare ?
— Barca de patru vîsle i-a decepţionat pe unii. Cu toate eforturile depuse, fetele n-au putut ocupa decît locul trei. De necrezut, cu- noscînd valoarea individuală a fiecăreia dintre cele patru vîslaşe, dar totuşi adevărat. Sportivele din U.R.S.S. şi R. D. Germană au fost mai omogene şi au ocupat, în ordine, primele două locuri,

Ai totuşi vreo explicaţie

— ?Totul porneşte de la pregătire. Cred că nu s-au antrenat suficient, împreună. N-au avut omogenitate. O asemenea amharcaţie, care ţinteşte titlul suprem, cred că nu se poate pregăti în numai două, trei luni. Momentul de insatisfacţie a trecut însă d'estul de repede. în ultima finală, Rodiea Frîntu, Flo- rica Bucur, Luminiţa Furcilă, Marica Ţăran, Olguţa Onofrei, Ana Maria Naghiu, Mariana Zaharia şi Elena Bondar, asistate de Elena Radu, au obţinut, şi ele, o preţioasă medalie de bronz, întrecînd printre altele pe sporti- •vele din.R. D. Germană, campioane olimpice. Proba a fost cîştigata ele ramerele sovietice, iar pe locul secund s-au situat cele din S.U.A.
— Ce te-a impresionat la ediţia munchenează a „mondialelor" ?
— În ceea ce priveşte proba mea — prea puţin. M-a surprins însă marele succes al sportivelor din Uniunea Sovietică, care au plecat de la Oberschîeissheim cu nu mai puţin dî? patru medalii de aur şi una de bronz, în timp ce marile favorite, canotoarele din

R. D. Germană, nu şi-au putut adjudeca deci t un singur titlu.

— Cum apreciezi bilanţul floţilei noastre ?

—JFoarte bun. Oricum, eram în progres Ta'ţă de J. O. România a cucerit o medalie de aur şi trei- de bronz, în timp ce ţara organizatoare, R. 'F. Germania,- cu mari tradiţii în acest' sport, nu a izbutit să obţină măcar vreuna... ■' ~

O şcoală la Snagov—**de** ce **nu?**

În toamna lui '81, cei îndrăgostiţi de canotaj s-au mai deplasat pînă la Snagov pentru a urmări campionatele naţionale. Sanda se relaxa, îşi pregătea noua sesiune de examene şi a tras doar în barca de patru vîsle a clubului Steaua, cu care a şi cîştigat. L-am întîlnit la concurs şi pe Victor Mociani. Era mai destins şi parcă mai detaşat de ceea ce se petrecea pe apă. Moment pritl - nic pentru a-l aborda la o discuţie pe care o urmăream de mai multă vreme.

— Eşti antrenor emerit şi conduci de mulţi ani colectivul de tehnicieni oare pregăteşte floţila. În curînd şi ei vor primi acelaşi titlu. În fond, este o recunoaştere a muncii voastre, o apreciere a rezultatelor.

— Sînt fericit că munca noastră nu a fost zadarnică. Am luptat mult pentru a schimba ceva în canotajul feminin românesc şi sper că am reuşit. La şase ediţii ale campionatelor mondiale, sportivele noastre au cucerit 18 medalii, exact a şasea parte a celor care s-au atribuit de la primele întreceri şi pînă în ziua de azi : trei de aur, trei de argint şi 12 de bronz.

— Mai concret, ce înseamnă acest lucru ?

— Hai să facem uri clasament inedit. Din cele peste 60 de ţări care sini afiliate la F.I.S.A., doar 12 au reuşit să dobîndească cel puţin cîte o medalie la campionatele lumii. Mă refer exclusiv la probele feminine. În clasamentul acestor 12 ţări, România

ocupă locul a 3-lea (!), înaintea Bulgariei, S.U.A., Canadei, Olandei, R. F. Germania, Ungariei, Marii Britanii, Belgiei şi Poloniei. Plutonul este net dominat de sportivele din R. D. Germană, care au în palmares 32 de medalii (22 de aur, 9 de argint şi una de bronz). Doar la München ele au fost prinse pe „picior greşit", fiind nevoite să se întoarcă acasă cu un singur titlu ! Pe locul doi, în această ierarhie, şe află canotoarele din U.R.S.S. (9-7-6), care au adunat de-a lungul anilor doar patru medalii mai mult decît ţara noastră. Şi am să vă mai ofer o cifră semnificativă : la cucerirea celor 18 medalii au contribuit nu mai puţin de 47 de sportive !

— Şi cum ar trebui să înţelegem acest lu-

— Niciodată nu ne-am mulţumit cu ce avem. Am căutat în permanenţă, am descoperit fete talentate, le-am învăţat a.b.c.-ul, am trudit mult alături de ele şi am ajuns acolo unde sîntem.

— Se tot vorbeşte, mai ales peste hotare, de o nouă şcoală a canotajului românesc, de „minunile" care se petrec pe Snagov.

— Este cît se poate de măgulitor pentru toţi cei oare şi-au închinat întreaga activitate acestui scop frumos. Dar despre o şcoală românească de canotaj nu putem vorbi decît în mod simbolic.

— La ce te gîndeşti ?

— Mă refer la faptul că poate a venit şi timpul să trecem la fapte, să ne gîndim la viitorul acestui sport. Fetelor ii se cere în permanenţă să se întreacă cu cele mai bune fâmere şi vîslaşe din lume. Păi atunci să le oferim toate condiţiile de care au nevoie şi apoi să închegăm această şcoală.

— Fii mai explicit, te rog.

— De ce nu ar-avea şi canotajul o şcoală, ca cea a gimnasticii, de unde în fiecare an să putem primi o promoţie întreagă, să

selecţionăm pe premiante şi să "le aruncăm în focul marilor lupte sportive ?

— Şi ce ar trebui pentru realizarea proiectului?

— În primul rînd o înţelegere deplină, apoi un sprijin concret. Ne-iár trebui baza noastră proprie, fără fotbalişti, rugbyşti, boxeri sau luptători sezonieri, cu instalaţii moderne, cu personal medioal. şi im cabinet de cercetări ştiinţifice propriu. Apoi, o şcoală unde să poată să-şi continue studiile toate tinerele fete pe care le-âm selecţionat din întreaga ţară.. în fine, ar mai fi unele amănunte de discutat, dar ele sîn-t mai puţin importante.

— Ideea mi se pare interesantă.

— Cred că ar fi singurul mijloc care ne-ar putea propulsa şi mai sus, în vîrful ierarhiei.

„Sanda rămîne o mare campioană"

• — Ce părere ai despre Sanda Toma 1981 ? în fond, ai avut o contribuţie importantă la apariţia acestui fenomen al s'chifului mondial.

— Sanda nu s-a' schimbat prea mult de cînd o cunosc. A fost, este şi va rămîne o mare campioană.

— Se pare că în multe situatii nu prea v-aţi înţeles ?

— Atît eu, cît şi cei "care mă ajută în muncă am căutat dintotdeauna să întronăm u-n regim de lucru foarte intens, o disciplină de fier. Altfel, nu puteam ajunge la rezultatele pe care le-am obţinut şi am suficiente exemple în îndelunga mea activitate care mi'-au dovedit că asta este singura cale de a atinge marea performanţă. Sanda a fost o fire extrem de voluntară. Era şi mai instruită decît colegele sale, iar cînd a prins să simtă gustul victoriei a început să aibă şi păreri proprii.

— Dar ăsta nu este un lucru rău...

— Pînă la un anumit punct. Dacă ea ar fi fost singura mea elevă aş fi putut admite modul cum gîndea şi am fi stat de vorbă.- Ea însă se afla într-un colectiv. Ştiam că nu a pornit de la *zero,* că faţă de celelalte fete avea avantajul unei baze serioase de pregătire fizică. Avea şi o ambiţie ieşită din comun, o putere de recuperare fantastică. - Dar nu am putut să-i fac- un program diferenţiat. Mi-aş fi îngreunat singur întreaga muncă. De aceea am intrat deseori în conflict, ba chiar uneori am fost dur peste măsură.

— Ai vehiculat într-un timp ideea că Adriana Chelariu o va întrece în 1981. Pe ce te-ai bazat ?

— Nu am crezut că Sanda va avea puterea să reziste atîta timp şi, mai ales, să recupereze o perioadă de cinci luni fără nici u-n fel de pregătire. În plus, puştoaica este foarte talentată şi eu trebuie să gîndesc întotdeauna în perspectivă. Ştiu că ideea concurenţei nu i-a dat pace, dar a revenit repede pe linia de plutire. Am credinţa că această manevră i-a folosit în primul rînd Sandei şi apoi, desigur, canotajului românesc.

— Nu mă îndoiesc că veţi colabora şi în continuare.

— Atîta timp cît nu mă va privi ca pe un duşman şi va fi convinsă că tot ce fac este numai şi numai în folosul canotajului românesc, „divorţul" nu se va transcrie.

— Şi eu sper că nu vei uita tot ce ai afirmat în această după-arniază.

Amintiri de neuitat

— Astăzi mi-am dat ultimul examen. Mai am un singur pas şi voi deveni profesoară, poate chiar antrenoare.

— Îţi place să lucrezi cu copiii ?
— Foarte mult. Dar eu voi încerca să mi-i apropii de la început, să-i simt că au încredere în ceea ce le spun şi le cer. Dar la acest lucru, la întemeierea unui cămin mă voi gîndi doar după ce voi abandona activitatea com- petiţională.
— Apropo, Sanda, cum a fost în China ?
— Cred că n-am să uit vreodată acest voiaj. Federaţia noastră nu-mi putea oferi o recompensă mai frumoasă pentru toate victoriile mele şi în special pentru cea de la München.
— Ce te-a impresionat atît de mult ?
— Am descoperit o lume nouă. Cînd am coborît din avion, la Beijing ni s-a făcut o primire extrem de călduroasă. Nu-mi amintesc ceva asemănător în întreaga mea carieră de sportivă. De acolo am zburat direct la Uhan, o distanţă cam ca de la Bucureşti la Moscova. Aici aveam de fapt să ne petrecem cea mai mare parte a timpului. Erau prevăzute antrenamente comune, ore de iniţiere, iar în final •— un concurs demonstrativ.
— Cum arăta baza nautică ?
— Totul era nou, modern. Gazdele aveau la dispoziţie amharcaţii noi, unele de construcţie indigenă, altele importate din Europa.
— Ce dezvoltare are canotajul în această ţară ?
— Se pare că la caiac-canoe sînt ceva mai avansaţi. Nu au depistat incă toate secretele vîslitului şi ramatului, dar au o selecţie bună. Şi apoi, toate fetele pe care le-am întîlnit au fost extrem de avide să afle totul ce se poate învăţa despre canotaj. Şi băieţii la fel. Noi ne-am străduit să-i ajutăm cît mai mult. Erau gazde deosebit de ospitaliere şi nu ştiau ce să mai facă pentru ca noi să ne simţim ca acasă. Cu mlncarea

însă n-u ne-am prea acomodat. Ei nu ştiau să gătească mîncare europeană şi atunci am intrat noi m bucătărie şi i-am mai învăţat cîte ceva. Fetele s-au dovedit şi în acest domeniu extrem de receptive. După concurs, înainte de plecare, tuturor ne-a părut rău că zilele au trecut atît de repede.

— V-aţi întors direct; acasă ?

— Nu, am mai stat cîteva zile la Beijing. Aveam să văd lucruri deosebite : Marele Zici, cîteva dintre vechile palate, alte vestigii ale unei arte şi culturi milenare. Dar la fel de mult m-au impresionat bulevardele largi, mulţimea imensă care foloseşte pentru deplasare bicicleta. Cred că în această ţară toată lumea face sport.

„Canotajul este şi o luptă cu tine însuţi"

— Şi acum ?

—- Păi, am citeva zile de odihnă şi mă reîntorc la bac.

— Eşti decisă să continui ?

— De ce nu ? Cunoaşteţi vreo altă canotoare capabilă să devină campioană a lumii ? Vă rog să mi-o prezenbati, ca să ştiu în faţa cui voi obţine cea ele a 21-a victorie consecutivă... Reţineţi acest lucru, sîntem în decembrie '81 : voi concura pînă în ziua cînd voi simţi că nu mai sînt capabilă să învinq !

— Iubeşti atît de mult canotajul ?

— Am citit undeva că Pierre de Coubertin, iniţiatorul Olimpiadelor moderne, afirma într-un cerc de cunoscători că vîslitul reprezintă cea mai frumoasă gimnastică a trupului ; îţi descreţeşte mintea, te face frumos, viguros, sănătos.

— Şi care este părerea ta ?

— Canotajul nu este doar o luptă cu adversarul. Este mai ales o luptă cu tine însuţi. Practicarea lui necesită multă voinţă, perseverenţă, răbdare. Ca să ajungi un

campion trebuie să parcurgi în mod obligatoriu toate etapele ; clacă ai sărit peste una singură, riști să nu mai ajungi la rezultatul pe care ți l-ai propus. Canotajul îți dezvoltă toți mușchii, nu numa cei ai brațelor, cum poate ar fi unii tentați să creadă. Dar mușchii bine dezvoltați nu sînt suficienți pentru a face schiful să alunece mai repede pe apă. Trebuie să ai și nerv ; altfel nu ai de unde căpăta viteza de reacție, precizia, capacitatea de a rezista la efort.

— Și ce trebuie să facă un 'mare campion pentru a învinge mereu ?

— în primul rînd să dorească foarte mult acest lucru, să-și subordoneze toate celelalte interese scopului pe care și l-a propus, să fie capabil de orice sacrificiu. Cît despre modul de 'pregătire a unei curse sau a alteia... Eu caut întotdeauna să mă odihnesc bine, să urc în barcă într-o stare cît mai apropiată ele normal. Nu trebuie să fid frămintat de alte gîn- duri, să-ți imaginezi mereu un adversar sau altul. încălzirea o fac la fel ca la antrenament, poate ceva mai puternică, pentru a scăpa de stresul de concurs. Iar în cursă nu schimb nimic față ele ceea ce am. învățat și am repetat de zeci și zeci de ori. Cunosc ca- dența loviturilor exact, nu trebuie să le nu- măr. întotdeauna am cîteva repere care mă ajută să înaintez drept, pe drumul cel mai scurt. Și, în general, caut să am un start mai puternic, să mă detașez de adversare, ca să pot controla cursa.

.— Apropo de vîslitul în linie dreaptă. De multă vreme m-a pasionat această problemă și acum am ocazia să aflu părerea unei mari -campioane. Spre deosebire de atletism, înot, schi și multe alte sporturi, chiar și la caiac- can-oe, unde înaintezi cu fața spre sosire, la canotaj este exaot invers, singurul care vede ca lumea fiind cârmaciul. Dar la

simplu nu există cîrrnaci... Spune-mi, *ce* senzaţie ai ?
— La început mi s-a părut cu totul şi ou totul bizară poziţia în barcă. Dar cu cît te antrenezi mai mult şi mai bine, senzaţia stranie dispare. în primul rînd este necesar să ai un bun simţ al echilibrului şi o forţă egală în ambele braţe. Cum ai început să tragi mai puternic cu unul sau celălalt — eşti pierdut adică, începi s-o iei razna. Eu m-am obişnuit să măsor cu ochiul distanţa dintre balize şi n-am avut niciodată probleme cu direcţia. Mai greu este cînd vîsleşti, şi vîntul îţi bate din lateral. Atunci, în mod obligatoriu eşti nevoit să tragi mai puternic cu un braţ.
—. Cred însă că senzaţiile diferă, mai ales atunci cînd te apropii de finiş ?

Din punctul meu. de vedere aveţi dreptate. Eu, care de obicei mă aflu în frunte, aştept cu nerăbdare linia de sosire, care nu mai vine... în schimb,

adversarele mele parcă şi-ar dori ca întrecerea să mai continue. La München, de pildă, unde am tras foarte tare pe primii 500 de metri, am crezut că parcursul nu se mai încheie. Mi s-a reproşat că am întors capul de cîteva ori, privind spre tribună. De fapt eu mă uitam

după turnul de la
sosire, care nu
mai venea..

.•tr
Povestea Sandei va continua, sînt sigur. Pentru că iubeşte prea mult canotajul, iar dorinţa ei permanentă de a învinge este mult prea puternică.
A cunoscut toate bucuriile şi durerile pe care le implică practicarea acestui sport. A pornit de la — „aceasta este o ramă, aceasta este o vîslă" — din rî nch.il cîtorva zeci de mii de tinere de pe cuprinsul întregii ţări şi a obţinut tot ce se poate realiza în materie de performanţă.
A dovedit că nu este nevoie să trăieşti o viaţă întreagă pe laic pentru a ajunge campioană ; a plecat din fundul Moldovei, de la Ştefăneşti, acolo unde poate nici astăzi mulţi nu ştiu cum arată un schif, şi a ajuns în vîr- ful piramidei.
A demonstrat — d-acă mai era cazul •— că tineretul nostru este foarte talentat, că specialiştii au datoria să răscolească tot timpul ţara în lung şi în lat, să-i afle pe acei tineri de excepţie care vor contribui la gloria sportivă a patriei.
A avut şi şansa de a beneficia aproape tot timpul de condiţii superioare de pregătire, de a fi înconjurată de oameni pricepuţi.
Aş dori ca povestea Sandei să pătrundă cît mai adînc în inimile celor care iubesc sportul, ale celor care doresc să devină oameni sănătoşi şi curajoşi, călîţi pentru viaţă. În fond, nu aceasta dorim eu toţii

Sinaia, ianuarie 1982

Tablou de onoare

Medaliatele probei de simplu femei la campionatele europene

1954 — Amsterdam

1. *Roza Ciumakova* (U.R.S.S.) 3 : 48,1
2. *Eva Sika* (Austria) 3 : 53.2
3. *Agnes Reuter* (Olanda) 3 : 56,9

1955 — Bucureşti—Snagov

1. *Roza Ciumakova* (U.R.S.S.) 3 : 40,1
2. *Eva Sika* (Austria) 3 : 40,9
3. *Kornelia Papp* (Ungaria) 3 : 44,6
5. *Florica Bruteanu* (România) 3 : 51,7

1956 — Bled
1. *Ingrid Schultz* (Germania) 4 : 00,6
2. *Eva Sika* (Austria) 4 : 05,9
3. *Kornélia Papp* (Un.garia) 4 : 05,4
1957 — Duisburg
1. *Emilia Muhina* (U.R.S.S.) 3 : 51,7
2. *Eva Sika* **(Austria) 3 : 52,1**
3. *Kornelia Papp* (Ungaria) 3 : 55,6
4. *Florica Ghiuzelea* (România) 3 : 55,9
195« — Poznan
1. *Kornelia Papp* (Ungaria) 3 : 50,9
2. *Eva Sika* **(Austria) 3 :51,5**
3. *Ursula Vogt* (Echipa unită a Germaniei) 3 : 53,0
1959 — Macon
I! *Kornelia, Papp* (Ungari^) 3 : 53,8
2. *Emilia Atuhina* **(U.R.S.S.) 3 : 57,1***Eva Sika*
(Austria) 3 : 57,4 1900 — Londra
1. *Kornelia Papp* (Ungaria) 4 : 04,4
2. *Zoia Rakitskaia* (U.R.S.S.) 4 : 06,3
3. *Eva Sika* **(Austria) 4 : 10,48**
1961 — Fraga
1. *Kornelia Papp* (Ungaria) 3 : 48,96 *2 Alena Postlova* (Cehoslovacia) 3 : 52,08 3. *Zoia Rakitskaia* (U.R.S.S.) 3 : 53,46
1962 — Berlin—Grünau
1. *Alena Postlova* (Cehoslovacia) 4 :17,0
2. *Penelope Chutter* (Anglia) 4 : 20,9
3. *Galina Samorodova* (U.R.S.S.) 4 : 25,1
1963 — Moscova
1. *Galina Konstantinova* (U.R.S.S.) 3 : 37,75 2 *Renée Camu* (Franţa) **3** : 40,11 3. *Erzsebet Mozer* (Ungaria) 3 : 42,19
1964 — Amsterdam
1. *Galina Konstantinova* (U.R.S.S.) 3 : 44,70
2. Mei/ce *De Vlaas* (Olanda) 3 :45,17
3. *Alena Postlova* (Cehoslovacia) 3 : 47,08
19G5 — Duisburg
1. *Galina Konstantinova* (U.R.S.S.) 3 :42,20
2. *Renée Camu* (Franţa) 3 :43,06
3. *Ana Domokos* (Ungaria) 3 : 44,13
6. *Elisabeta Vorindan* (România) 3 : 53,82
1. — Amsterdam
1. *Galina Konstantinova* (U.R.S.S.) 4 : 16,-87
2. Alena Postlova-Kvasilova (Cehoslovacia)
3. *Anita Kuhlke* (R.D.G.) 4 : 18,28
1967 — Vichy
1. *Anita Kuhlke* (R.D.G.). 3 : 56, 66
2. *Alena Kvasilova* (Cehoslovacia) 3.: 59,54
3. *Genovaite Shidagite* (UJR .SJS.)' 4 : (¿1;17.
1968 — Berlin—Grünau
1. *Anita Kuhlke* (R.D.G.)- 4-: 00,79.
2. *Renée Camu* (Franţa) 4 : 01,46
3. *Renate Sika* (Austria)'4 : 04,8*5
1969 — Klagenfurt

,1. *Genovaite Shidagite*-(U.R.S.S.) 3 53,01" ■
2. *Anita Kuhlke* (R.D.G.) 3 : 56,16
3. *Renate Sika* (Austria) 3 :56,27

1970 — Tata

1. *Anita Kuhlke* (R.D.G.) 4 : 21,62
2. *Ingrid Maria Dusseldorp* (Olanda) 4 : 24,89
3. *Genovaite Shidagite* (U.R.S.S.) 4 : 26,68

1971 — Copenhaga

1. *Anita Kuhlke* (R.D.G.) 4 : 30,75
2. *Anick Antoine* (Franța) 4 : 34.66
3. *Edith Baumann* (R.F.G.) 4 : 34,66
4. *Gabriela Toader* (România) 4 : 36.66

1972 — Brandenburg

1. *Ingrid Maria Dusseldorp* (Olanda) 3 : 59^02
2. *Anick Antoine* (Franța) 4 : 01.78
3. *Anita Kuhlke* (**R**.D.G.) 4 : 05,25

1973 — Moscova

1. *Genovaite Ramaskene* (U.R.S.S.) 3 : 59,97
2. *Christine Westerlein* (Belgia) 4 : 00,36
3. *Edith Eckbauer* (R.F.G.) 4 : 06,68

...și la campionatele mondiale și J.O.

1974 — Lucerna

1. *Christine Scheiblich* (**R.D**.G.) 3 : 46,52
2. *Genovaite Ramaskene* (U.R.S.S.) 3 : 52,38
3. *Christine Westerlein* (Belgia) 3 : 53,08

1975 — Nottingham

1. *Christine Scheiblich* **(R.D.G.)** 3 : 55,75
2. *Mariann Ambruș* (Ungaria) 4 : 06,29
3. *Genovaite Ramaskene* (U.**R**.S.S.) 4 : 08,02

1976 — Montreal (J.O.)

1. *Christine Scheiblich* (R.**D**.G.) 4 : 05,56
2. *Joan Lind* **(S.U.A.)** 4 : 06,21
3. *Elena Antonova* (U.R.S.S.) 4 : 10,24

1977 — Amsterdam

1. *Christine Scheiblich* (R.D.G.) 3 : 34,41
2. *Iskra Velinova* (Bulgaria) 3 : 36,31
3. *Mariann Ambruș* (Ungaria) 3 : 37,27

1978 — Karapiro

1. *Christine Scheiblich-Hahn* (R.D.G.) 4 : 12,59
2. *Aria Kondrașina* (U.R.S.S.) 4. : 14,23

Mariann Ambruș-Fekete (Ungaria) 4 :16,31 6. *Aneta Mihály* fFntnânia) 4 : 27,9

1979 7— Blcd
1. *Sanda Torna* (România) 3 : 35,44
2. *Martina Schröter* **(R.D.G.) 3 : 38,70**
3. *Helte Borrias* **(Olanda) 3 : 39,61**
1980— Moscova (J.O.)
1. *Sanda Torna* (România) 3 : 40,69
2. *Antonina Maşina* (U.R.S.S.) 3 : 41.65
3. *Martina Schröter* (R.D.G.) 3 : 43,54
1981 — München
1. *Sanda Torna* (România) 3 : 54,46
2. *Beryl Mitchell* (Anglia) 3 : 55,58
3. *Irina Fetisova* (U.R.S.S.) 3 : 56,99
1982— Lucerna
1. *¡rina Fetisova* (U.R.S.S.) 3 : 42,83
2. *Vali Racilă* (România) 3 : 42,92
Stephanie Forster **(N. Zeelandă) 3 : 44,61**

Cuprins

Visul oricărui sportiv este să participe la olimpiadă!..... 5
„Hai fetiţo, să nu mă faci de rîs tocmai azi !" 7
„Slăbisem aproape 6 **kilograme...**" 8
„To-ma, To-ma, San-da, San-da !".....9
...Cam pe unde s-a născut luceafărul poeziei româneşti şi au răsunat strunele viorii lui Enescu.....11
„Cit de greu a început să meargă..." . . 13
„Era mai înaltă ca toate în sat !" . . 14
A fost portar la handbal !.....17
Aproape 10 metri, de la prima aruncare 20
„La 14 ani am plecat în lume..." 21
Liceul, cantina, stadionul — toate la un loc 24
Primul succes a venit repede ... 25
Încep frămîntările.....27
În „Sportul" scria că pot deveni o candidată pentru J.O 29
„Intrasem în derivă, deşi nu ştiam să vislesc!"32
„Nici de finală nu m-am apropiat" . 33
„Să mă întorc la Ştefăneşti ?" 34
Una din cele 70 000 !.....36
„A fost ca un balon de aer..." ... 38
Ochiul specialistului nu s-a înşelat . 39
Troienii să fi fost naşii acestui sport ? 42
Adevăratele regate.....44
Acum 100 de ani se vislea în Cişmigiu 46
Barca a fost transportată cu căruţa ! . 47
89 de medalii în 30 de ani 49
Asta este o vîslă, asta este o rama..... 51
Nici 1,76 m nu mai ajunge ! . 52
„Multe au renunţat, eu am rămas" . . 54
Sanda a ştiut ce vrea.....56
La primul concurs — în afară de concurs ! 58

S-**a** născut **„Viitorul"**.....**61**
Şi „înotînd" printre nămeţi, te călesti . 63
Selecţia din mai — proba focului . . 65
„Am primit botezul la Pancearevo" . .66 „...dar noi nu aveam încă biletele pentru
Noua Zeelandă".....68
„Aşa a fost la Karapiro...".....**71**
„Nu eram printre favorite" 72
Cine a greşit ?.....73
Trecuseră doar doi ani.....75
Un „divorţ" care nu putea fi evitat . 78
A mai fost nevoie de o probă de control... 79
„Am început să zbor spre vîrf" ... 81
Şi ziariştii mai greşesc uneori ... 83
Sanda nu mai era doar o speranţă . . 85
Cu un an mai devreme pe canalul olimpic 87
Şi pe lac te poţi accidenta 88
Niciodată nu se **uită... primul titlu**! . . 91
Cea mai frumoasă zi..... 93
Parcă avea două inimi şi patru braţe !... 95
„Canotajul nu a început cu mine" . . 98
A apărut o „Nadie a canotajului"! . **100**
...dar şi primele neînţelegeri .... 101 „Trebuie să ştii la ce să renunţi şi mai
ales cînd..."....103
„Era să pierd prima cursă" ....
.....
105 ..Titlul olimpic îmi lipsea din palmares" 108
„În serie, la fel de greu ca'n finală" 109
A plouat în tot timpul cursei 111
„Trăiam un vis minunat..." 112
Mitropolitul din Ioanina salută o campioană olimpică
.....113
Bucurii, dar şi noi frămîntări **115**
Apăruse o nouă campioană ? 116
Ambiţii renăscute.....117
Marchez încă un punct preţios . . 119
Marşul triumfal continuă : 17, 18, 19.....120
O baliză buclucaşă.....122Ca
un tigru în cuşcă.....123
„Victoria care m-a bucurat cel mai mult".....126
Debutantele nu izbutesc; Sanda în
schimb.....127
„Sper ca şi la anul să mă aruncaţi în apă !..".....129
O şcoală la Snagov — de ce nu ? . 132
„Sanda rămîne o mare campioană" . . 134
Amintiri de neuitat.....136

Tablou de onoare 14

Redactor : GHEORGHE DEREVENCU Tehnoredactor : ECATERINA ALBICI
Bun de tipar 20 martie 1983 Coli de tipar 6,16+8 pag. planşe
Lucrarea executată sub com. nr. 22 1. P. „Oltenia" Craiova Str. M. Viteazul nr. 4 Republica Socialistă

România

Campioana olimpică de la Moscova şi „secundantele" sale, Antonina Masinß (stingă) şi Martina Schröter (dreapta)

p» O partidă de vlnă- j toare la peste 2 000 m altitudine
10 noiembrie 1978. Primul contact cu apa *Pacificului, la Tamanga, în Noua Zeelandă, înaintea startului de la Kara- piro*

La Grünau, în 1979, a început șirul succeselor

Sancla pare mulţumită de Empacher-zil *primit cado*

u

Pentru profesorul Ștefan Lupu, o amintire de neuitat între doi campioni olimpici, Corneliu Ion și Sanda

Sancla şi-a completat palmaresul cu medalia olimpică şi surîde fericită fotoreporterilor la întoarcerea de la Moscova pe aeroportul Otopeni

[mai puţin celebra Risă, pe
În vizita sa la Beijing, Sanda n-a pierdut prilejul de a cunoaşte frumuseţile artei milenare chineze

O plimbare pe marele Zid

chinezesc nu se
uită niciodată..

Lei 6,25